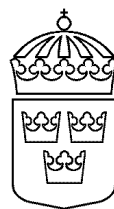

Riksdagens protokoll

2002/03:84

Torsdagen den 3 april

Kl. 12.00 – 18.25

Protokoll
2002/03:84

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 28 mars.

2 § Meddelanden om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Tredje vice talmannen meddelade att *måndagen den 14 april kl. 15.00* skulle bordläggningsplenium äga rum,

att *tisdagen den 15 april* efter debatten om den ekonomiska vårpropositionen skulle interpellationssvar lämnas,

att *onsdagen den 30 april* skulle aviserat arbetsplenium utgå samt

att *fredagen den 30 maj* skulle aviserat bordläggningsplenium utgå.

3 § Anmälan om återkallande av faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen meddelade att i skrivelse från Socialdepartementet den 31 mars 2003 hade faktapromemoria 2002/03:FPM34 eEurope 2002 – Kvalitetskriterier för hälsorelaterade webbplatser återkallats.

Skrivelsen lades till handlingarna.

4 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2002/03:FPM57 Revidering av det finansiella perspektivet med anledning av EU:s utvidgning till finansutskottet

5 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Förslag
2002/03:RR11 till kulturutskottet
2002/03:RR12 till miljö- och jordbruksutskottet
2002/03:RR13 till försvarsutskottet

6 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 2 april

NU6 Lag om elcertifikat, m.m.

Punkt 1 (Avslag på regeringens förslag om införande av ett elcertifikats-system)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, kd)

Votering:

164 för utskottet

106 för res. 1

14 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 24 v, 20 c

För res. 1: 43 m, 38 fp, 25 kd

Avstod: 14 mp

Frånvarande: 24 s, 12 m, 10 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 3 mp

Punkt 2 (Riktlinjer för energipolitiken)

1. utskottet

2. res. 3 (m, fp)

3. res. 4 (kd)

4. res. 5 (mp)

Förberedande votering 1:

26 för res. 4

15 för res. 5

245 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 2:

83 för res. 3

25 för res. 4

178 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

164 för utskottet

82 för res. 3

40 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 24 v, 20 c

För res. 3: 43 m, 39 fp

Avstod: 25 kd, 15 mp

Frånvarande: 24 s, 12 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 10 (Leverantörsbyte)

1. utskottet

2. res. 11 (m, fp, kd, mp)

Votering:

165 för utskottet

120 för res. 11

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 1 kd, 24 v, 20 c

För res. 11: 43 m, 39 fp, 24 kd, 14 mp

Frånvarande: 24 s, 12 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 3 mp

Punkt 13 (Reformering av elmarknaden)

1. utskottet

2. res. 14 (v)

Votering:

247 för utskottet

39 för res. 14

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 44 m, 38 fp, 25 kd, 20 c

För res. 14: 24 v, 15 mp

Frånvarande: 24 s, 11 m, 10 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 15 (Kunskapsläget rörande strålningsrisker)

1. utskottet

2. res. 18 (fp)

Votering:

228 för utskottet

53 för res. 18

6 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 41 m, 1 fp, 24 kd, 23 v, 19 c

För res. 18: 38 fp, 15 mp

Avstod: 3 m, 1 kd, 1 v, 1 c

Frånvarande: 24 s, 11 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU9 Konsumentfrågor

Punkt 1 (Mål och inriktning för konsumentpolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp)

Votering:

204 för utskottet

83 för res. 1

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 25 kd, 24 v, 20 c, 15 mp

För res. 1: 44 m, 39 fp

Frånvarande: 24 s, 11 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 2 (Utformningen av den framtida EU-lagstiftningen)

1. utskottet

2. res. 2 (fp)

3. res. 3 (v)

Förberedande votering:

43 för res. 2

39 för res. 3

205 avstod

62 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

210 för utskottet

39 för res. 2

38 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 44 m, 25 kd, 1 v, 20 c

För res. 2: 39 fp

Avstod: 23 v, 15 mp

Frånvarande: 24 s, 11 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 3 (Effektlandsprincipen)

1. utskottet

2. res. 4 (v)

Votering:

246 för utskottet

39 för res. 4

1 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 44 m, 38 fp, 25 kd, 19 c

För res. 4: 24 v, 15 mp

Avstod: 1 c

Frånvarande: 24 s, 11 m, 10 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 6 (Konsumenträtt och offentlig verksamhet)

1. utskottet
2. res. 7 (m, fp, kd, c)

Votering:

158 för utskottet

129 för res. 7

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 24 v, 14 mp

För res. 7: 44 m, 39 fp, 25 kd, 20 c, 1 mp

Frånvarande: 24 s, 11 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 8 (Obeställd e-postreklam)

1. utskottet

2. res. 8 (v, kd, c)

Votering:

205 för utskottet

82 för res. 8

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 44 m, 39 fp, 2 kd

För res. 8: 23 kd, 24 v, 20 c, 15 mp

Frånvarande: 24 s, 11 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 19 (Resegarantisystemets finansiering)

1. utskottet

2. res. 15 (m, fp, kd, c)

Votering:

145 för utskottet

142 för res. 15

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 24 v, 1 mp

För res. 15: 44 m, 39 fp, 25 kd, 20 c, 14 mp

Frånvarande: 24 s, 11 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 21 (Konsumentinflytande inom standardiseringen)

Yrkanden:

1. utskottet

2. mot. L272 och N396 yrk. 36 (mp)

Votering:

258 för utskottet

15 för mot.

14 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2002/03:84

3 april

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 120 s, 44 m, 39 fp, 25 kd, 10 v, 20 c
För mot.: 15 mp
Avstod: 14 v
Frånvarande: 24 s, 11 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 23 (Konsumentundervisning)

1. utskottet
2. res. 16 (m, c)
Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU10 Barn och föräldrar, m.m.

Punkt 2 (Vårnaden vid våld m.m. inom familjen)

1. utskottet
2. res. 3 (m, kd, c)

Votering:

197 för utskottet

89 för res. 3

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 37 fp, 1 kd, 24 v, 15 mp

För res. 3: 44 m, 1 fp, 24 kd, 20 c

Frånvarande: 24 s, 11 m, 10 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Inger Davidson (kd) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 10 (Åtgärder för att undvika tvister och alternativ tvistlösning)

Yrkanden:

1. utskottet
2. utskottets förslag med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. L295 (mp)

Votering:

271 för utskottet

16 för mot.

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 44 m, 39 fp, 24 kd, 24 v, 20 c

För mot.: 1 kd, 15 mp

Frånvarande: 24 s, 11 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 12 (Könsneutrala författningar)

1. utskottet

2. res. 6 (v)

Votering:

247 för utskottet

40 för res. 6

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 44 m, 39 fp, 25 kd, 19 c

För res. 6: 24 v, 1 c, 15 mp

Frånvarande: 24 s, 11 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 17 (Faderskap)

1. utskottet

2. res. 7 (m, fp, kd, c)

Votering:

159 för utskottet

127 för res. 7

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 1 fp, 24 v, 14 mp

För res. 7: 43 m, 38 fp, 25 kd, 20 c, 1 mp

Frånvarande: 24 s, 12 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 18 (Partnerskap och adoption)

1. utskottet

2. res. 8 (kd)

Votering:

260 för utskottet

26 för res. 8

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 44 m, 38 fp, 24 v, 20 c, 15 mp

För res. 8: 1 fp, 25 kd

Frånvarande: 25 s, 11 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 21 (Rätt till insemination för lesbiska kvinnor)

1. utskottet

2. res. 10 (fp)

Votering:

247 för utskottet

38 för res. 10

2 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2002/03:84

3 april

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 120 s, 44 m, 25 kd, 24 v, 19 c, 15 mp
För res. 10: 38 fp
Avstod: 1 fp, 1 c
Frånvarande: 24 s, 11 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU9 Äldrepolitiken – Uppföljning av den nationella handlingsplanen och förslag angående kommunernas äldreomsorg

Punkt 1 (Ytterligare mål för äldrepolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (c)

Votering:

267 för utskottet

20 för res. 1

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 44 m, 39 fp, 25 kd, 24 v, 15 mp

För res. 1: 20 c

Frånvarande: 24 s, 11 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 2 (Utvärdering av äldreomsorgen)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

Votering:

243 för utskottet

43 för res. 2

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 39 fp, 25 kd, 24 v, 20 c, 15 mp

För res. 2: 43 m

Frånvarande: 24 s, 12 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 3 (Inriktningen av äldrepolitiken)

1. utskottet
2. res. 4 (fp)
3. res. 6 (v)
4. res. 8 (mp)

Kammaren fastställde med acklamation res. 6 som kontraproposition i en förberedande votering.

Förberedande votering :

41 för res. 4

26 för res. 6

219 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Hillevi Larsson (s) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

120 för utskottet

38 för res. 4

128 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 1 v, 2 c

För res. 4: 38 fp

Avstod: 3 s, 43 m, 1 fp, 25 kd, 23 v, 18 c, 15 mp

Frånvarande: 24 s, 12 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 9 (Konkurrensutsättning)

1. utskottet
2. res. 13 (v)

Votering:

262 för utskottet

24 för res. 13

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 43 m, 39 fp, 25 kd, 20 c, 15 mp

För res. 13: 24 v

Frånvarande: 24 s, 12 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 25 (Rättsskydd för dementa)

1. utskottet
2. res. 34 (kd, m, fp, c)

Votering:

143 för utskottet

126 för res. 34

17 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2002/03:84

3 april

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 21 v, 1 c, 1 mp

För res. 34: 43 m, 39 fp, 25 kd, 19 c

Avstod: 3 v, 14 mp

Frånvarande: 24 s, 12 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 31 (Kostfrågor inom äldreomsorgen)

1. utskottet

2. res. 44 (v, mp)

Votering:

145 för utskottet

38 för res. 44

103 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 25 kd

För res. 44: 23 v, 15 mp

Avstod: 43 m, 39 fp, 1 v, 20 c

Frånvarande: 24 s, 12 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Inger Davidson och Lars Gustafsson (båda kd) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU9 Förskolan

Punkt 2 (Mångfald inom barnomsorgen)

1. utskottet

2. res. 2 (fp, m, kd, c, mp)

Votering:

142 för utskottet

142 för res. 2

65 frånvarande

Tredje vice talmannen konstaterade att rösterna var lika delade och förklarade ärendet bordlagt enligt 5 kap. 6 § riksdagsordningen.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 24 v

För res. 2: 43 m, 39 fp, 25 kd, 20 c, 15 mp

Frånvarande: 26 s, 12 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

UbU10 Vuxenutbildning

Punkt 2 (Rätt för vuxna till utbildning motsvarande gymnasienivå)

1. utskottet

2. res. 1 (fp, kd, c)

Votering:

202 för utskottet

83 för res. 1

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 43 m, 1 fp, 24 v, 14 mp

För res. 1: 38 fp, 25 kd, 20 c

Frånvarande: 24 s, 12 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 3 mp

Prot. 2002/03:84

3 april

Punkt 4 (Fristående skolor för vuxenutbildning)

1. utskottet

2. res. 2 (fp, m, kd, c)

Votering:

158 för utskottet

126 för res. 2

1 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 24 v, 14 mp

För res. 2: 43 m, 39 fp, 24 kd, 20 c

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 24 s, 12 m, 9 fp, 9 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 5 (Övergripande organisation av yrkesutbildning för vuxna)

1. utskottet

2. res. 5 (kd)

Votering:

160 för utskottet

24 för res. 5

102 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 1 kd, 24 v, 15 mp

För res. 5: 24 kd

Avstod: 43 m, 39 fp, 20 c

Frånvarande: 24 s, 12 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Per Landgren (kd) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 6 (Regelverket för kvalificerad yrkesutbildning [KY])

1. utskottet

2. res. 7 (c)

Votering:

263 för utskottet

21 för res. 7

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 42 m, 39 fp, 23 kd, 24 v, 15 mp

För res. 7: 1 kd, 20 c

Frånvarande: 24 s, 13 m, 9 fp, 9 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Punkt 12 (Åtgärder för att förbättra sf)

1. utskottet

2. res. 13 (v)

Votering:

202 för utskottet

24 för res. 13

60 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 43 m, 38 fp, 1 kd

För res. 13: 24 v

Avstod: 1 fp, 24 kd, 20 c, 15 mp

Frånvarande: 24 s, 12 m, 9 fp, 8 kd, 6 v, 2 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Statens personalpolitik

7 § Statens personalpolitik

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2002/03:FiU13

Statens personalpolitik (förs. 2002/03:RR2).

Anf. 1 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Jag ska hålla mig mycket kort i inledningen på detta ganska begränsade betänkande från finansutskottet, FiU13. I detta betänkande behandlar utskottet dels Riksdagens revisorers förslag angående statens personalpolitik, dels två motioner från den allmänna motionstiden som tar upp viktiga jämställdhetsfrågor inom den statliga arbetsgivarpolitiken.

Vi kan se i revisorernas rapport att revisorerna anser att den arbetsgivarpolitiska delegeringen i statsförvaltningen måste fortsätta att utvecklas och bör konkretiseras. Regeringen bör precisera sig och tydliggöra var delegeringsgränserna går när det gäller just personalpolitiken gentemot myndigheterna där man har ett arbetsgivaransvar.

Utskottet kan också konstatera att huvuddelen av de frågor som Riksdagens revisorer har tagit upp i sin granskning av statens personalpolitik har analyserats av Arbetsgivarpolitikutredningen. Regeringen avser att under denna vår återkomma med endera en proposition eller en skrivelse, som ska avlämnas, och visa hur man har tänkt hantera dessa frågor när det gäller just den statliga arbetsgivarpolitiken på detta område.

När det gäller jämställdhetsaspekterna tycker utskottet, i likhet med motionärerna, att det är väldigt viktigt med jämställdhetspolitiken. Men man kan också konstatera att regeringen har vidtagit en hel rad åtgärder för att bland annat utjämna löneskillnader inom det statliga området och på så sätt arbeta i riktning mot en jämställd arbetsgivarpolitik även när det gäller jämställdheten och lönedelen.

Fru talman! Jämställdhet handlar om alla människors lika värde och varje människas rätt att få respekt för den man är, sina val och sina känslor. Ingen ska heller behöva särbehandlas, oavsett om det gäller kön eller av andra orsaker. Människor har all rätt i världen att bli behandlade som individer.

Det är väl just det individuella ansvaret som vi saknar här och som dessutom inte finns direkt konkret beskrivet.

Vi har haft planer, ord och många goda, vackra papper om vad som skulle behöva göras på det här området. Riksdagens revisorer har hantat många av de här dokumenten sedan 1985 och granskat och funnit att det finns brister.

Jag uppfattar därför också att den motivtext som finns till utskottets ställningstagande mer är ett försvarstal än att vara insiktsfull i fråga om det är reell jämställdhetspolitik i verkligheten eller inte.

Staten har att vara ett föredöme vad gäller den jämställdhetspolitik som ska fastställas vid detta plenum. Man kan lyfta upp ett av dessa föredömen, nämligen Regeringskansliet, som senast fastställde sin plan den 9 februari 2000. Det är drygt tre år sedan. Den planen håller man nu på att titta på. Tyvärr har man till den här debatten inte kunnat lämna några svar om det utfall och det arbete som har skett, vilket är tragiskt. Debatten blir lite tråkigare när vi inte har aktuella fakta att utgå från.

Denna plan säger egentligen inte så mycket om vad som har hänt i praktiken. Den motivtext som utskottet har talar inte heller om reellt vad som ska göras, utan den är mer ett försvarstal.

Löneskillnaderna i till exempel Regeringskansliet har ökat reellt mellan 1999 och 2001. Kontinuerlig statistik, som man kan följa efter det, har inte heller i dag kunnat visa på att det går åt ett bättre håll, utan det finns fortfarande enorma brister. Man kan gå in på åtta av de elva departementen och finna att det finns reella löneskillnader, och det i plånboken.

Inte desto mindre är det viktigt att fundera över de planer som man skriver om, nämligen de attitydförändringar som är nödvändiga. Där saknas också de reella förändringarna. Det är någonting som måste upplevas.

Det är här vi moderater saknar just den verkliga insikten om att man reellt kan ta del av varje individs uppfattningar. En öppen och modern arbetsgivarpolitik skulle bidra till ett jämställt samhälle, inte bara från ett könsperspektiv utan också från andra värderingar och attityder som är viktiga. Man skulle reellt komma till rätta med de attitydförändringar som är nödvändiga. Individuell förändring leder nämligen till att vi var och en aktivt arbetar med den här attitydförändringen.

Jag tror heller inte att matematisk jämställdhet är någonting som man kan ha som motto att utgå från när det gäller om någonting verkligen är just jämställt. Om var och en i stället tog just det här individuella ansvaret – och staten ytterst, som ett föredöme för andra vad gäller arbetsgivarpolitik – skulle man kanske också se helt andra typer av attitydförändringar.

När en kvinna särbehandlas bara därför att hon är kvinna begås samma fel som när en man särbehandlas just bara därför att han är en man. En orättvisa ersätts av en annan orättvisa, och segregeringen består.

Vi moderater menar att vårt jämställdhetsideal är att friheten är för alla individer, och det är inte bara könet som det handlar om när vi diskuterar jämställdhetspolitik, utan det är också andra delar.

Regeringen har länge suttit fast i en social ingenjörskonst, även på det här området, och tilltron till den enskilda människan har varit oerhört liten. Det är lite svagt, tycker jag, att lyfta upp kvinnan och sätta in henne i ett statligt perspektiv med projekt och positiv särbehandling där staten på något sätt är en måttstock, och man lägger fast förberedelser utifrån det perspektivet. Det vore bättre att utgå från varje människas egna individuella förutsättningar att lyfta detta i stället för att villkoret hela tiden är det som staten leder fram till.

Trots att Sverige har kört en hård profilering på det här området har vi fått kritik från många olika håll. I den här handlingen handlar det om Riksdagens revisorer, som kommer att återkomma med just de konkreta punkter som man vill att det ska fortsätta att arbetas med. Men även EU-kommissionen och FN har en hel del kritik på det här området. Då kvarstår ju detta. Ska vi vänta på ytterligare planer? Ska vi vänta på ytterligare dokument? Eller ska vi vänta på att göra någon reell förändring? Då borde det egentligen handla om att se till just individen och varje människas reella ursprung och därmed också deras ansvar. I det arbetet har än så länge inte Regeringskansliet eller, för den delen, staten föregått med gott exempel, och då har vi en oerhört lång väg att gå. Samma mediciner en gång till underlättar inte detta, utan nu måste vi lägga ett helt annat perspektiv på det här.

Jag ber att få avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag, men vi moderater har en annan motivtext när det gäller just punkt 2.

Anf. 3 GUNNAR NORDMARK (fp):

Fru talman! Vi lever i ett samhälle med strukturer som systematiskt missgynnar kvinnor vad gäller arbetsvillkor, befordran, lön och möjlighet att forma sitt liv som man själv vill. Det här tar sig många uttryck, och det slår igenom på samtliga samhällsområden, givetvis också där staten är arbetsgivare, oavsett om det är Regeringskansliet eller om det är någon annan statlig verksamhet. Det är framför allt på andra håll som folk arbetar i statens tjänst.

Det här slår igenom när kvinnor jämfört med män får lägre lön för likvärdigt arbete, när yrkesområden där kvinnor dominerar lönemässigt ligger lägre än de områden där män dominerar, när utbildningspremien för kvinnor i statlig tjänst är negativ, vilket SACO visade på för ett tag sedan.

Som påpekas på flera ställen i betänkandet har löneskillnaderna inom offentlig sektor snarare ökat än minskat på en del håll. När vi tittar på möjligheterna att gå från deltidsarbete till heltidsarbete märker vi att de är mindre på yrkesområden där kvinnor dominerar. Vi kan se hur den här ojämlikheten slår igenom vid rekrytering till högre tjänster, och den visar sig i hur man organiserar arbetet på arbetsplatsen. Sedan tänker man på att kvinnor fortfarande tar det största ansvaret för hem och barn. Det är något som visserligen är fel, men det är ett obestridligt faktum i dag.

Då sammanträden, konferenser eller andra arbetsuppgifter organiseras och genomförs tänker man sällan på att några av deltagarna ska ha tid att hämta på dagis, att de har en tvätt i tvättmaskinen som de egentligen

borde ha hängt upp på morgonen, att de måste storhandla inför helgen eller att de ska förhöra läxan. Det är inte självklart att den person som ständigt måste ursäkta sig och gå lite tidigare från arbetsplatsen eller som med jämna mellanrum är hemma därför att man måste ta hand om sjuka barn drar vinstlotten när det gäller löneförhöjningar eller karriär. Så befäster man alltså en redan bestående ojämlikhet.

Kvinnor stannar upp karriärmässigt och lönemässigt medan männen rusar vidare till högre befattningar, bättre lön och större ansvar. Då har de dessutom någonting att skylla på för att de ska slippa ta sitt ansvar hemma. Männen fortsätter i stället att ta de avgörande besluten om arbetslivet och dess villkor. Det är en icke-jämställd struktur som systematiskt missgynnar kvinnor. Den cementeras och befästs på det här sättet.

Som politiker är vi ofta bra på att författa lagtexter, policydokument och så vidare. Det har vi gjort under decennier i det här landet. Men vi är inte bara lagstiftare eller ansvariga för de här policydokumenten. Vi är också i kommuner, i landsting och i stat ytterst arbetsgivare. Vi har makten att genom våra egna beslut förändra orättfärdiga, orättvisa strukturer som krymper eller begränsar människors möjligheter att göra sina livsval. Vi har som opinionsbildare möjlighet att verka för att förändra attityder och värderingar. Som arbetsgivare kan vi också se till att det klimat och de attityder och förändringar som präglar de statliga arbetsplatserna blir bättre.

Vi kan bli goda föredömen vad gäller rättvis lönesättning både mellan personer med jämförbara yrkesuppgifter och mellan olika yrkesgrupper. Vi kan föra en jämställd rekryteringspolitik. Vi kan ge kraftigt ökat inflytande till den anställda över det egna arbetets form och innehåll. Vi kan skapa mer flexibla arbetstider, och vi kan sträva efter att organisera arbetsplatserna så att de också passar för personer med familjeansvar och personer som önskar ta ut föräldraledighet.

Den statliga arbetsgivarpolitiken när det gäller jämställdhet kan inte i första hand vara välvilliga ord utan konkreta resultat. Den kräver handling och ett målinriktat arbete i första hand. Ska staten bli en jämställd arbetsgivare och ett föredöme för andra tror jag att detta är viktigt.

Med de här orden vill jag yrka bifall till reservation nr 4 av Karin Pilsäter, Mats Odell och mig själv.

Anf. 4 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Detta betänkande handlar om Riksdagens revisorers förslag angående statens personalpolitik. Det tar också upp två motioner från den allmänna motionstiden 2002 om vissa jämställdhetsfrågor inom den statliga arbetsgivarpolitiken. Jag kommer i mitt anförande att lägga fokus på jämställdhetsfrågorna.

Jag noterar att Riksdagens revisorers granskning saknar jämställdhetsfrågorna. Granskningen handlar om normer för det personalpolitiska beslutsfattandet, utveckling av statlig arbetsledning och innebörden av personalpolitiska mål. Det skulle vara spännande att i framtiden få ta del av Riksdagens revisorers granskning av på vilket sätt jämställdhetsaspekterna på den statliga arbetsgivarpolitiken har beaktats.

Förslagsvis skulle granskningen kunna utgå från finansutskottets ställningstagande. Det innehåller en redogörelse för vad regeringen har gjort och vad den avser att göra. Min erfarenhet är att det inte är något fel

på ambitionerna, men någonting händer på vägen när ambitionerna ska genomföras. Det vore intressant att få ta del av en granskning och få ett svar på varför de aviserade åtgärderna inte blivit genomförda.

Jag yrkar bifall till reservation 1 som handlar om att vi delar Riksrevisionsverkets kritik när det gäller regeringens strategi för jämställdhetsarbete. Det är en kritik som avser bland annat otydliga målbeskrivningar och krav samt bristande dialog mellan myndigheterna och departementen.

För ungefär ett och ett halvt år sedan gjorde finansutskottet ett tillkännagivande om att regeringen skulle göra något åt denna kritik. Vad har hänt? Har det blivit bättre? Jämställdhetsarbetet hos myndigheterna borde prioriteras högre vid budgetdialog och i regleringsbrev.

Jag har under åren noterat att de motioner som handlar om jämställdhet oftast besvaras välvilligt med positiva skrivningar om vad regeringen gjort och vad regeringen avser att ytterligare göra inom jämställdhetsområdet. Jag kan också konstatera att många av de aviserade åtgärderna inte blivit genomförda. Jämställdhetsarbetet sägs vara högt prioriterat i regeringens politiska förklaringar, men dessa följs alltför sällan av konkreta handlingar.

Det räcker inte med att integrera jämställdhetsperspektiv på alla politikområden. Det behövs också ett mod att genomföra konkreta åtgärder för att ändra på de rådande könsmaktsstrukturer som finns i bland annat den statliga arbetsgivarpolitiken, där diskriminering vad gäller lön, arbetsmiljö och karriärmöjligheter blir de synliga resultaten.

Man kan med fog ställa sig frågan om den officiella strategin fungerar, att arbetet ska ske genom jämställdhetsintegrering eller så kallad *gender mainstreaming*. Vad blir det för konkreta resultat av att jämställdheten ska genomsyra alla politikområden? Tanken är att förändringarna ska ske inom rådande system och strukturer och inte sidordnas utanför den ordinarie verksamheten.

Jag anser att den nämnda kritiken, som inte är ny, mot regeringen inte har fått någon verkan därför att man inte följer upp den med konkreta åtgärder. Orsaken till detta är att metoden för jämställdhetsintegrering döljer att grundproblematiken handlar om makt och konflikt, omfördelning och motstridiga intressen.

Anpassningen till så kallad *gender mainstreaming* tenderar att göra jämställdhetspolitiken tandlös. För att jämställdhetspolitiken ska få mer genomslag måste man tala om vad det egentligen handlar om. Det handlar om att utmana mäns makt och privilegier. Det kräver att männen som grupp och deras intressen måste ställas mot kvinnors gemensamma intressen. Ska målbeskrivningar och krav bli tydliga måste könsmaktsordningen erkännas.

I praktiskt taget samtliga reservationer från de tre borgerliga partierna saknas en analys och ett erkännande av att det finns en könsmaktsordning, det vill säga en maktordning som underordnar kvinnor och överordnar män.

Centerns reservation verkar gå ut på att det är Socialdemokraternas och Vänsterpartiets fel att kvinnor tjänar mindre än män. Centern menar att bara man får en mindre könssegregerad arbetsmarknad och om man bara bedriver någon form av tillväxtpolitik, så löser det problemet med löneskillnaderna mellan kvinnor och män. De föreslår i sin motion att en

lönerevision ska göras som går ut på att utjämna löneskillnaderna mellan likvärdigt arbete. Vad jag vet görs det väl kontinuerliga lönerevisioner när man förhandlar om löner. Det är ju ett intressant faktum att löneskillnaderna är olika i kommunerna, landstingen och i den statliga förvaltningen. Men det Centern inte tycks vilja medge är att det finns löneskillnader mellan kvinnor och män också i den privata sektorn. Vad drar Centern för slutsats av detta? Kan det bero på att könsmaktsordningen även finns inom den privata sektorn?

Moderaterna talar om alla människors lika värde och varje människas rätt till respekt för sin person, sina val och sina känslor. Men handlar det bara om attityder och attitydförändringar i synen på kvinnans roll för att få en ändring till stånd? Om det handlar om en könsmaktsordning kan man då bara komma åt den genom en ändring på ytan, det vill säga genom att ändra attityder?

Kristdemokraterna och Folkpartiet verkar vara mer offensiva i sin reservation. Och jag vill faktiskt ge en eloge till Folkpartiets representant här. Jag tycker att han höll ett mycket bra anförande med en analys av könsmaktsordningen.

I reservationen vill man bryta lönediskrimineringen, och det är bra. Men gör man det bara genom att kvinnor ska få fler arbetsgivare att välja mellan eller genom att fler kvinnor ska finnas på ledande befattningar? Det finns också i reservationen en antydning om att det finns en könsmaktsordning i den meningen att många kvinnor har en arbetssituation som innebär mindre makt och inflytande över arbetets utförande och arbetstidens längd och förläggning.

Anf. 5 CECILIA WIDEGREN (m) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Siv. Jag kan dela delar av din kritik av regeringens icke-jämställdhetsarbete när det gäller att gå från ord till verklighet. Vad jag också funderar över, Siv, är varför du som vänsterpartist pratar om regeringen som någonting långt bortom dig. Som jag har förstått är du som vänsterpartist ganska mycket tjing med regeringen. Känner inte du som vänsterpartist att du har något reellt ansvar för historiken och det som har varit men också för det arbete som pågår just nu?

Min andra fråga berör din syn på jämställdheten, inte bara utifrån ett könsperspektiv utan också från flera andra perspektiv. Varje individ bör granskas utifrån sina förutsättningar och ses just som individ, inte kopplat till ett kollektiv, oavsett i vilken egenskap det skulle kunna vara. Är det inte just det individuella perspektivet som vore lämpligt att lyfta fram, oavsett om det handlar om kvinna, ung, äldre eller vad det nu kan vara? Jag undrar vad ni i Vänsterpartiet egentligen tycker om individens egna rättigheter utifrån den man är.

Anf. 6 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! När det gäller den första frågan, om Vänsterpartiets ansvar i och med att vi har haft ett samarbete under mandatperioden och fortfarande har ett samarbete, är det klart att Vänsterpartiet har ett ansvar för att driva just att jämställdhetsintegreringen blir mer aktiv. Det handlar faktiskt om att bedriva mera feminism, det vill säga att man vågar vidta aktiva konkreta åtgärder. I det sammanhanget har vi ett samarbetskontrakt, kan man säga, i 121-punktsprogrammet. Där kan Cecilia Widegren

titta på olika åtgärder som Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna gemensamt har kommit fram till.

Vad jag tog fasta på i mitt anförande är att det är viktigt att verkligen erkänna att jämställdhetsfrågor handlar om makt. Till skillnad från Moderaterna, som bara vill se det som individuella skillnader, ser vi att det finns en könsmaktsordning, en könsmaktsstruktur. Om man har sett det går det inte att åtgärda detta med individuella attitydförändringar. Då blir inget reellt gjort, utan man måste faktiskt göra något åt själva strukturen. Det handlar också om att göra aktiva insatser vad gäller till exempel löneskillnaderna i kommunerna, där kvinnor som jobbar i de kvinnodominerade verksamheterna har mycket lägre löner. Då måste man bestämma sig för att se till att skillnaderna minskar, men också fatta aktiva beslut för att se till att kommunerna och landstingen har resurser för detta, vilket Moderaterna inte har velat gå med på. De tycker att det är viktigare att sänka skatten.

Anf. 7 CECILIA WIDEGREN (m) replik:

Fru talman! Det är ett ganska kraftigt underkännande av Vänsterpartiets eget ansvar. Om de planer och handlingar som Siv Holma tog upp i sitt anförande inte är tillräckliga, har också Vänsterpartiet ett ansvar för det. Det är då bara att beklaga att det ansvaret mynnar ut i att du står här och kritiserar dig själv indirekt. Det om något tydliggör att det kanske inte bara är i den här plenisen som attitydförändringarna ska ske, utan det är i möten människor emellan. Då är det väl förunderligt att i till exempel Regeringskansliet, som borde vara ett föredöme, är löneskillnaderna bland handläggarna upp till 6 000 kr. Det finns ett ansvar att ta där. Du har ju kritiserat det bristande ansvaret. Men är det inte dags att göra någonting egentligen? Då gäller det inte att bara komma med en plan till och en åtgärd till. Det är det vi moderater kritiserar. Det är inte planen som är avgörande i dag, för planer finns ju. Vi har fattat oerhört vackra och fina beslut. Det är i den reella verkligheten som det måste ske en förändring.

Vad gäller kommuner och landsting är det klart att inte heller där löses problemen med planer och åtgärder, utan de löses just genom att man blir värderad utifrån den man är som person och de insatser man gör. Då kanske det också ska vara möjligt att ha alternativa arbetsgivare som möjliggör en reell sund lönekonkurrens också ute bland till exempel de anställda i kommuner och landsting.

Svara gärna på varför du står och kritiserar dig själv!

Anf. 8 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! *Guilt by association* – det är ju intressant att föra en sådan diskussion gentemot Vänsterpartiet. Vänsterpartiet är ett samarbetsparti. Vi har inte regeringsmakten. Det parti som har regeringsmakten är det socialdemokratiska partiet. Det har också makten över verkställigheten. Vi kan träffa politiska överenskommelser om hur vi vill att situationen ska förändras, och det har vi gjort.

Vad jag kritiserar är att man har haft mycket goda ambitioner, kanske mycket tack vare Vänsterpartiet och Miljöpartiet, men att det inte har blivit några åtgärder. Vad jag också säger är att detta är ett strukturellt problem. Samma strukturella problem finns i den statliga förvaltningen

som i det privata näringslivet. Det är kanske till och med värre i det privata näringslivet. Det finns också i kommuner och landsting.

Man löser inte löneskillnaderna genom att privatisera eller få fler aktörer. Du har samma könsmaktsstruktur i de privata företagen. Man måste alltså först och främst inse och erkänna att det finns en könsmaktsstruktur. När man har gjort det – vilket Moderaterna ännu inte har, men jag hoppas att det kommer – kan man också göra något åt de strukturella skillnaderna. Det handlar inte bara om att se individen, respektera individens fria vilja och så vidare. Det är viktigt i och för sig. Men man måste också se att det här med att kvinnor är underordnade och män är överordnade är en del av könsmaktsstrukturen. Man måste bryta den och vidta viktiga åtgärder för att klara det.

Anf. 9 GUNNAR NORDMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag ber att få tacka Siv Holma för de vänliga orden. Sedan kanske jag ska påpeka att det här alltså handlar om *staten* som arbetsgivare. Det vi vänder oss mot då är alltså att det, precis som Siv Holma säger, finns gott om goda och vänliga ord, gott om goda föresatser. Men under den tid som den här regeringen har suttit, och som Vänsterpartiet också har varit ett stödparti, har det i stor utsträckning handlat om just goda ord.

Det går till exempel, när det gäller lönestrukturen, rent konkret att förändra detta varje år i samband med de revisionsförhandlingar som finns. Det är klart att staten som arbetsgivare där har ett stort inflytande över hur förhandlingarna rent konkret förs ute på de olika arbetsplatserna, hur man värderar mäns respektive kvinnors arbete och hur man värderar kvinnodominerade gruppers arbete gentemot mansdominerade gruppers.

Det saknas konkreta insatser för att på den vanliga arbetsplatsen, och då kanske inte främst Regeringskansliet, ge den enskilde anställda inflytande över det egna arbetets form och innehåll och över hur man förlägger arbetstiden. Det kan vi ju se på såväl statliga och kommunala som privata arbetsplatser. Man tar inte hänsyn till dem som har familj och barn. Den idealiske arbetaren är ju en man i femtioårsåldern som inte har några barn, eller som har en snäll fru som tar hand om dem, och som man kan kräva ska stanna på arbetsplatsen hur länge som helst.

Det är i den konkreta planeringen av arbetet, den konkreta utformningen, som vi missar. Och i dag är det så att de offentliga arbetsgivarna ofta brister när det gäller jämställdhet i större utsträckning än man gör på den privata sidan. Framför allt är det ju som politiker i kommuner, landsting och stat som vi kan påverka villkoren för dem som är anställda här. Vi är ytterst arbetsgivare. Vi sitter ytterst med ansvaret. Vi tycker att man rent konkret borde ta detta ansvar, och det har man inte gjort fullt ut under något decennium.

Anf. 10 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Först och främst skulle jag vilja påstå att bristerna inte är mindre i den privata sektorn när det gäller de här frågorna. Jag har inga siffror just nu, men det finns sådana siffror. Man har till exempel de här löneskillnaderna.

Sedan är det ju ett intressant faktum att könsmaksstrukturen genom-syrar hela livet, inte bara arbetslivet – men även det. Det finns också en chans i det som Gunnar Nordmark talar om, nämligen att när vi är offentliga arbetsgivare är vi just politiker som kan påverka i lönerevisionen, som årligen återkommer.

Jag kommer själv från en kommun, och jag är väldigt stolt över det, som just när det gäller lönenivån för omsorg och vård ligger högst i landet. Det beror på att man har jobbat väldigt långsiktigt och tillsammans gjort prioriteringar både från den politiska sidan och den fackliga sidan. Man har klarat av att få mer vettiga och rimliga löner. Här måste man ta ett ansvar. Det är det jag menar i mitt anförande. Man måste våga vidta konkreta åtgärder. Det räcker inte att säga att vi är för att minska skillnaderna. Vi måste också vara aktiva och göra någonting.

Man måste komma med konkreta åtgärder. Det handlar inte bara om att anlägga ett jämställdhetsperspektiv inom alla politikområden. Man måste ta de andra stegen också. Det handlar inte bara om representation. Man måste också gå in på innehållet och kvaliteten på just jämställdheten.

Anf. 11 GUNNAR NORDMARK (fp) replik:

Fru talman! Då verkar vi vara överens, Siv Holma, åtminstone på detta område, om att det handlar om konkreta åtgärder på den konkreta arbetsplatsen. Om vi tittar på hur anställda värderar sina arbetsgivare kan vi konstatera att ur en rad olika aspekter upplever offentliganställda i betydligt mindre utsträckning att man har inflytande över det egna arbetet, över dess form och dess innehåll. Vi kan se hur utbrändhet och utslagning av kvinnor på arbetsmarknaden oftast är större inom offentlig sektor än inom privat.

Vad vi från Folkpartiet vill åstadkomma är ju inom den statliga politiken att staten ska kunna vara ett föredöme som arbetsgivare när det gäller jämställdhet. Vi ska driva på genom att vara bättre än andra. Andra ska se att här har vi en attraktiv arbetsgivare som andra söker sig till, bland annat just för att det är en jämställd arbetsgivare. På det sättet ska vi påverka och förändra attityder.

Då har vi några av de konkreta åtgärder som jag och Folkpartiet på olika sätt har tagit upp här.

Anf. 12 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det är en avgörande åtgärd att till exempel se till att man får fler entreprenörer i den kommunala verksamheten och på det sättet kan öka kvinnors löner. Det hör jag ofta att Folkpartiet och andra borgerliga partier för fram. Det kan bli väldigt begränsade förbättringar för speciella yrkesgrupper, men om man tar kvinnor som helhet, och om man tar de yrken som är lågavlönade, tror vi inte att det är vägen att gå för att få en ändring till stånd.

Då hamnar jag hellre på den uppfattning som Gunnar Nordmark har att staten, och även kommunerna och landstingen, ska vara ett föredöme för att göra något åt det här. Då handlar det om att systematiskt, metodiskt, långsiktigt se till att börja göra skillnaderna mellan vad kvinnor och män tjänar mindre – att eliminera dem. Sedan handlar det också om mycket annat. Det handlar om hela livssituationen. Det finns många

aspekter i det här, inte minst något som nu är väldigt aktuellt, ohälsoaspekten. Där ser man hur hela livet påverkar att vi har de sjuktal som vi har.

Prot. 2002/03:84
3 april

Statens personalpolitik

Anf. 13 LENA EK (c):

Fru talman! Ärade ledamöter och åhörare! Den här debatten behandlar statens personalpolitik, och jag kommer särskilt att ägna mig åt jämställdhetsaspekten på samma sätt som föregående talare. Det jag vill börja med att slå fast är att Centerpartiets åsikt är att det finns strukturer i samhället som verkar på det viset att män överordnas och kvinnor underordnas. Det har varit partiets åsikt i sju år snart.

Vi ser också att den svenska arbetsmarknaden är en av världens, och framför allt västvärldens, mest könssegregerade arbetsmarknader. Det visar sig på så sätt att hälften av alla yrkesverksamma kvinnor – men bara en av tio män – finns i den offentliga sektorn. Det är ett exempel på den könssegregering som finns på arbetsmarknaden.

Den offentliga sektorn styrs ju genom politisk ledning. Jag är övertygad om att det går att hitta tusentals politiska dokument där det står att jämställdhet är viktigt, och det ska vi verka för.

Samtidigt vill jag slå fast att rättvisa löner mellan kvinnor och män är en nyckelfråga för att förbättra jämställdheten i Sverige och på svensk arbetsmarknad. Men vi kan se hur det ser ut i verkligheten.

I kommunerna, där de flesta offentliganställda arbetar, tjänar kvinnor i dag i genomsnitt 90 % av vad de kommunanställda männen tjänar. Trots detta har det förbättrats under de senaste decennierna. Så är det däremot inte i landstingen. Där har kvinnornas genomsnittliga nivå sjunkit från 80 till 71 %. Det har alltså försämrats rejält på landstingssidan.

I statsförvaltningen har kvinnors löner också sjunkit jämfört med männens, från 90 till 84 % under en period på 20 år. Lönegapet mellan offentliganställda kvinnor och män minskar alltså inte, och den statliga sidan är riktigt dålig. Riktigt dålig! Det mest famösa exemplet är faktiskt Regeringskansliet, vars lönesättningspolicy har valsat runt i medierna under en tid utan att det har hänt något konkret.

Medlingsinstitutet utvärderar svensk lönebildning och tittar bland annat på jämställdhetsaspekten. I finansutskottet redovisas varje år Medlingsinstitutets årliga rapport. Förra året konstaterade man att det i de avtal som hade kommit inom offentlig och privat sektor fanns några med låglöneprofil men inte ett enda med tydlig jämställdhetsprofil. Det var Medlingsinstitutets utvärdering av detta.

I vår post kom häromdagen en antologi från samma medlingsinstitut som heter *Tretton perspektiv på lönebildningen*. Den skulle jag vilja rekommendera alla att läsa. Där blir det skrämmande och skämmande tydligt hur det ser ut och hur man har misslyckats med jämställdheten vad gäller kvinnors löner.

Går det då att göra någonting åt detta? Jag är övertygad om att det går att göra någonting åt det. Det är kanske inte så lätt eftersom den svenska ekonomin har utvecklats långsammare än omvärldens och regeringen har lagt uppdrag på kommunerna utan att fullständigt finansiera dem, vilket Kommunförbundet har kommenterat. Kommunförbundet har sagt att det handlade om 4 miljarder förra året, och det blir väl mer i nuvarande års utvärdering, som vi får i nästa vecka.

Det krävs en näringsvänlig tillväxtpolitik, respekt för kommunal självstyrelse och för finansieringsprincipen och en starkare skattebas för kommunerna. Då finns det pengar för att göra någonting åt detta.

Kan man göra någonting i mellantiden? Ja, det kan man absolut om man vill. Jag tror inte att det handlar om verklighetsanalysen. Skillnaderna finns. Det har försämrats. Den statliga sidan är urdålig. Det tror jag att alla kan vara överens om. Mycket mer rapporter kan man inte få på det området.

Jag delar Siv Holmas kritik mot att jämställdhetsfrågorna har kidnappats i integreringspolicyn. Man har inte nyckeltal eller uppföljningar och inga tydliga verktyg som åtgärdar problematiken. Det är ett stort problem. Men, fru talman, i dag har vi ett alldeles tydligt exempel på mycket prat och lite verkstad – eller kalla det för skenhelighet, till och med. Det är ett hårt ord i en sådan här debatt i en sådan här kammare, men alla vet hur det ser ut.

Här ligger ett motionsyrkande om en extra lönerevision där man ska jobba ordentligt med en intern arbetsvärdering i syfte att utjämna löneskillnader mellan likvärdigt arbete i statlig sektor. Det motionsyrkandet finns på bordet i dag. Det motionsyrkandet avstyrks av majoriteten. I denna utvärdering av den svenska lönepolitiken, där vi är överens om att det står illa till, är detta det enda konkreta förslag som har framförts i denna riksdagsbehandling, och detta förslag är man beredd att saklöst rösta ned.

Jag tycker att det är väldigt ledsamt. Jag tror att det för kvinnor i många olika sektorer hade varit uppmuntrande att se att staten tar sitt ledaransvar i de här frågorna. Det behöver inte väлта budgetar i ett svårt ekonomiskt läge. Det handlar om prioritering och omfördelning, men framför allt handlar det om att ta till vara ett praktiskt exempel, peka med hela handen och verkligen göra någonting för en gångs skull.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till motionen A366 yrkande 12 och avstyrker mot denna bakgrund motion A319 yrkande 3. Jag kommer att fortsätta och nästa år – tredje året i rad – göra samma yrkande igen.

Anf. 14 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Det finns två saker som jag skulle vilja fråga Lena Ek om.

Det ena handlar om varför vi i Sverige har en väldigt könssegregerad arbetsmarknad. Vad beror det på att de andra länder man jämför sig med inte har det? Vad gör Lena Ek för analys av hur detta har uppstått?

Den andra saken är kanske inte direkt någon fråga, men jag skulle vilja förklara varför jag i Vänsterpartiet inte stödde Centerpartiets motion om lönerevision. Det står i majoritetstexten: "I Regeringskansliets nya handlingsplan för jämställda löner ingår en lönerevision i syfte att åtgärda de kvarstående osakliga löneskillnaderna mellan kvinnor och män anställda i Regeringskansliet. Lönerevisionen ska genomföras så snart som möjligt och senast inom tre år, i enlighet med jämställdhetslagen."

Det kan tyckas var lite väl saktfärdigt att arbeta på det sättet, men jag uppfattar det som att Centerpartiets motion ändå har tillmötesgåtts på något sätt. Därför har jag kommit till den uppfattning som framgår av reservation 1.

Anf. 15 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Som både Siv Holma och jag vet finns det flera anledningar till att vi i Sverige har en så könssegregerad arbetsmarknad. Mycket handlar om tradition och historisk utveckling och också om struktur. Så är det ju. Det finns flera anledningar till detta.

Det är klart att det finns en god tanke med att diskutera bakomliggande orsaker. Då är det kanske lättare att hitta lösningar på problemen. Det måste jag ge Siv Holma rätt i. Samtidigt blir jag så otålig – riktigt hemskt och otrevligt otålig – när jag ser hur man har jobbat med jämställdhetsfrågor. Under den senaste 20-årsperioden har vi haft en ganska god kvinnlig representation, faktiskt en ökande kvinnlig representation, på den statliga sidan. Vi har haft symboler i form av kvinnliga ministrar, kvinnliga partiledare och kvinnliga departementschefer. Ändå har det minskat från 1983 till i dag. Det har försämrats från 90 % till 84 % av männens löner. Medlingsinstitutet pekar på att avtalen på det här området är riktigt urusla.

Jag tycker att det är orättvist att det är kvinnorna som ska vänta på detta – och dessutom på en arbetsplats där man har makten i sin hand och kan göra verklighet av orden. Därför tycker jag att det är alldeles för dåligt att vänta till om tre år.

Anf. 16 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att uttrycka något som gäller huvudansvaret. Det finns ju en medvetenhet om könsmaktsstrukturen. Jag var väl lite väl hård när jag utgick från reservationen att Centerpartiet inte hade den medvetenheten. Jag tar tillbaka den kritiken.

När det gäller den könssegregerade arbetsmarknad som Sverige har skulle jag vilja påstå att till skillnad från andra länder har man i Sverige tagit aktiva politiska beslut att göra det obetalda arbetet betalt. Däri ligger en skillnad. Det arbete som är betalt i kommuner och landsting är i mycket större utsträckning fortfarande obetalt arbete i andra länder. Hur man ska gå vidare med att göra den könssegregerade arbetsmarknaden mindre könsdiskriminerad tål ju att funderas på så att det inte blir en *backlash*.

Jag kan hålla med om att det finns en otålighet. När man arbetar väldigt mycket med jämställdhetsfrågor tar det så evinnerligt lång tid innan man ser effekter. Ibland är effekten att arbetet också går bakåt. Men jag tycker ändå att vi har fått en större kvinnorepresentation, och det är viktigt. Men egentligen handlar det om makten i innehåll i statlig förvaltning. Det handlar inte bara om det som är ovanpå det hela, representationsskapet så att säga. Där behövs det medvetna och konkreta åtgärder för att göra detta, och det är inte bara kvinnors ansvar.

Anf. 17 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att Siv Holma är snäll, för snäll, i det här sammanhanget. Det finns nämligen ett tydligt ansvar, och det finns en tydlig makt som regeringen håller i sin hand. Man förfogar över denna fråga både i kraft av det politiska ledarskapet och i kraft av chefskapet i den statliga sektorn. Det är det tillfälle då man faktiskt i realiteten kan göra någonting, och det har man låtit bli. Man har sett hur det är från år har försämrats. Och det har faktiskt försämrats rejält under 20 års tid.

Och nu finns en möjlighet att gå före, att göra en intern arbetsvärdering som faktiskt skulle kunna stå som förebild för resten av arbetsmarknaden. Den möjligheten finns – att gå före och visa hur man gör en lönevärdering som fungerar praktiskt i syfte att utjämna löneskillnader mellan likvärdigt arbete mellan män och kvinnor. Då väljer man aktivt att låta bli och skjuter upp det igen.

Jag noterar också att det är Siv Holma som tar hela denna diskussion, där vi på detta område faktiskt har ganska stora likheter i vår politik, medan de som är i regeringsställning, alltså de socialdemokratiska representanterna i detta sammanhang, inte tar denna diskussion utan duckar. Det är bra att det noteras till protokollet.

Anf. 18 HANS HOFF (s):

Fru talman! Jag vill först till Lena Ek säga att riksdagens arbetsordning inte medger att man tar replik innan man har haft sitt huvudanförande. Jag får återkomma till detta efter mitt huvudanförande.

Fru talman! Det övergripande målet för svensk jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla olika områden.

Jämställdhet mellan kvinnor och män är en av de grundläggande principerna i ett demokratiskt samhälle. Trots att vi i Sverige under lång tid arbetat med dessa frågor finns det ännu mycket kvar att göra.

Kvinnors rätt till arbete med rättvisa löner och med öppen tillgång till alla poster på alla beslutsnivåer måste bli en självklarhet.

Vi måste bryta det mönster som ger kvinnor sämre karriärmöjligheter, sämre lön och mindre makt endast därför att de är kvinnor. Staten är en stor arbetsgivare med drygt 230 000 anställda, och det borde vara en självklarhet att staten är en god förebild vad gäller jämställda arbetsvillkor.

Fru talman! Det betänkande som vi nu behandlar berör Riksdagens revisorers skrivelse angående statens personalpolitik samt två motioner från allmänna motionstiden. Revisorernas skrivelse utmynnar i tre förslag. För det första att det bör göras en precisering av den arbetsgivarpolitiska delegeringen, för det andra handlar det om tydligare chefskap och för det tredje om uppföljning och redovisning av personalpolitiken.

Regeringen beslutade 2001 att tillsätta en utredning med uppgift att göra en samlad utvärdering av den arbetsgivarpolitiska reformen. Uppdraget omfattade bland annat att bedöma effekterna av den arbetsgivarpolitiska delegeringen på lönebildningen, personalförsörjning och andra personalpolitiska frågor inom statsförvaltningen.

Finansutskottet konstaterar att utredningen tar upp de aspekter på statens arbetsgivarpolitik som berörs i revisorernas rapport.

Utskottet förutsätter att regeringen under våren 2003 behandlar dessa frågor i den arbetsgivarpolitiska proposition eller skrivelse som regeringen har aviserat att den ska lämna till riksdagen. Med hänvisning till det pågående beredningsarbetet av dessa frågor inom Regeringskansliet avstyrker finansutskottet revisorernas förslag.

Fru talman! Två motioner från allmänna motionstiden behandlas också i detta betänkande, dels en motion från Vänsterpartiet där man föreslår en högre prioritering av jämställdhetsarbetet hos myndigheterna vid budgetdialog och i regleringsbrev, dels en motion från Centerpartiet

där man föreslår en lönerevision inom statlig verksamhet och i hela den offentliga sektorn.

Riksdagen behandlade våren 2002 i finansutskottets betänkande 27 frågor som berör jämställdhet i den statliga arbetsgivarpolitiken. I detta betänkande framhöll utskottet att jämställdhet mellan könen och en arbetsmiljö där diskriminering på grund av kön inte får förekomma måste vara ett grundläggande förhållningssätt i den statliga förvaltningen.

Regeringens utgångspunkt i jämställdhetsarbetet är att såväl den politiska som den verkställande delen av regeringsarbetet ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.

I detta sammanhang underströk utskottet att jämställdhetsarbetet hos myndigheterna ska prioriteras högt såväl när det gäller det interna verksamhetsarbetet i myndigheterna som vid styrningsdialogen med departementen.

Tydliga och relevanta verksamhetsmål är enligt utskottets mening ett viktigt verktyg för att förändra rådande könsdiskriminerande strukturer.

I arbetet som myndighetschef ingår att skapa goda arbetsförhållanden och ta till vara och utveckla de anställdas kunskaper och erfarenhet.

Myndighetscheferna ska aktivt motverka att lön sätts efter kön. Det är vidare varje nuvarande myndighetschefs ansvar att aktivt och målmedvetet arbeta med jämställdhetsfrågor.

Finansutskottet har också fastslagit att det måste vara en förutsättning att de myndighetschefer som anställs är intresserade av jämställdhetsfrågor samt att de är beredda att ta på sig det praktiska ansvaret för att genomföra regeringens mål för jämställdhet. Det är först när regeringens och riksdagens ambitioner, lagar och riktlinjer genomförs i vardagen som det kan bli en verklig förändring i kvinnornas vardag.

Regeringen har i regleringsbrevet för 2003 uppdragit åt Arbetsgivarverket att senast den 30 juni innevarande år rapportera hur löneskillnaderna mellan kvinnor och män utvecklas i staten. I löneförhandlingar har parterna på det statliga området kommit överens om att genomföra en gemensam studie av den lokala lönebildningen och lönesättningen. I denna studie ska särskilt granskas vilket gemensamt ansvar som de lokala parterna tar för att förhindra osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor. Dessutom har parterna kommit överens om att starta ett arbete med målet att nå en jämn könsfördelning i samtliga befattningskategorier inom staten.

Utskottet konstaterar vidare att ytterligare insatser för att stärka jämställdhetsarbetet och utveckla jämställdhetsanalysen både i den statliga förvaltningen och i hela den offentliga sektorn är under beredning inom Regeringskansliet. Utskottet har i betänkandet kunnat konstatera att regeringen och parterna redan har initierat en rad åtgärder som motsvarar de av motionärerna framförda kraven.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i finansutskottets betänkande 13 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 19 CECILIA WIDEGREN (m):

Fru talman! Det var många ord. Jag funderade lite grann på den kritik som framförts från både vänster och höger, från revisorer i mitten – om man kan uttrycka det så – och även från opinionsbildare på olika håll.

Är det så att du, Hans Hoff, känner att det på socialdemokratiskt håll finns en självkritik på området vad gäller det arbete som regeringen borde ha gjort? Mycket av den motivtext som utskottet presenterat handlar ju om ett försvar i förhållande till vad som borde ha gjorts.

Min andra fråga rör regeringens ansvar. Känner du som socialdemokrat att det har gjorts tillräckligt? Då avser jag inte ord, planer och åtgärder, utan då tänker jag på egentlig handling. Anser du i det läget att Regeringskansliet borde vara en förebild och föregå med gott exempel? Och tycker du då att det är acceptabelt att det på till exempel befattningsnivån för handläggare kan skilja 6 000 kr i lön mellan en man och en kvinna?

Anf. 20 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! Nej. Jag får säga precis som det står i betänkandet: Vi är inte nöjda – långt ifrån!

Förra gången vi behandlade det här området blev det inte mindre än två tillkännagivanden till regeringen om att vi vill se snabbare åtgärder och ett antal olika analyser, något som regeringen nu återkommit med.

Som jag ser saken handlar det om att i verkligheten effektuera de lagar, förordningar och regleringsbrev som finns. Moderaterna är i sammanhanget ett extremt högerparti som står långt ifrån alla ambitioner att vilja genomföra förändringar för att förbättra när det gäller skillnader i lön mellan kvinnor och män. Man yrkade ju avslag till exempel vad gäller den nya jämställdhetslagen, som innebär att de osakliga löneskillnader som finns ska kartläggas, identifieras och åtgärdas. Detta återkommer nu i Moderaternas reservation med anledning av Centerpartiets motion. Man säger att det inte handlar om någon matematisk omfördelning av pengar. Men det är precis vad det handlar om, Cecilia Widegren! Det handlar ju om att det ska göras en omfördelning av pengar i löneförhandlingarna men det ställer ni inte upp på.

Anf. 21 CECILIA WIDEGREN (m) replik:

Fru talman! Är Regeringskansliet en god förebild eller inte, och borde det vara en god förebild eller inte? Den frågan har jag inte fått svar på.

Vidare undrar jag om vi kan vara överens om att vi ska gå till handling i stället för att tala om analyser. Om vi ska gå till handling i frågan, finns det då ett individuellt ansvar för att i det här läget försöka göra förbättringar? Var uttrycker i så fall Socialdemokraterna och Regeringskansliet det individuella ansvaret i detta?

Det blir ju oerhört mycket mer ”verkstad” om vi har ett individuellt ansvar eller om det är ett kollektivt ansvar som ska tas av några få än om vi alla gemensamt har det individuella ansvaret. Vi kan utgå från att det i sådana fall kan vara ett föredöme i jämställdhetsarbetet och i statens arbetsgivarpolitik.

Anf. 22 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! Det individuella ansvaret finns för varje myndighetschef som redan är anställd och för varje myndighetschef som vi framöver kommer att anställa. Det gäller att verkligen se till att arbetsplatsen har en god arbetsmiljö och samma karriärmöjligheter för både kvinnor och män och att det inte förekommer osakliga löneskillnader. Det individu-

ella ansvaret är just att se till att fullfölja dels de uppgifter som stipuleras i lag, dels det som regeringen har tydliggjort till myndigheterna.

Vad Cecilia Widegren är ute efter är något som inte rör detta, utan det handlar om att man vill luckra upp kollektivavtalsrätten. Men det är inte utifrån möjligheten att höja lönen, för det kan man i dag göra i kollektivavtalen. Vad man i dag inte kan göra är att sänka löner. Den typen av individuella löneförhandlingar tror jag inte att de svenska kvinnorna på arbetsmarknaden är speciellt betjänta av.

När det gäller Regeringskansliet och staten som arbetsgivare är jag helt förvissad om att staten nu när finansutskottet har hand om de här frågorna, och också med tanke på det engagemang, den kunskap och den glöd som finns hos de flesta partierna, med tiden kommer att vara en mycket god arbetsgivare i de här sammanhangen. Jag hoppas att den övriga arbetsmarknaden följer efter.

Anf. 23 LENA EK (c):

Fru talman! Hans Hoff sade i sitt anförande att det ska finnas ett grundläggande förhållningssätt när det gäller att verka för jämställdhet och att varje chef inom statlig förvaltning, på det statliga området, har att aktivt motverka löneskillnader. Men hur förklarar då Hans Hoff den utveckling som har varit inom den statliga sektorn där det gått precis tvärtom?

Anf. 24 HANS HOFF (s):

Fru talman! En av de saker som vi konstaterade i våras då vi hade debatten om staten som arbetsgivare är att vi från många myndigheter inte får in uppgifter om osakliga löneskillnader och om karriärmöjligheter. Bland annat där var vi mycket skarpa i finansutskottets skrivningar. Vi vet alltså i dag inte riktigt hur bilden ser ut. Detta visar väl också på något sätt på vad vi i finansutskottet sagt. Vi har ju verkligen med skärpa sagt att de här uppgifterna nu måste komma in.

Vi hoppas att vi nu under våren får in rejäla underlag från samtliga myndigheter. Underlagen har ännu inte inkommit men det här är en oerhört viktig möjlighet att verkligen se hur det ser ut hos varje myndighet och inte bara hos de fåtal myndigheter som tidigare har kommit in med underlag.

Anf. 25 LENA EK (c):

Fru talman! Jag vill följa upp min första fråga genom att fråga vad Hans Hoff tänker göra med de myndighetschefer som inte aktivt verkat i sammanhanget och som dessutom inte har lämnat in några uppgifter.

Samtidigt kan jag konstatera att Medlingsinstitutet, en ganska välmöblerad statlig myndighet, för andra året i rad har avlämnat en rapport där man precis talar om hur det ser ut i den statliga, offentliga, sektorn.

I den antologi som ligger på våra bord finns det från de fackliga organisationerna bland annat ett utmärkt inlägg från LO-ekonomen Dan Andersson som visar precis på hur det ser ut. Jag ställer mig därför väldigt frågande till att Hans Hoff menar att det inte finns någon kunskap om att det nu är sämre, att det har blivit sämre, inom den statliga sektorn. Jag är faktiskt mycket förvånad över detta.

Förra året blev det nej till vårt yrkande om lönerevision. Det blev bara mer av statistik, uppgifter och utredningar. I år är det samma förhållningssätt – alltså mer statistik och mer utredningar; man väntar på det som fortfarande är under beredning i Regeringskansliet. Vidare finns det en borte tidsgräns vid tre år. Jag blir oerhört otålig och besviken på detta utredande och detta väntande.

Här finns ett konkret yrkande som dessutom innebär ett tvång för varje myndighet att titta på detta med osakliga löneskillnader. Det måste man nämligen göra om det finns ett beslut som handlar om arbetsvärdering. Det är ju nyckeln till alltihop. Innan det beslutet är fattat kommer det fortsatt att utredas och utredas. Därför är det, tycker jag, tragiskt att man har valt att inte tillgodose vårt motionsyrkande.

Slutligen, fru talman, vill jag säga att alla som vill ta ett individuellt ansvar kan vid voteringen rösta för vårt motionsyrkande.

Anf. 26 HANS HOFF (s):

Fru talman! Möjligen talar vi förbi varandra men det får vi reda ut senare. I detta sammanhang talar jag om kartläggningen av osakliga löneskillnader och om åtgärdsplaner för att komma till rätta med de sakerna. Möjligen är Lena Ek inne på detta med relativa lönelägen för olika befattningar. Kanske talar vi förbi varandra men det kan vi väl, som sagt, reda ut senare.

Den lagstiftning som ligger till grund här är bara en del i det hela. Där vi politiker är arbetsgivare, som vi ju är bland annat i det här fallet, ska det egentligen inte behövas en lagstiftning i botten för att det som handlar om bland annat kartläggning och jämställda arbetsvillkor ska genomföras. Men nu har vi den lagstiftning vi har, och den ska revideras i början av 2004. Då får man se om regeringen och riksdagen behöver vidta ytterligare åtgärder för att komma till rätta med de delar av arbetslivet där det sker en diskriminering av kvinnor. Statsministern har, i varje fall i medierna, uttryckt att man är beredd att göra detta. Då hoppas jag att också Centerpartiet är ett parti som aktivt ger sitt stöd i de delarna.

I övrigt är lönerevision något som görs återkommande, och som ska göras med anledning av det som står i jämställdhetslagen. Vad som nu hänt är att parterna på det statliga området gjort handslag om att gå igenom hela lönebiten och också att i mycket större utsträckning ha båda könen representerade på befattningar i staten.

Där finns också stora brister, inte minst när man kommer upp i ledande funktioner, till ambassadörer, generaldirektörer och liknande. Det finns mycket att göra, och det här ska vi hjälpas åt med, de partier som kämpar för detta och tycker att det här är viktiga frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.50 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

8 § Frågestund

Frågestund

Anf. 27 TALMANNEN:

Då börjar vi veckans frågestund. Från regeringen deltar vice statsminister Margareta Winberg som svarar på både allmänpolitiska frågor och sådana frågor som ligger under hennes ansvarsområde, statsrådet Morgan Johansson, statsrådet Berit Andnor, utbildningsminister Thomas Östros och statsrådet Pär Nuder. Alla är hjärtligt välkomna.

Värnplikt för kvinnor

Anf. 28 EVA FLYBORG (fp):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till Margareta Winberg.

Sverige är i dag åtminstone på papperet ett relativt jämställt land. Dessvärre finns det fortfarande områden som är ojämlika. Löner är ett sådant område och det finns andra exempel.

Herr talman! Men ännu värre är det att det finns ett område som staten helt och hållet har ansvar för där man systematiskt diskriminerar kvinnor, och då tänker jag på försvaret.

I Sverige har vi i dag inte en allmän värnplikt, utan vi har en manlig värnplikt. Jag och Folkpartiet har för vår del länge pläderat för en allmän värnplikt där även kvinnorna är delaktiga och bär ansvar för försvaret. Ska någon kallas så ska alla kallas.

Inte vill Margareta Winberg, som är en kämpande radikal feminist, fortsätta med denna diskriminering från statens sida? Det skulle vara bra med ett klart besked på den punkten.

Anf. 29 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag instämmer i inledningen av Eva Flyborgs fråga, nämligen att vi jobbar mycket och aktivt för jämställdhet i allmänhet. Därmed kan vi inte säga att Sverige är ett jämställt land. Det finns mycket kvar att göra, inte minst när det gäller det som Eva Flyborg tog upp, nämligen både ostrukturella och osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män.

Vi har haft en diskussion i frågan om värnplikt, och vi i regeringen har på grund av många olika skäl bestämt att vi inte ska ha en allmän kvinnlig värnplikt. Jag vet också att försvarsministern i olika sammanhang – både den förutvarande och den nuvarande – har debatterat detta ämne i denna kammare, och jag har ingen avvikande uppfattning gentemot vare sig den förre eller den nuvarande försvarsministern.

Anf. 30 EVA FLYBORG (fp):

Herr talman! Man kan tycka att värnplikten är en kvarleva från gamla tider, vilket den också är. I ett modernt Sverige bör vi också ha en modern försvarsmakt och värnplikt.

Försvarsmakten själv pläderar i dag för en könsneutral mönstring. Så var inte fallet för några år sedan. Nu är det snart bara Socialdemokraterna och regeringen kvar. Vi andra står på andra sidan och vi vill hjälpa till att puffa på.

Men inte kan det vara rätt att det finns ett område där kvinnor utesluts enbart på grund av kön? Det finns inget annat område där staten agerar olika på grund av att man är man eller kvinna. När det gäller en sådan här rättighet eller skyldighet bör det vara lika.

Det är intressant att Margareta Winberg nämner Leni Björklund, vår nuvarande försvarsminister. Hon sade till min förskräckelse för några veckor sedan i en mycket trevlig interpellationsdebatt här i kammaren att orsaken till att vi inte har kvinnor i försvaret är att de ändå gör en samhällsinsats genom att de föder barn. Hur hon fick ihop det vet jag inte riktigt, men det låter lite grann som Thage G Peterson när han pratade om en man, ett gevär, en röst. Och det har vi väl ändå lämnat för länge sedan.

Anf. 31 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Det sistnämnda har vi definitivt lämnat. Vad Leni Björklund åsyftade var att kvinnor har en annan belastning genom att vi fortfarande år 2003 tar huvudansvaret för det obetalda arbetet. Det måste man komma till rätta med, och det gör man ju på annat sätt genom ett annat jämställdhetsarbete.

Om jag inte missminner mig sade hon också att den dagen vi på dessa områden lever på ett jämställt sätt kanske vi kan börja att diskutera också frågan om kvinnlig värnplikt.

Sprutbytesprojektet

Anf. 32 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till folkhälsominister Morgan Johansson.

Jag har läst i pressen, vilket gläder mig, att ministern vill fortsätta att slåss mot drogliberalerna och att ministrar från åtta länder ska träffas senare i höst i Lund.

I Lund finns också som bekant det omdiskuterade sprutbytesprojektet som folkhälsoministern i alla fall tidigare har försvarat.

När kritiken har hårdnat har förespråkarna talat om att den här mottagningen är så bra därför att man får kontakt med narkomaner och också att man får kontakt med hepatit B-smittade i och med att man vaccinerar.

Nu larmar man från Smittskyddsinstitutet om att antalet sprutnarkomaner som är infekterade med hepatit B – alltså gulsot – ökar i Sverige. Störst är ökningen just i Skåne-regionen. I Stockholms län har däremot antalet anmälda hepatit B-fall minskat. Det finns ingen sprutbytesmottagning i Stockholm, och jag hoppas att vi inte heller någonsin får det. Det kan knappast vara förklaringen till att minskningen är så pass stor i Stockholm.

Uppenbarligen leder inte den här formen av mottagning till att hepatit B-smittan minskar. Därför undrar jag om folkhälsoministern kan ta med sig dessa nya fakta när han så småningom ska ta ställning till om man ska permanenta sprutbytesprojektet eller inte.

Anf. 33 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Processen i den frågan är ju den att vi har fått en rapport från narkotikasamordnaren Björn Fries. Den rapporten är nu ute på remiss. Innan den remisstiden är avslutad kommer jag varken att säga ja eller nej till fortsatta sprutbytesförsök.

Vad jag är ute efter är att få hela diskussionen på bordet för att få tillgång till de argument som Lena Adelsohn Liljeroth för fram och också andra argument från det håll där man tillämpar sprutbyte.

Jag delar oron när det gäller spridningen av hepatit B och också spridningen av hiv bland intravenösa missbrukare. Där har vi också sett en ökning under senare år. Jag tycker att det är mycket allvarligt och någonting som vi absolut ska ta på stort allvar.

Vi driver mycket aktivt internationellt den svenska restriktiva narkotikapolitiken. Jag kommer under våren att åka till Estland, Lettland, Litauen och Polen och under hösten till Tjeckien, Slovakien och Slovenien för att där diskutera hivfrågan, alkoholfrågan och också narkotikafrågan.

Anf. 34 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Herr talman! Vi är nog eniga i rätt mycket när det handlar om att bekämpa drogliberalerna. Jag vill då gärna hjälpa till med lite extra argument.

Självklart bör narkomaner så långt möjligt motiveras till vård, och för det behöver man få kontakt med narkomaner. Min poäng är att detta inte behöver kombineras med utdelning av fria sprutor. Det går till så – åtminstone i Lund – att man ska leverera en spruta för att få en ny, men jag har fått uppgifter om att så inte alltid sker. Detta är ett problem även för parkarbetarna i området.

Fria sprutor gör ju inte att man slutar att knarka, utan det blir ett fortsatt ekorrhjul med prostitution, kriminalitet och annan brottslighet. För att man ska få bukt med hivsmittan och motivera till vård är det bättre att man erbjuder allmän hälsoundersökning, lagad mat, möjlighet att duscha, kontakt med socialtjänst, frivilligorganisationer och andra och inte minst att man erbjuder möjlighet att diskutera boendet.

Huvudprincipen måste ju vara att man försvårar missbruk, inte att man underlättar det.

Anf. 35 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Det är som Lena Adelsohn Liljeroth säger en avvägningsfråga där det finns tungt vägande argument på båda sidor. Å ena sidan har man visionen om det narkotikafria samhället. Å andra sidan är det vår uppgift att se till att förhindra smittspridning. Dessa argument måste vägas mot varandra. Detta är också en fråga som rör liv och död för människor.

När jag träffade en förälder i Lund och frågade henne om sprutbyte berättade hon att hennes dotter var narkoman och prostituerad i Malmö. Hon kan sluta med narkotikan och prostitutionen, men får hon hiv har hon det livet ut. Den argumentationen måste man också väga in när man diskuterar sprutbyte.

Men, som sagt, rapporten från Björn Fries är på remiss. Regeringen kommer att väga in remissinstansernas uppfattning i sin fortsatta bered-

ning och sedan återkomma till riksdagen med förslag till hur vi ska gå vidare med den här frågan.

Sjuklön

Anf. 36 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet och socialförsäkringsminister Berit Andnor. Regeringens företrädare har i olika sammanhang sagt att man vill göra de sjuka inte fattigare, utan friskare. Nu har det kommit en uppgörelse mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet som definitivt kommer att göra de sjuka fattigare. Men på vilket sätt kommer de att bli friskare av de förslag som nu diskuteras? Det gäller exempelvis att förlänga arbetsgivarens ansvar för sjuklönen. Det kommer att innebära att arbetsgivaren blir ännu mer försiktig med att anställa.

Frågan till statsrådet Andnor är: På vilket sätt kommer de föreliggande förslagen att få de sjuka människorna friskare och i högre grad tillbaka in i arbetslivet?

Anf. 37 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Det här är ett område som rör statsrådet Karlssons fögderi.

Vi håller på att diskutera nu hur vi ska få ihop en budget. Vi vet att läget är annorlunda nu än vad vi trodde för ett halvår sedan, mest beroende på att vi har en stor oro runtom oss eftersom kriget pågår i Irak. Det gör att investeringar och annat inte blev som vi hade trott. Tillväxten är lägre. Det i sin tur gör att vi för att få ihop en budget måste se över vad vi kan förändra, vad vi kan skjuta fram och vad vi kan skära ned på. Till detta kommer en oroande utveckling när det gäller sjukskrivningarnas antal.

Vi ser nu över detta, men vi är inte färdiga. Det pågår ett arbete tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, och vi kommer inom knappt 14 dagar att presentera en vårbudget. Innan dess är inte jag eller någon annan i regeringen beredd att gå ut och i detalj beskriva vad den kommer att innehålla av det enkla skälet att det inte är klart.

Anf. 38 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! Konstruktionen av systemen får inte bara de absurda effekterna att de sjuka både blir fattigare och inte friskare – genom att vi har avtalsförsäkringar på området slår de också så att de som tjänar lite mer till och med kan bli vinnare när de är korttidssjuka medan de som är långtidssjuka får bära hela besparingen.

Jag har svårt att förstå den fördelningspolitik där man hanterar socialförsäkringssystem, som detta handlar om, kopplat till de avtalsförsäkringar som finns och till arbetsgivarnas ansvar och konstruerar förslag som gör de sjuka fattigare men inte friskare. Det är tvärtom vad regeringsföreträdare har sagt hela tiden. Jag har själv debatterat frågan med Berit Andnor i denna kammare, och jag debatterar gärna med Margareta Winberg också. Men jag förstår inte hur de sjuka ska bli friskare med regeringens politik.

Anf. 39 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Återigen: Förslagen är ännu inte förbehandlade internt, så vi kan inte gå in och diskutera i denna kammare.

Men det är intressant att få frågan från Stefan Attefall från Kristdemokraterna. Om jag förstår saken rätt betyder det att ni inte kommer att föreslå några förändringar när det gäller situationen för dem som är sjuka i dag. Jag vet att jag inte kan få svar nu, men det är intressant att ställa frågan rakt ut i luften. Jag ska med spänning se fram emot ert motförslag den dagen vi lägger fram vårpropositionen.

Partibidrag från fackligt anslutna

Anf. 40 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Min fråga riktar sig till statsrådet Pär Nuder. Den gäller partibidrag från fackligt anslutna personer.

Det sitter en utredning som ska gå igenom detta under Gullan Gidlund. Den ska vara klar i augusti-september.

Därmed är emellertid inte saken utagerad. Riksdagen fattade den 5 mars beslut, mot regeringspartiets vilja, om tilläggsdirektiv till utredningen som just fokuserar på partibidrag från fackligt anslutna personer.

Min fråga till statsrådet Pär Nuder är: När kommer dessa tilläggsdirektiv? Det brinner i knutarna. Utredningen ska vara klar i augusti-september.

Anf. 41 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Herr talman! Det viktigaste är resultatet av utredningen och inte vilka direktiv den har, anser jag.

Jag hävdar att de direktiv som utredningen har och det arbete som den bedriver innefattar det som riksdagen har givit till känna. Den beställning som riksdagen har gjort är redan uppfylld i de direktiv som regeringen utfärdade för ett antal månader sedan i just det aktuella fallet.

Anf. 42 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Detta är nonchalans mot riksdagen. Regeringen har inte någon överprövningsrätt för riksdagsbesluten. Jag står här och utövar riksdagens kontrollmakt, och vi kontrollerar regeringen. Det är så det fungerar i en parlamentarisk demokrati. Regeringen har att föga sig efter riksdagsmajoritetens beslut. Det är inte någonting som ni kan välja och vraka mellan. Ni kan inte bestämma vilka beslut av dem som riksdagen fattar som ni ska acceptera eller inte acceptera.

Om statsrådet även i sin andra replik vidhåller inställningen i den första så måste vi gå vidare den konstitutionella vägen. Då aktualiseras detta. I själva verket har statsrådet nu chansen att antingen inbjuda till en KU-anmälan eller ge ett något mer positivt svar än han gjorde i sin första replik.

Anf. 43 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Herr talman! Jag tror inte att vi ska vara så dramatiska. Jag tror att vi i lugn och ro ska överväga det tillkännagivande som riksdagen har gjort, i Regeringskansliet noga granska de direktiv som är utfärdade och granska

huruvida det verkligen är något additionellt i det tillkännagivande som riksdagen har gjort. Sedan får vi jämföra det med de av regeringen beslutade direktiven, och så kommer diskussionen att fortsätta. Var så säker på det!

Huruvida det blir tilläggsdirektiv som följd av den beredningen återstår att se. Detta är ett tillkännagivande som riksdagen gjorde, såvitt jag kommer ihåg, för blott några veckor sedan. Beredning pågår.

Det viktigaste för mig är att det som riksdagen vill åstadkomma expedieras av utredningen, tas om hand och utreds.

Anf. 44 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag upprepar: Vi utövar kontrollmakten. Regeringen har inte att välja och vraka mellan riksdagsbesluten.

Med det svar som Pär Nuder nu gav är jag tvungen att gå vidare och överväga en anmälan till konstitutionsutskottet. Sedan får vi se hur ärendet hanteras där. Saken är fullständigt glasklar. Det har fattats ett riksdagsbeslut den 5 mars. Pär Nuder vill inte expediera detta riksdagsbeslut. Tiden är ganska begränsad innan utredningen ska vara klar – augusti-september.

Anf. 45 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Herr talman! Detta tillkännagivande har som sagt knappt landat på regeringens bord. Fastän tiden har varit så knapp sedan riksdagen gjorde sitt tillkännagivande börjar Carl B Hamilton tala om KU-anmälan. Jag vet att det skälver i kammaren så fort man talar om konstitutionsutskottet. Men jag tror inte att vi ska hasta så mycket. Låt nu regeringen i lugn och ro titta på det tillkännagivande som riksdagen har gjort, och sedan får vi se vad som blir resultatet.

Svenska elevers språkkunskaper

Anf. 46 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till utbildningsminister Thomas Östros.

Svenska ungdomar har vid en internationell jämförelse goda kunskaper i engelska. Men de är inte lika duktiga i andra främmande språk. Enligt Skolverkets statistik läser allt färre ett andra främmande språk, och av dem som gör det är det många som hoppar av efter några terminer när det börjar bli jobbigt. Det är inte bra. Världen blir mer och mer internationaliserad, och eftersom Sverige är med i EU är det viktigt med kunskaper i tyska, franska och spanska. Vi missar förmodligen en hel del exportmöjligheter för att vi inte har så många i vårt land som behärskar tyska, franska och spanska. Utan kunskaper i andra språk än engelska finns det också risk att vi går miste om impulser från andra länder och kulturer som vi behöver för att hävda oss i en alltmer globaliserad värld.

Därför vill jag fråga ministern: Hur ska de svenska gymnasieeleverna inspireras till att i större utsträckning läsa tyska, franska, spanska och andra främmande språk?

Anf. 47 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag delar Lars-Ivar Ericsons uppfattning om vikten av språk. Engelskan är naturligtvis alldeles grundläggande. Vi kan känna oss mycket stolta över att Sverige tillhör de bästa i världen bland de icke engelskspråkiga länderna i att ta till sig engelskan som språk.

Det är riktigt att vi ser en förändring i ungdomars attityd när det gäller övriga språk. Tyskan faller och spanskan stiger kraftigt i popularitet och franskan ligger ganska oförändrad. Det är någonting som sker i intresset hos gymnasieeleverna.

Jag menar att vi ska uppmärksamma språkens ställning när vi reformerar gymnasieskolan. Det är viktigt för alla gymnasieelever. När vi ser över antagningsreglerna till högskolan ska vi också uppmärksamma språkens ställning. Där har vi två goda tillfällen att slå ett slag för språk för ungdomar, och det gäller inte bara engelska utan också andra viktiga språk.

Anf. 48 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag tror att det är väldigt viktigt att man ser över antagningsreglerna. I dag är det ju faktiskt så att ett MVG i matlagning kan ha större betydelse än ett VG i tyska. Vi har alltså i dag ett betygssystem som uppmuntrar till att välja taktiskt och då välja bort språken. Det är viktigt att man rättar till det här systemfelet och ändrar antagningsreglerna till högskolan.

Redan de gamla romarna sade ju: *Non scholae sed vitae discimus*, vi lär inte för skolan utan vi lär för livet.

Den devisen gäller än i dag.

Anf. 49 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det språk som Lars-Ivar Ericson citerade här har verkligen minskat i aktualitet ute på våra gymnasieskolor.

Det är riktigt att vi behöver se över antagningsreglerna och gymnasieskolan. Båda dessa processer är i full gång. Regeringen antog alldeles nyligen direktiv till en utredning som tittar över högskolans antagningsregler med ett par viktiga syften. Det handlar om att stimulera att man också fördjupar sig i krävande ämnen i gymnasieskolan, såsom språk, och att stärka unga människors ställning när det gäller antagningen till högskolan så att vi får fler som ganska snart efter gymnasieskolan får chansen att komma in på högskolan.

Abortlagstiftningen

Anf. 50 CATHERINE PERSSON (s):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till vice statsminister Margareta Winberg med anledning av den abortdebatt som har intensifierats den senaste veckan. Bakgrunden till det torde vara att vi i socialutskottet har behandlat motioner med anledning av att man har krävt att utländska kvinnor som inte bor i Sverige ska få komma hit och få abort. Bakgrunden till att vi har avstyrkt motionerna är att det pågår ett arbete på Socialdepartementet.

Vi ska naturligtvis arbeta för att kvinnor i alla länder har rätt till fri abort, men vi bör också fundera över hur vi bäst agerar i vårt eget land för att det ska bli möjligt. Opinionen i deras eget land kan till exempel minska eller öka beroende på hur vi agerar i Sverige. Vi behöver också bedöma förutsättningarna för den svenska hälso- och sjukvården.

Jag vill fråga vice statsministern: Vad är det för arbete som i dag pågår inom regeringen för att göra de här övervägandena, och vilka överväganden är det som faktiskt görs nu?

Anf. 51 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag tror att den här frågan har varit uppe åtminstone två gånger i den muntliga frågestunden. Det visar att det är en het och angelägen fråga. Lagen säger att om en kvinna är svensk medborgare eller bosatt här i riket eller om Socialstyrelsen, av särskilda skäl, ger sitt tillstånd får man utföra abort på kvinnan. Det är det här sista som är debatterat. Vad händer till exempel med invandrarkvinnor och flyktingkvinnor som inte har blivit svenska medborgare? Enligt lagen kan de inte få abort på samma sätt som kvinnliga svenska medborgare kan få.

Jag har tidigare svarat att det pågår ett arbete. Socialministern har bestämt sig för att han vill utreda det här för att om möjligt få en ändring till stånd. Jag delar uppfattningen att vi ska kämpa för att alla kvinnor i hela världen som så önskar ska kunna få abort. Då måste man kanske titta på vad som händer om vi skulle ändra lagen i Sverige så att kvinnor kan komma hit och enbart göra abort utan att vara flyktingar eller liknande. En utredning kommer att tillsättas inom kort.

Anf. 52 CATHERINE PERSSON (s):

Herr talman! Det är glädjande. Jag vill skicka med regeringen att det också är angeläget att vi överväger hur det blir med de kvinnor som inte kan betala för sig. Den diskussion som har varit aktuell nu har ju handlat om de kvinnor som har möjlighet att åka hit och betala. Det påverkar inte de kvinnor som har små ekonomiska möjligheter och som får stanna kvar i sina respektive hemländer med ett fortsatt abortförbud. Vi måste också överväga effekterna för den svenska sjukvården.

Anf. 53 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag tackar så mycket för det medskicket. Det är en del i detta som gör det hela så komplicerat. Det gör att man inte bara kan ändra lagen, utan man måste analysera det lite djupare.

Jag vill också tillägga att Socialstyrelsen anger i sina allmänna råd hur man ska hantera just situationer där flyktingkvinnor utan svenskt medborgarskap behöver abort. Då får man göra en ansökan. Efter vad vi har fått fram har ingen nekats abort i den situationen. Skillnaden är att man måste ansöka om det hos Socialstyrelsen jämfört med svenska kvinnor som har den rättigheten enligt lagen.

Anf. 54 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag har en fråga till folkhälsoministern. I dag har vi i vårt samhälle en ökande och ganska alarmerande kostnad för sjukskrivningar. Det sägs att svenskarna blir allt sjukare. Analysen av varför man blir sjukare och hur vi ska förändra vårt samhälle har kanske inte kommit riktigt lika långt. En del i det här är ju också den ökande alkohol- och droganvändningen. Vi har kunnat se ganska alarmerande rapporter om hur inte minst alkoholanvändningen har ökat och hur den går ned i åldern.

Jag har träffat många som jobbar med barn och ungdomar som säger att i dag kommer många barn i väldigt låga åldrar och är påverkade av alkohol. Det här är naturligtvis lite grann beroende på den liberalisering som regeringen också har medverkat till när det gäller alkohol. Men det är också frågan om en attityd till droger. Jag vill veta hur regeringens attityd till droganvändningen ser ut.

Anf. 55 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi ser mycket allvarligt på den utveckling som har skett både på alkohol- och narkotiksidan. Vi ser en ökning av totalkonsumtionen av alkohol med ungefär 20 % på fem år. Det har varit en särskilt snabb ökning på ungdomssidan.

Vi säger att vi har en allmän måttlinje när det gäller alkoholen, men vissa områden av livet ska vara alkoholfria. Vi pekar ut fyra områden. Det är graviditeter för kvinnorna, trafiken, arbetsplatserna och barn- och ungdomsvården. Dessa områden ska vi i så stor utsträckning som möjligt försöka freda från alkohol.

Nu har vi ett omfattande förebyggande arbete på gång inom ramen för den handlingsplan som riksdagen antog för några år sedan. Där beslutade man också att skjuta till 550 miljoner kronor under en treårsperiod för att bygga ut det förebyggande arbetet centralt med information men också lokalt med bland annat en lång rad drogsamordnare i våra kommuner.

Där finns ett viktigt arbete på gång.

Anf. 56 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Det är viktigt att det sker, men man kan fundera över vilka man når. Den mest utsatta gruppen är ju barn som lever i missbrukarhem. Där har man lätt att ta efter föräldrarna. Den gruppen nås kanske inte lika lätt av den information som regeringen har lagt ut. Därför skulle jag vilja höra vad regeringen tänker göra just när det gäller barngruppen. Har man tänkt att fortsätta den satsning på barn i missbrukarhem som Miljöpartiet och regeringen beslutade om? Det var också ett kortsiktigt projekt där kommunerna har haft svårt att följa med när det gäller ekonomiska möjligheter.

Anf. 57 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! De satsningarna finns inom ramen för de pengar som fördelas av länsstyrelserna, och det är merparten av de pengar som satsa-

des när den alkoholpolitiska handlingsplanen antogs. Det arbetet kommer naturligtvis att fortsätta.

Jag kan bidra med ett inslag från verkligheten.

Jag var i Eslöv för 14 dagar sedan på ett möte på ungdomsgården där. Det anordnades av den nya drogforebyggare som precis hade blivit anställd för de pengar som vi har varit med om att sätta till. Det var ett föräldramöte där man också träffade ungdomar som är just i åldern 10–15 år, där man står och väger i valet av vilken väg man ska gå.

Jag tror att debatten generellt sett håller på att vända i Sverige bort från den enkla låt-gå-attityden, där man säger att man släpper allting fritt, mot en mer ansvarstagande alkoholpolitik. Jag tror att det finns en bred uppslutning hos svenska folket för att det är den hållningen vi ska ha från statsmakternas sida.

Riktade statsbidrag för personalförstärkningar

Anf. 58 ANNA IBRISAGIC (m):

Herr talman! Jag har en fråga till utbildningsminister Thomas Östros angående riktade statsbidrag för personalförstärkningar.

Det är tydligen så att dessa statsbidrag endast kan användas för personalförstärkningar inom kommuner. När SCB kontrollerar hur de används räknas personal per kommun.

I en del glesbygdskommuner som till exempel Staffanstorp finns inga gymnasieskolor, men man samverkar med Lunds kommun. Men det går inte att ge Lunds kommun del av det statsbidrag som delas till Staffanstorp eftersom det då inte syns i statistiken och kommunen blir av med bidraget.

Regelverket fungerar av någon anledning för kommuner i kommunalförbund, men inte för kommuner som bara har samverkansavtal.

Min fråga till Thomas Östros är för det första: Är du medveten om dessa problem? För det andra: Vad tänker du göra för att även eleverna i de kommuner som inte ingår i kommunalförbund utan enbart har samverkansavtal får del av dessa riktade statsbidrag?

Anf. 59 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag är medveten om frågeställningen.

Syftet med det statliga bidrag som vi nu ger till nästan alla kommuner är att man ska få möjlighet att anställa fler lärare och andra specialister i skolan. Det gäller både grundskola och gymnasieskola.

Regelverket är sådant att man får ett extra statligt bara om man faktiskt anställer mer personal för de pengar man fått. Det är själva grundidén.

Det exempel som Anna Ibrisagic tar upp visar att det finns samverkan mellan olika kommuner när det gäller gymnasieskolan. Den kommun som har gymnasieskola och satsar på att utöka personalen får ju del av statsbidraget. Skulle vi införa specialregler för samverkande kommuner skulle vi kunna få väldigt krångliga situationer där vi måste följa upp om det blivit dubbel ersättning till någon kommun som anställt mer personal.

Det är bättre att behålla ett enkelt regelverk och se till att alla som satsar på mer personal får det statliga bidraget. Den kommun som sam-

verkar i gymnasieskolan har säkert behov av att också satsa sina resurser på sin grundskola för att utöka antalet lärare och andra specialister.

Prot. 2002/03:84
3 april

Frågestund

Anf. 60 ANNA IBRISAGIC (m):

Herr talman! Jag hade hoppats att det enbart handlade slarv och klan-tighet i denna fråga och inte en vilja att missgynna glesbygden.

Elever från kommuner som inte har gymnasium går i skola någonstans, och det kostar någonstans.

Nu har jag fått svaret att Thomas Östros är medveten om det och ändå låter det fortsätta. Det ger mig inte mer hopp om att kommuner som enbart har samverkansavtal också kommer att få del av pengarna eftersom deras elever ändå går i något gymnasium.

Jag tackar för svaret i alla fall.

Anf. 61 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Regelverket är i grunden mycket enkelt. Alla kommuner som satsar på att anställa fler lärare och andra specialister får del av det statliga bidraget.

I Moderaternas Sverige blir det inget problem för där har man inga extra satsningar. Det är också en typ av regelverk som man skulle kunna använda sig av.

Jag föredrar ett enkelt och tydligt regelverk för att se till att barn och ungdomar både i grund- och gymnasieskolan får den hjälp och det stöd som de behöver.

Christiania i Köpenhamn

Anf. 62 GÖRAN NORLANDER (s):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Morgan Johansson.

Under hans tid som riksdagsledamot drev han aktivt frågan att fristaden Christiania i Köpenhamn skulle stängas. Min enkla fråga blir: Driver statsrådet samma fråga i regeringen?

Anf. 63 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Ja, det gör jag. Jag jagade regeringen i den frågan för att jag ville ha fram den svenska ståndpunkten. Det handlar inte om att stänga Christiania, utan vi är ute efter att narkotikaförsäljningen ska upphöra.

Vi ska inte komma med några uppfattningar om hur folk vill bo och leva, utan det handlar om att få stopp på försäljningen av narkotika.

Fyra veckor efter mitt tillträde i höstas tog jag upp frågan med den danska socialministern Henriette Kjaer. Jag passade också på att berömma henne för det jobb som man då hade gjort från dansk sida med mer omfattande razzior, stängning av ett antal haschklubbar i Köpenhamn och en förändrad attityd i den här diskussionen.

Jag noterade att man också är beredd att från den danska statens sida gå in med pengar för att rusta upp området. Det är nu en stor diskussion om detta i Danmark.

Anf. 64 GÖRAN NORLANDER (s):
Herr talman! Tack för svaret. Jag önskar statsrådet lycka till i sitt arbete.

Anf. 65 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):
Herr talman! De som säljer narkotika i Christiania hade inför detta hotat med att strejka i fyra dagar. Det är väl en av de mest välkomna strejker vi har sett. Den får gärna vara hur länge som helst för min del.

Integrationen i Öresundsregionen

Anf. 66 MARIE WAHLGREN (fp):
Herr talman! Jag har en fråga till Berit Andnor.
Jag bor nära en bro som via annonser har börjat tala till oss. Den är oroad för att integrationen över sundet inte fortskrider med den hastighet som man skulle ha kunnat hoppas. Bron uppmanar mest de personer som bor på de olika sidorna av sundet att arbeta för detta. Jag tror att bron är för blyg för att fråga ministrar om det hela, därför tänkte jag göra det å dess vägnar.

Jag undrar hur förhandlingarna med Danmark går. Kommer vi vidare mot en förenkling av systemet och, framför allt, kan ministern prioritera de människor som råkar extra illa ut på grund av att vi har två olika skattesystem? Det gäller dem som råkar arbeta på bägge sidor bron. Det är näst intill omöjligt att göra det för man fastnar i både det danska och det svenska skattesystemet.

Det är ganska många människor som helt enkelt inte väljer att flytta till Sverige på grund av det här problemet.

Anf. 67 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):
Herr talman! Låt mig inleda med att säga till Marie Wahlgren att integrationen över Öresund går mycket bra. Den går framåt. Under det senaste året kan vi notera att pendlandet över bron har ökat högst anmärkningsvärt. Det gäller både biltrafiken och tågresandet.

Jag tror att den inriktning som Öresundsbrokonsortiet har haft när det gäller prissättningen på resandet över bron har haft stor effekt.

Det pågår också en mycket utvecklande integration i denna region.

Så sent som i förra veckan träffade jag näringslivsföreträdare för att diskutera hur vi kan arbeta vidare med att förbättra förutsättningarna för integrationen.

Skattefrågan är ju känd för riksdagens ledamöter sedan tidigare. Förhandlingarna pågår mellan Danmark och Sverige. Ambitionen är att så snart som möjligt hitta en lösning.

Det är inte fråga om någon harmonisering, utan det handlar om att underlätta situationen för dem som rör sig över gränserna.

Anf. 68 MARIE WAHLGREN (fp):
Herr talman! Jag är medveten om att integrationen faktiskt går bättre än vad man skulle kunna förvänta sig med tanke på den senfärdighet som finns på bägge sidorna av sundet när det gäller att regeringsmakten ska

komma fram till regler som gör det lätt att arbeta och bo på olika sidor sundet.

Jag har många bekanta som lever i just den här situationen och vet att den inte är lätt. Jag känner till exempel flera personer som har valt att inte flytta till Sverige på grund av att de har eget företag i hemmet och samtidigt arbetar på den danska sidan. Det fungerar helt enkelt inte. En vanlig människa klarar inte alla de konstiga regler som gäller i den här regionen.

Anf. 69 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Integrationen går framåt. Det görs hela tiden märkbara framsteg inom en rad olika samhällsområden. Låt mig bara peka på att inflyttningen till Skåne under det senaste året har ökat högst avsevärt. 1 900 personer har flyttat in över Skånegränsen. Som jag sade tidigare ökar också pendlandet över bron.

Integrationsarbetet ska självklart gå vidare och utvecklas, men jag vill säga att bilden är mycket mer positiv än vad Marie Wahlgren här ger uttryck för.

Mäns våld mot kvinnor

Anf. 70 INA JÄRLESJÖ (kd):

Herr talman! Jag har en fråga till Margareta Winberg angående mäns våld mot kvinnor.

Många gånger skuldbelägger vi kvinnan och säger: Varför går hon inte ifrån mannen? när frågan ska vara: Varför slår mannen sin kvinna? Ansvar ska ytterst ligga på den som slår.

Jag har tidigare frågat Margareta Winberg just om mäns våld mot kvinnor och fått svaret att det handlar om att höja kunskapsnivån på det här området. Min fråga till ministern är: På vilket sätt kommer ministern att verka för att kunskapsnivån på det här området höjs och för att klarlägga att ansvaret ligger på den som slår?

Anf. 71 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Vi har sedan två och ett halvt år tillbaka bedrivit ett arbete i Nationellt råd för kvinnofrid. Syftet med det arbetet har varit precis det som efterfrågades, nämligen att höja kunskapsnivån när det gäller mäns våld mot kvinnor. Vi har gått fram genom att studera olika grupper av kvinnor som blir misshandlade: äldre kvinnor, gravida kvinnor, invandrarkvinnor, kvinnor med funktionshinder och så vidare.

Resultatet har också för oss varit uppseendeväckande och skrämmande. Vi har också lärt oss väldigt mycket, nämligen att det inom samtliga dessa grupper föreligger ett våld från mäns sida riktat mot kvinnor på ett sätt som vi inte hade trott.

Projektet Nationellt råd för kvinnofrid ska upphöra till sommaren, men vi har uttalat att vi ska se till att detta projekt ska få en mer fast form och övergå till ett nationellt center, som ska kunna fungera som ett forsknings- och kompetenscenter för dessa frågor.

Anf. 72 INA JÄRLESJÖ (kd):

Herr talman! Jag tycker att man många gånger glömmar bort barnen i de här sammanhangen. Det finns en undersökning som visar att 98 % av barnen i familjer med misshandelsförhållanden har upplevt, har sett eller har kännedom om att det förekommer våld i familjen. Jag har ett önskemål som jag hoppas att Margareta Winberg delar med mig, nämligen att vi ska kunna införa en nollvision på området våld mot kvinnor. Jag hoppas också att flera delar detta önskemål med mig.

Anf. 73 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! På den sista frågan är svaret självklart obetingat ja. Jag delar också uppfattningen att vi inte har sett barnen i misshandelsfamiljerna. Vi har också utarbetat en rapport om barn i sådana sammanhang. Också på detta område var förhållandena skrämmande, särskilt med tanke på hur valhant och oförmöget vi tar oss an dessa barn när man upptäcker vad som försiggår. Det kan till exempel förekomma att barn berättar att de inte kunnat läsa sin läxa därför att pappan slagit mamman under natten.

Det finns bland annat i Umeå forskning om detta som är väl värd att lyfta fram, så att man därmed också kan göra någonting åt förhållandena. Det handlar framför allt om lärarnas utbildning och fortbildning.

Jag vill också säga att vi i mäns våld mot kvinnor också lägger in prostitution och *trafficking*. Vi har under fjolåret haft särskilda program för detta. Med tanke på frågeställarens hemvist vill jag också nämna att vi kommer att ha ett särskilt program för norra Sverige, Finland och Norge. Det har ju visat sig att prostitution och *trafficking* ökar till exempel i Norrbotten.

Carlbeckkommittén

Anf. 74 LENNART GUSTAVSSON (v):

Herr talman! Jag vänder mig till utbildningsminister Östros. Jag konstaterar att utbildningen för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning är en viktig fråga, som vi kanske alltför sällan diskuterar och lyfter upp på den politiska nivån. Därför var det mycket bra att regeringen i december 2001 tillsatte en utredning, som sedan kom att få namnet Carlbeckkommittén. Den fick ett spännande uppdrag: att utreda hur särskolan ska se ut i framtiden. Ska den finnas kvar eller ska den upphöra som egen skolform, och hur ska vi utforma en inkluderande undervisning?

Allt detta var positivt, men min fråga är: Varför ändrade regeringen i mars i år utredningens uppdrag och snävade in det betydligt? Den parlamentariska utredningen framtogs den spännande möjligheten att blicka över hela fältet. Varför ändrades direktiven?

Anf. 75 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Den utredning som Lennart Gustavsson talar om är den så kallade Carlbeckkommittén, som har ett mycket brett mandat. Den ska se över utbildningen för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning för att lägga fram förslag syftande till att höja kvaliteten, stärka

integrationen och närmandet mellan olika skolformer och för att stärka både omsorgsuppdraget och kunskapsuppdraget, som är så viktigt.

Utredningen har fortfarande ett brett anslag, även sedan den har fått tilläggsdirektiv. Det som vi har sagt från regeringens sida är att det så långt vi kan se inte är aktuellt att lägga fram lagförslag för att nu avskaffa särskolan som egen skolform. Vi vill se en fortsatt integration och ett fortsatt närmande, men grund- och gymnasieskolan är i dag inte fullt ut mogen för detta i alla kommuner. Därför behöver utredningen inte lägga fram ett sådant lagförslag, men den ska fortsätta sin breda diskussion och gärna vara visionär.

Varför har vi gjort så här? Jo, därför att många föräldrar, elever och organisationer känt oro inför om detta är en process som nu ska gå väldigt fort samtidigt som man själv upplever att skolan inte ännu är färdig för detta. Vi har velat vara tydliga och stilla denna oro.

Alltså: Utredningen har ett brett anslag och ett långsiktigt perspektiv, men man behöver inte lägga fram lagförslag i just denna del eftersom det inte är aktuellt att gå till riksdagen med ett sådant förslag.

Anf. 76 LENNART GUSTAVSSON (v):

Herr talman! Det är, som jag sade, viktigt att vi för upp diskussionen om hur vi ska utforma utbildningen för våra barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning. Det är också viktigt att särskilt en parlamentarisk utredning har ett brett uppdrag och möjlighet att lägga fram olika förslag liksom att diskutera visionärt.

Jag, som faktiskt är med i denna kommitté, tycker dock att det är minst sagt märkligt att vi först har fått direktiv och börjat arbeta efter dem men att ministern sedan klart och tydligt talar om att de givna direktiven inte ska gälla. En utredning ska enligt min mening kunna jobba utifrån trygga och stabila direktiv och inte få ändrade direktiv. Jag menar att direktiven faktiskt har ändrats i sina grundvalar.

Anf. 77 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag tror att Lennart Gustavsson och jag egentligen har samma principiella och ideologiska inställning. Vi behöver en närmare integration och ett inkluderande arbetssätt i skolan för alla våra barn och ungdomar. De ursprungliga utredningsdirektiven är också fullt förenliga med det förtydligande som vi nu har gjort, att man inte behöver lägga fram lagförslag om avskaffande av särskolan, för detta är inte aktuellt på kort sikt.

Vi har också från en majoritet i utredningen fått signaler om att man skulle vilja ha detta förtydligande. Jag tycker att detta var rimligt, om man själv tyckte att det behövdes, och därför har vi givit ett tilläggsdirektiv.

Det som är grunden är ett brett uppdrag och en bred analys, både det korta och det långa perspektivet och gärna en vision av hur vi ska fortsätta integrationen mellan särskola och andra skolformer i framtiden. Det tycker jag är ett klokt sätt att angripa ett problem, som också har lugnat många som trodde att det nu var väldigt bråttom att göra denna typ av förändring. Jag har fått mycket positiva reaktioner på detta.

Anf. 78 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Jag skulle vilja vända mig till folkhälsominister Morgan Johansson, och min fråga gäller försäljning av tobak till minderåriga.

De flesta som börjar röka gör det i tonåren, ofta så tidigt som nedre tonåren eller 15-årsåldern. De flesta av dem ångrar sig senare i livet, men oftast är det för sent, för att vara rökare är lika beroendeframkallande som att missbruka kokain, så det är otroligt svårt att sluta. Då är det naturligtvis väldigt allvarligt att de här ungdomarna kommer i kontakt med cigaretter, som det vanligtvis är, så tidigt. Hade man kunnat skjuta upp den här kontakten tror jag att många inte hade börjat röka över huvud taget.

Undersökningar visar nu att det är väldigt lätt för minderåriga att komma över cigaretter, och då talar jag inte om olaglig försäljning, det vill säga svarttobak, utan jag talar om vanliga tobaksaffärer och mataffärer. Det är helt enkelt för dålig kontroll.

Då är min fråga: Hur ska vi förbättra den här kontrollen? Det måste ju handla om tillsyn och om tydliga påföljder, till exempel att man förlorar sitt tillstånd att över huvud taget sälja tobak.

Anf. 79 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Rökningen är ett av våra allra största folkhälsoproblem. Det tänker man inte på alltid. Det är nästan 6 500 människor som dör varje år av tobaksrelaterade sjukdomar, varav ungefär 500 av passiv rökning. Jag vill bara jämföra med hur många som dör på våra vägar: det är ungefär 600. Det är alltså nästan lika många som dör bara av passiv rökning, det vill säga folk som inte har valt att röka själva utan bara har varit på fel ställe vid fel tidpunkt. Så rökning är en av de stora folkhälsofrågorna.

Självklart är det också så att den åldersgräns som vi har i dag för rökning och inköp av tobaksvaror ska respekteras. Får vi signaler om att den respekten inte finns måste vi vara beredda att vidta åtgärder för att se till att höja respekten.

Jag vill inte nu uttala mig om vilka vägar man i så fall ska gå. Jag kan bara säga att jag tycker att det är viktigt att få ned rökningen, framför allt bland de unga, därför att det är där vi har sett en uppgång, framför allt när det gäller unga kvinnor, på senare år. Den trenden tycker jag att vi bör försöka bryta.

Jag ska också säga att det pågår ett förebyggande arbete med rökfrågorna där vi från regeringens sida har anslagit 90 miljoner kronor för tobakspreventiva åtgärder, och dessa preventiva åtgärder når naturligtvis också ungdomsgruppen.

Anf. 80 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Jag tycker att det redan finns tillräckligt mycket som talar för att de här reglerna inte följs. Det har gjorts många undersökningar där man har skickat ut minderåriga, alltså 15–16-åringar, som inte har nekats att köpa någonstans. Man har heller inte frågat efter legitimation. Jag tror alltså att man verkligen måste jobba vidare med det här.

FN har ju diskuterat de här frågorna och kommit fram till något som de flesta länderna i världen har anslutit sig till, nämligen förbud att sälja tobak till barn under 18 år, och då tycker jag att det är väldigt viktigt att vi är ett föregångsland och verkligen ser till att det här förbudet uppfylls.

Jag tycker att det är minst lika allvarligt att ungdomar kommer över tobak som att de kommer över alkohol, och därför är det väldigt angeläget att skjuta upp den debuten. Det är ju ofta grupptryck som gör att man börjar röka, och barnen blir mindre utsatta för grupptryck ju äldre de blir. I förlängningen kan jag till och med tänka mig, som yttersta påföljd, att man flyttar över försäljning av tobak till Systembolaget på samma sätt som man gjort med alkohol, och kanske till och med höjer åldersgränsen.

Anf. 81 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! I arbetet med den WHO-konvention som Hillevi Larsson nämner har Sverige varit mycket aktivt och drivit till exempel frågor om reklam och förbud mot försäljning till minderåriga, och vi har faktiskt lyckats flytta fram positionerna på ett väldigt påtagligt sätt. Men det är inte i första hand som de åtgärderna egentligen är tillämpliga i Sverige, därför att vi har redan lagstiftning som uppfyller WHO-konventionen. Inte heller i Europa är de tillämpliga i huvudsak. WHO-konventionen kommer att vara ett väldigt viktigt instrument för att förebygga utvecklingen i u-länderna, därför att det är där som tobaksbolagen nu inriktar sig på att försöka få framför allt unga människor – 12-, 13- och 14-åringar – att börja röka.

Vi vet att tobaksbolagen tar livet av ungefär hälften av sina kunder. Hälften av alla vanerökare dör i förtid, och en fjärdedel av alla vanerökare dör i förtid i aktiv ålder. Så pass stort är faktiskt det här problemet.

Fastighetsskatt för danskar bosatta i Skåne

Anf. 82 CARL-AXEL ROSLUND (m):

Herr talman! Jag skulle vilja följa upp en fråga till statsrådet Andnor. Hon uttalade att integrationen i Öresundsregionen är inne i en positiv utveckling, och så är det ju. För danskarna som bosätter sig i Skåne är det väldigt positivt, men inte för de skånska kommunerna, för de får inga skatteintäkter, men de får ta alla utgifter för den kommunala servicen.

Men det finns ytterligare ett förhållande som jag menar upplevs direkt stötande, och det är att danskarna inte ens betalar fastighetsskatt i Skåne. Man köper upp villorna på den skånska Guldkusten, men eftersom man inte har någon inkomst i Sverige behöver man inte ens betala fastighets-skatt. Jag undrar: Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att komma till rätta med det?

Anf. 83 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Carl-Axel Roslund, det känns skönt att du kan vidimera den uppfattning som jag gav uttryck för tidigare, nämligen att integrationen går framåt i Öresundsregionen. Vi försöker på olika sätt utveckla integrationen.

Jag sade tidigare i mitt svar till Marie Wahlgren att det pågår diskussioner mellan Danmark och Sverige just nu när det gäller skattefrågorna. Det gäller också den specifika fråga som Carl-Axel Roslund nu tar upp. Den bör ses i det sammanhanget.

Anf. 84 CARL-AXEL ROSLUND (m):

Herr talman! Jag har vid ett flertal tillfällen via Malmö kommunstyrelse träffat danskarna och kan vidimera deras benhårda inställning i skattefrågan. Jag kan bara önska regeringen lycka till.

Barn till missbrukare

Anf. 85 MARITA ARONSON (fp):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Berit Andnor. Den här frågan handlar också om alkohol och narkotika, men jag ska inte ställa den till Morgan, tänkte jag, därför att den handlar om barn.

Vi vet att alkoholkonsumtionen går upp och att missbruket ökat. De som blir oskyldigt drabbade är de barn som växer upp i missbrukarfamiljer och missbrukarmiljöer. Vi kallar dem ibland "de glömda barnen" därför att de inte syns. De gör inget väsen av sig utan lider i tysthet.

De senaste veckorna har jag fått flera samtal från förtvivlade kommunpolitiker från olika delar av landet som känner stor oro för de här barnen. De säger att de inte vet vad de ska erbjuda. De har förstås bristande resurser i kommunerna, men de tycker också att de har bristande kunskap om denna grupp. Jag lyssnade också häromdagen till en vuxen kvinna som hade vuxit upp i en sådan här miljö, och hon talade om vilken enorm ryggsäck som hon hade att bära med sig genom livet.

Jag vill fråga Berit Andnor vilka åtgärder regeringen planerar eller kan tänka sig för att hjälpa kommunerna att stötta och hjälpa denna utsatta grupp av barn, alltså barn till missbrukare.

Anf. 86 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Låt mig bara säga att de flesta barn i Sverige har det bra. Det vidimeras också i den rapport som Barnombudsmannen lämnade över till mig i förra veckan om den undersökning som hon har gjort. Men det finns barn som lever oerhört utsatt, bland annat den grupp som Marita Aronson här nämner.

Jag vill påminna om de resurser som regeringen och riksdagen har ställt till kommunernas förfogande under de senaste åren. De ger kommunerna en möjlighet att utveckla ett lokalt förbyggande arbete där man ges möjligheter att på ett tidigt stadium kunna nå just dem som Marita Aronson nu betecknar som "de glömda barnen". Det är i ett lokalt förbyggande arbete som vi kan nå dem. Genom att ge resurser till kommunerna så ger vi dem också förutsättningar för att göra ett bra jobb.

Anf. 87 MARITA ARONSON (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag kan hålla med om att det finns positiva öar ute i landet, men jag tror också att det saknas mycket kunskap om de här frågorna. Kommunerna vet inte riktigt hur de ska bära sig

åt. Jag skulle önska att regeringen tog några rejäla tag för att komma fram till hur vi behandlar de här glömda barnen.

Prot. 2002/03:84
3 april

Anf. 88 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Låt mig säga att ett sådant uppdrag naturligtvis ligger på bland annat Socialstyrelsen. Det handlar om att förmedla den kunskap och de goda erfarenheter som vi har i olika kommuner för ett bra förebyggande arbete, där man på ett tidigt stadium kan rikta insatser just till de grupper av barn som man inte alltid ser i första hand. Det gäller alltså barn som är i olika utsatta situationer. Detta är oerhört prioriterat både för mitt och regeringens arbete.

Frågestund

Behandlingsmöjligheter för spelberoende

Anf. 89 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Herr talman! Jag har en fråga till folkhälsominister Morgan Johansson.

Förra året bidrog Svenska Spel med 3,4 miljarder kronor till statskassan. Samtidigt satsade regeringen 4 miljoner kronor på arbete med spelberoende. Folkhälsoinstitutet har beräknat att det finns ungefär 100 000 problemspelare i Sverige, varav 25 000 beräknas vara spelberoende.

Samhället saknar i dag möjlighet att ta hand om dessa människor. Det finns bara några tiotal platser för spelberoende på behandlingshem runtom i landet. Kostnaden för en behandling på ett behandlingshem beräknas till mellan 90 000 och 200 000 kr per person och plats.

Med tanke på att det råder akut brist på platser blir min fråga till statsrådet: Vad avser ministern att vidta för åtgärder för att garantera att det finns behandlingsmöjligheter för de människor som söker upp till exempel socialtjänsten för att få hjälp och vård för sitt spelberoende?

Anf. 90 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Regeringen har aviserat åtgärder på spelberoendesidan. Det gjorde vi bland annat i en proposition om spelfrågan som vi lade fram för någon månad sedan. De åtgärderna kommer att basera sig på den rapport från Folkhälsoinstitutet som jag tog emot i början av året.

Jag delar uppfattningen att vi måste vidta fler åtgärder på det här området, och sådana åtgärder kommer. Problemet är nu närmast att vi befinner oss mitt uppe i en budgetprocess, men jag kan försäkra att besked om sådana satsningar kommer i en nära framtid.

Anf. 91 TALMANNEN:

Det blir ingen uppföljning av detta. Vi får förklara dagens frågestund avslutad och tacka regeringen för ett starkt, och ledamöterna för ett ännu starkare, arbete.

9 § Styrning av försvarets fastigheter och anläggningar

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2002/03:FiU14
Styrning av försvarets fastigheter och anläggningar (förs. 2002/03:RR7).

Anf. 92 CARIN LUNDBERG (s):

Herr talman! Finansutskottets betänkande handlar om styrning av försvarets fastigheter och anläggningar. Det är Riksdagens revisorer som har kommit med förslag om just styrning av försvarets fastigheter och anläggningar. Utöver den skrivelsen behandlar vi också motioner.

Revisorerna har granskat hur regeringen styr Fortifikationsverket och Försvarsmakten för att åstadkomma en effektiv förvaltning och användning av försvarets fastigheter. Revisorerna tycker att det finns stora problem med tillämpningen av en avgiftsfinansiering inom försvaret, inte minst för att Försvarsmakten har begränsade möjligheter att sätta press på stödmyndigheterna, i det här fallet Fortifikationsverket.

Finansutskottet föreslår ett tillkännagivande med anledning av revisorernas förslag och tycker att det ska tillsättas en utredning om försvarets styr- och finansieringsformer. I detta arbete har också försvarsutskottet deltagit, och finansutskottet delar försvarsutskottets uppfattning att styr- och finansieringsformerna i försvaret bör analyseras och utvärderas.

Granskningen bör omfatta såväl Försvarsmakten som samtliga myndigheter som lämnar stöd till Försvarsmakten. Utredningen bör särskilt fokusera på hur riksdagens och regeringens insyn, styrning och uppföljning ska kunna förbättras och granska incitamenten i styrningen och finansieringen så att regelverket befordrar sparsamhet och effektivitet, inte minst för den lokala nivån inom Försvarsmakten.

Revisorerna anser att utredningen ska vara en parlamentarisk kommitté. Vi i finansutskottet anser att det bör finnas någon form av parlamentarisk insyn i utredningens arbete, men det behöver inte nödvändigtvis vara en utredning som är parlamentariskt tillsatt.

Förutom revisorernas förslag behandlar vi också motioner. De handlar bland annat om Fortifikationsverkets hyresmodell, ackumulerade överskott och fastighetsregister. Där yrkar vi avslag.

Det finns också motionsyrkanden om hyressättning i ändamålsfastigheter, studentbostäder, högskolornas och universitetens rätt att äga sina lokaler och skydd för grönområden inom tätortsbebyggelse. Utskottet föreslår avslag på alla dessa motioner.

Anf. 93 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Herr talman! Riksdagens revisorers skrivelse med förslag med anledningen av granskningen av styrningen av försvarets fastigheter och anläggningar innehåller svidande kritik över hur saker och ting fungerar. Skrivelsen genomsyras av slutsatser och påståenden, men även av uttryck som "fungerar inte", "uppstår problem", "anmärkningsvärda brister", "dålig tillsyn", "underlåtenhet", "stora problem", "situationen är inte acceptabel". Listan kan göras än längre.

Det är en hård kritik som redovisas. Utskottet har tagit intryck av denna kritik och ställt sig bakom revisorernas förslag om en utredning om översyn av försvarets styr- och finansieringsformer. Det är också

delvis ett instämmande i de två moderatmotioner som föreligger i samma ärende. Det är bra och nödvändigt att en översyn görs, och det är vi överens om.

I betänkandet redovisas en reservation som jag yrkar bifall till. Fråvaron av konkurrens när det gäller försvarets fastigheter leder enligt vår uppfattning till ineffektivitet i användningen av försvarets resurser. För att systemet ska fungera måste den beställande myndigheten, i det här fallet Försvarsmakten, ha möjlighet att sätta press på den utförande myndigheten, i det här fallet Fortifikationsverket. Möjligheten är i dagens system i det närmaste obefintlig, vilket också revisorerna konstaterar, eftersom man i praktiken är hänvisad till att bedriva verksamhet på den plats riksdagen bestämt och i de fastigheter som Fortifikationsverket äger och förvaltar.

Vi anser att regeringen ska möjliggöra att Försvarsmakten ges ökad valfrihet genom att kunna vända sig till andra förvaltare än Fortifikationsverket. Det är en enkel principförändring som skulle stärka Försvarsmaktens möjligheter att söka andra lösningar än de som Fortifikationsverket erbjuder. Det skulle sätta press på uthyraren, vilket Riksdagens revisorer konstaterar är ett av problemen i det system som är.

Vi kan konstatera att man på det sättet stärker hyresgästens ställning i förhållande till hyresvärderna, vilket vi är överens om är nödvändigt. Åtgärden är dessutom rimlig att genomföra utan att avvakta resultatet av utredningen.

Anf. 94 GUNNAR NORDMARK (fp):

Herr talman! Som tidigare nämnts här har Riksdagens revisorer genomfört en granskning av hur avgiftsfinansiering tillämpas inom Försvarsmakten. Som det också har pekats på är kritiken inte direkt nådig mot hur de nuvarande systemen fungerar. Man pekar på stora problem att tillämpa avgiftsfinansieringen. Man ser det som ett problem att man försöker efterlikna marknadsmässiga förhållanden utan att det egentligen existerar någon marknad och utan att de på marknaden existerande förhållandena mellan verkliga köpare och säljare finns.

I utskottet är vi i dag eniga om att föreslå en utredning av Försvarsmaktens styr- och finansieringsformer. Det är komplicerade frågor, och de kräver en ordentlig och allsidig genomlysning. Men som Tomas Högstrom var inne på tidigare är vi inte helt eniga. Inom ett område anser vi inom Folkpartiet tillsammans med Moderaterna, Centern och Kristdemokraterna att någon utredning inte behövs. Det gäller frågan om att konkurrensutsätta Fortifikationsverket som förvaltare av Försvarsmaktens fastigheter.

Här är vi övertygade om att de marknadsekonomiska mekanismerna fungerar fullt ut och att de kommer att vara till gagn för Försvarsmakten och dess ekonomi. Det borde särskilt i dessa dagar vara lockande om det är så. Kan Försvarsmakten finna olika förvaltare som till ett bättre pris erbjuder en lika bra eller bättre fungerande förvaltning måste man givetvis redan i dag ges möjlighet att göra detta.

Detta är ett system som enbart har vinnare. Försvarsmakten får en bättre förvaltning till ett lägre pris. En eventuell ny förvaltare får ett nytt uppdrag och nya erfarenheter. Inte minst får Fortifikationsverket genomgå den hälsosamma och stärkande process som det innebär att verka

Prot. 2002/03:84
3 april

*Styrning av
försvarets fastigheter
och anläggningar*

på en konkurrensutsatt marknad, något som i förlängningen kommer att stärka verkets förmåga att konkurrera om att vara en god och attraktiv förvaltare av Försvarsmaktens fastigheter.

Jag yrkar därmed bifall till reservation 1.

Anf. 95 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Jag kommer lite grann att bli som en hermelin bland katterna i den här debatten. Jag ska ta upp en lite apart fråga i betänkandet, som egentligen handlar om Försvarsmakten, men jag kommer att tala om studenter. Det blir så eftersom en motion i den frågan behandlas i betänkandet, och man får anpassa sig till den verkligheten.

Först ett ord om Försvarsmakten. Det är mycket värdefulla insatser från Riksdagens revisorer som gör att vi har fått en process som kommer att bidra till att pressa kostnaderna för försvaret. Det är mycket bra, herr talman, om vi kan få en sådan process och få ett effektivare försvar till lägre kostnader.

Jag har övervägt om vi från Vänsterpartiets sida också skulle ha lagt fram en reservation för att vässa förslaget. Det finns några punkter där man kunde ha gått revisorerna mer till mötes. Vi har samrått med våra kamrater i försvarsutskottet och funnit att det nu finns en pågående process i fortifikationsförvaltningen där man tar fasta på revisorernas arbete. Då kanske man ska låta nåd gå före rätt och låta dem få möjlighet att göra det på eget initiativ. Men vi har den parlamentariska utredningen och det tryck som sätts, och det är bra.

Nu till något helt annat, nämligen detta med studenterna. Det går nu mot vår. Vi kommer snart att höra sångerna. Sjungom studentens lyckliga dar. Det är några lyckliga dagar. Men sedan kommer den grå hösten. Det borde vara en lycklig höst när man går in i ett nytt universitet eller ny högskola. Man känner känslan att kunskap är makt och säger sig: Nu ska jag sätta mig att studera och vara med på en och annan gask. Det ska vara trevligt tillsammans. Men det blir i så fall mer gaskkällaren som blir lokal, eftersom det inte kommer att finnas plats i härbärgat för studenten.

Det finns på många håll ingen plats att bo när man ska studera. Innan jag gick ned i kammaren ringde jag till Sveriges Förenade Studentkårer och frågade: Hur står det till? Har det blivit bättre? Nej, sa de. Jag fick deras senaste rapport där de berättar att år 2002 hade Göteborg över 14 000 studenter i bostadskö med en kötid på 9–26 månader. 26 månader! Lyckliga dagar! I Stockholm står 34 410 studenter i kö. Det är 15 månaders lyckliga dagar för att få en bostad.

Samtidigt undrar man över rapporter när riksdagen beslutat om nya högskoleplatser och man finner att en del blir obesatta. Tro det om studenterna inte har någonstans att bo när de ska studera! Då är det inte så lätt att utnyttja platsen. Var gör vi då? Det är så viktigt.

Nu talar vi om att det är dåliga ekonomiska tider, eller i varje fall sämre än väntat, och att vi måste satsa på utveckling. Det finns en sak man kan göra som är ganska säker och stärker ett lands utvecklingskraft. Det är att satsa på utbildning och forskning. Det är den enskilt viktigaste åtgärden. Men då måste studenterna ha någonstans att bo, annars kan de inte studera. Det förstår alla här i salen.

Kan vi då göra någonting åt det? Ja, det kan vi göra. Det har vi gjort från de samarbetande partierna i den rödgröna redan. Vi har lagt fram

proposition 98, *Åtgärder för att främja byggandet av mindre hyresbostäder och studentbostäder*. Vi handlar, och det är alldeles utmärkt. Det är ett stöd som utgår.

Sedan har vi den motion från Owe Hellberg och Sten Lundström som vi har väckt. Vi vill ge ett vidgat uppdrag till Akademiska Hus så att det ska kunna fungera som fastighetsägare och byggherre. Det skulle kunna bygga på campusområdena, kila in några studentbostäder och kanske bygga till en våning på ett befintligt hus. Det är alldeles utmärkt och nära till studielokalerna. Det är en strålande idé som läggs fram.

Hur behandlas denna strålande idé av utskottet? Jo, den behandlas med att man säger: Vi vill inte sänka avkastningskravet på Akademiska Hus. Det har jag kanske förståelse för även om jag tycker att man skulle kunna göra det, eftersom det är ett överkapitaliserat bolag. Men bort det. Det står ingenstans i motionen att man ska sänka avkastningskravet på Akademiska Hus. Man får i varje fall slåss mot den motståndare man har, inte hitta på någon annan och sedan klippa till den.

Det står ingenstans i motionen. Det är, ursäkta herr talman, ett fullständigt irrelevant argument från hela majoriteten. Nu tror jag att det beror på en lapsus. Man har trott att Vänsterpartiet försöker göra någon sådan grej. Men nu har Vänsterpartiet fått fram propositionen, så nu har vi möjlighet. Det är gott och väl att man sätter in en stödform för att bygga studentbostäder. Men sedan måste det finnas någon som utnyttjar stödet. Det inser vi alla. Här har vi ett stöd, men vi har inga byggherrar.

Är det någon som kan universitets- och högskoleorterna är det Akademiska Hus. Det är en god fastighetsförvaltare, och vi ser hur starkt kapital det har. Det vet hur man förvaltar och vet hur man bygger. Det kan bygga inne på campusområden. Varför skulle inte det få ett sådant direktiv att även bygga och förvalta studentbostäder? Ge mig ett argument. Vanligtvis brukar man säga: Ge mig tre argument. Men nu bjuder jag på det. Det här är en debatt med handikapp. Ger mig ett argument till varför man inte ska göra det.

Man kan möjligtvis säga: Så fort kan det inte gå. Vi kan inte besluta om det med en gång. Nej, men det är inte vad vi har krävt heller. Vi har krävt en utredning om det. Ge mig ett argument till varför man inte skulle utreda denna lysande idé. Ge mig ett enda argument, herr talman. Det är allt jag begär. Men jag är osäker om jag kommer att få det. Ger ni mig ett argument kommer jag att säga: Ge mig två. Ger ni mig två kommer jag att säga: Ge mig tre argument. Jag kommer inte att ge mig.

Jag kommer efter den här debatten att ringa till Sveriges Förenade Studentkårer och säga: Det här sade de. Nu vill jag ha hjälp från Sveriges Förenade Studentkårer, jag vill ha hjälp från Akademiska Hus och jag vill ha hjälp från Sveriges studenter så att de kan sjunga: Sjungom studentens lyckliga dar, och ge mig också någonstans att bo när jag studerar. Det är vad vi vill. Vi kommer att vinna den här striden. Den är inledd nu. Vänta bara ni! Ge er med en gång, för ni kommer ändå att förlora på sikt!

Herr talman! Efter denna flammande appell för motionen yrkar jag naturligtvis bifall till den.

Anf. 96 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Före frågestunden hade vi en diskussion kring statens personalpolitik och jämställdhetsfrågor. När man under den debatten satt

Prot. 2002/03:84
3 april

*Styrning av
försvarets fastigheter
och anläggningar*

och tittade på talarlistan till den här punkten blev man något förskräckt. Det var därför en positiv överraskning att det var Carin Lundberg som inledde den här debatten så att det blev en liten förändring i gubblistan.

Beträffande denna punkt kan vi konstatera att Riksdagens revisorer under de senaste åren gjort tre granskningar av hur avgiftsfinansieringen ska tillämpas inom försvaret. Alla rapporter visar på problem med att tillämpa avgiftsfinansieringen. Bakgrunden är att så långt som möjligt eftersträva affärsmässiga förhållanden och på det viset sätta press på de övriga stödmyndigheterna. Detta synsätt är givetvis lovvärt. Samtidigt kan man konstatera att risken är uppenbar att man får någon form av monopolspel i sammanhanget, eftersom det är staten som äger båda parterna.

Det mål som eftersträvades har man inte uppnått. Då måste man givetvis fråga sig vad vi ska göra då. Vi vet att staten, kommunerna och landstingen har gått in och prövat de här vägarna för att pressa omkostnaderna inom verksamheten. I vissa fall har man lyckats, i andra fall inte. Där man inte har lyckats är det relationerna mellan de två parterna – det är samma ägare – som inte har tydliggjorts.

Om vi tittar på den här frågan kan vi konstatera att man har arbetat efter systemet i åtta år. När man då inte lyckas uppnå de förväntningar man har föresatt sig måste man sätta ned foten och vidta någon förändring. Det är inte trovärdigt att säga att frågan ska utredas. Det har visat sig ett antal gånger att detta inte fungerar. Då måste man gå ifrån långbänkstänkandet och verkligen gå in och försöka föra en aktiv och resultatinkriktad ekonomisk politik. Det är alltså dags att sätta ned foten i de här frågorna och försöka få en positiv utveckling på det här området.

Revisorerna har visat vägen. Jag delar deras uppfattning och yrkar därmed bifall till reservation nr 1.

Anf. 97 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Herr talman! Av den debattlusta som Lars Bäckström visar blir man lite uppiggad på torsdagseftermiddagen. Vi får hoppas, Lars, att det är studenterna som vinner i det långa loppet. Det är väl ganska oviktigt vem av oss som vinner. Att det blir studentbostäder är väl ändå målet. Kunskap ger makt, eller hur Lars?

I betänkandet behandlar finansutskottet Riksdagens revisorers förslag i skrivelse 7 angående styrningen av försvarets fastigheter och anläggningar. Revisorerna har granskat hur regeringen styr Fortifikationsverket och Försvarsmakten för att åstadkomma en effektiv förvaltning av försvarets fastigheter. Som tidigare har sagts i denna kammare har revisorerna pekat på ett antal punkter där man tycker att det finns problem med att tillämpa avgiftsfinansieringen inom försvaret på grund av att Försvarsmakten har begränsade möjligheter att sätta press på en stödmyndighet som Fortifikationsverket. Revisorerna har därför föreslagit att det bör tillsättas en utredning om försvarets styr- och finansieringsformer. Utskottsmajoriteten har instämt i detta, föreslår att riksdagen gör ett tillkännagivande och ger regeringen i uppdrag att tillsätta en utredning.

I betänkandet behandlas sex ytterligare förslag från revisorerna som ett enigt utskott avstyrker. För att vinna tid kommenterar jag inte dessa närmare.

Till betänkandet har fogats två reservationer, som jag kort skulle vilja kommentera. I reservation 1 har de fyra borgerliga partierna föreslagit att Försvarsmakten ska ges en ökad valfrihet att vända sig till andra förvaltare än Fortifikationsverket. Vi tycker att det vore fel signal i detta läge att föreslå att Försvarsmakten omedelbart skulle ges valfrihet att vända sig till andra förvaltare. Vi gör faktiskt ett tillkännagivande om tillsättande av en utredning som ska se över Försvarets styr- och finansieringsformer.

Det kan mot den bakgrunden inte vara rimligt att nu ta det beslutet. Alla som har sysslat med fastigheter vet att detta är en komplicerad del, inte mindre komplicerad när det finns en som har fastigheterna och i princip bara en som ska hyra. Det känner vi igen från andra fastighetsområden i staten, inte minst inom kulturområdet där det finns en förvaltare och egentligen bara en tänkbar hyresgäst. Det blir alltid en haltande diskussion när man diskuterar nivåer och de delar som är.

Däremot är bakgrundsdelen väldigt viktig. Den gamla ordningen var ju att fastigheterna fanns till handa och uppfattades av brukaren som gratis. Om någonting är gratis vill man gärna ha mer. Så ville även försvaret ha det på sikt, mera och bättre lokaler utan att det fanns någon prislapp på det. Det här är ett resultat av den reform som gjordes i början av 90-talet, där man gjorde ett slags prissättning mellan uthyrare och brukare även inom statens område. Jag tycker att det i det här läget finns en viss poäng med att behålla dessa delar. Men vi ser problemen och tycker att det är rimligt att göra en genomlysning och se om även andra aktörer kan vara med, om det kan vara ett positivt inslag i förvaltningen. Jag tror att det fordras lite eftertanke. Därför ställer vi oss bakom tillkännagivandet när det gäller utredningsdelen. Vi tycker att man kan ta det lite försiktigare med den andra delen.

I reservation 2, som Lars Bäckström så ivrigt har debatterat och fört fram, är kravet att Akademiska Hus ska få i uppdrag att bygga studentbostäder, som vi hörde. Detta har en kraftig utskottsmajoritet, nu som tidigare, avvisat. Det är inte på grund av att utskottet på något sätt är omedvetet om att det fattas studentbostäder. Lars har verkligen upplyst oss i frågan. Vi är väl ännu mer upplysta om det efter det debattinlägget.

Men det finns skäl i den här fastighetsförvaltningen, som vi har sagt tidigare, där man har haft hyressättning vad man än ska göra. Det har också funnits ett uppdrag senare. Det har lagts på de olika kommunerna där högskolorna finns att man ska ta fram bostäder. Det kan man säga, Lars, att på de flesta högskolor ute i landet fungerar detta mycket väl. Om de åker till Östersund eller Sundsvall blir studenterna lyckliga omedelbart, Lars. De får lägenhet nästan innan säsongen är slut på våren. Detta är ett storstadsproblem i Stockholm – och du pekade på några andra ställen. Jag tror faktiskt att det lite hänger samman med att det är så pass populärt att vara student på högskolorna att man inte behöver fjäska för att skaffa bostäder lite tidigare, om jag uttrycker mig lite vanvördigt. Jag tror att det ligger någonting i det.

Det gäller för Lars att påverka sina partikamrater och för oss att sätta press och se till att det blir byggt studentbostäder på dessa orter. Det är inte så enkelt att bara ge ett uppdrag. Det är klart att det påverkar hela Akademiska Hus del. Det kommer också att påverka de ekonomiska delarna och det förhållningssätt som har varit. Det skulle bli ett helt nytt

åtagande som Akademiska Hus skulle få. Det är en ganska komplicerad historia som i så fall måste belysas mycket närmare med sina konsekvenser än vad som kan göras i ett enkelt riksdagsbeslut.

Med den argumentationen förordar jag att de båda reservationerna avslås samt yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 98 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Herr talman! Sven-Erik Österberg sade att de ser problemen. Ja, det vore väl märkligt om ni inte hade gjort det efter den redovisning som Riksdagens revisorer har i sin skrivelse. Sedan avfärdar han propåerna om att ge försvaret ökade möjligheter att använda sig av andra uthyrare än Fortifikationsverket genom att säga att det ger fel signal.

Jag vill påstå att det Sven-Erik Österberg och majoriteten gör sig skyldiga till är just att skicka fel signal när man säger nej till revisorernas förslag i denna del och det vi redovisar i vår reservation. Försvarsmakten ska ha möjlighet att söka andra uthyrare för att lösa sitt anläggnings- och fastighetsbehov just i avsikt att sätta press på Fortifikationsverket. Det är ju det som är ett av de centrala problemen, vilket man också erkänner då man redovisar att man är positivt inställd till en utredning. Då går det inte, menar jag, att försöka vända på resonemanget och säga att det är fel att göra något nu och att vi ska vänta. Det är nu åtgärderna behöver sättas in.

Anf. 99 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Herr talman! Jag vill säga två saker om detta. Det är helt riktigt att vi ser problem, Tomas Högström. Det är därför vi gör ett tillkännagivande och håller med revisorerna i den delen.

Det har ju förts en diskussion. Fortifikationsverkets nye generaldirektör Sören Häggroth har varit i försvarsutskottet och redogjort för det arbete man ska göra för att komma till rätta med de bekymmer som har varit. Jag vet att man arbetar i rätt riktning med de här delarna.

Med ”de här delarna” menar jag att om man omedelbart går in i ett annat förhållningssätt när det gäller uthyrning av fastigheter kan det på kort sikt innebära, om man inte gör detta på ett klokt och genomtänkt sätt, att Fortifikationsverket står där med försvarsanläggningar som är beställda av försvaret men som inte nyttjas på ett rimligt sätt därför att försvaret kortsiktigt kanske väljer en mycket sämre lösning för att spara pengar. Det är detta som utredningen har i uppdrag att titta på: Hur hanterar man detta mellan de här parterna? Men utredningsuppdraget gäller faktiskt också att se om man kan öppna för att vända sig till andra uthyrare.

Jag tycker att det är en klok avvägning att säga ja till utredning. Utred detta och se vad konsekvenserna är, och därefter kan riksdagen fatta ett beslut som vilar på en stark grund.

Anf. 100 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Nu konstaterar man i skrivelsen från revisorerna att det är Försvarsmakten som är i underläge i den situation som är. Österberg har helt rätt i att det pågår diskussioner och att det finns en viss samsyn på problemen och de eventuella lösningar som krävs. Men redan detta faktum borde väl borge för att man tog det principiella ställningstagandet

redan nu, just i syfte att ge Försvarsmakten ett ökat förhandlingsutrymme visavi Fortifikationsverket. Problemet i dag är ju att man inte har tillräckligt mycket muskler för att sätta tryck på Fortifikationsverket. Låt oss då ge dem dessa muskler! Det är ju det som utredningen och skrivelsen efterlyser.

Anf. 101 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Herr talman! Den som hyr är alltid i underläge gentemot den som hyr ut. Det känner vi till från den privata bostadsmarknaden. Den som är anställd är också alltid i underläge i förhållande till arbetsgivaren. Det senare brukar inte Tomas Högström alltid hålla med om, men det är ungefär samma förhållande som råder.

Jag håller med Tomas Högström: I det här läget har naturligtvis Fortifikationsverket haft de starkaste musklerna som uthyrare. Det är precis det revisorerna pekar på. Det är också precis därför jag säger, för att nu upprepa mig, att nu utreder vi de här delarna och ser om vi kan få ett mer jämbördigt förhållande mellan den som hyr ut, Fortifikationsverket, och den som ska hyra, Försvarsmakten, och på så sätt få detta att fungera bättre.

Anf. 102 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Jag vill börja med att ge Sven-Erik Österberg rätt i en sak: Det är inte jag, Lars Bäckström, som kommer att vinna, utan naturligtvis är det Lars Bäckström och Sven-Erik Österberg som kommer att vinna, tillsammans med Tomas Högström. Vi vinner ju alla tre. Och framför allt, när vi tre och alla de andra partierna i kammaren enats om detta, är det studenterna som blir vinnare. Självklart har Sven-Erik Österberg rätt i det.

Men låt oss nu analysera de argument som har förts fram. Först har vi det gamla argument som man slentrianmässigt har avslagit motionen med: Om vi minskar avkastningskravet på Akademiska Hus skulle det förstöra principen om bruttoredovisning, och ska man ge ett stöd till studentbostäder ska det vara på utgiftssidan. Låt oss då begrunda vår gemensamma proposition 98 om stöd till studentbostäder. Där står det att stödet ska utgå genom sänkt skatt, alltså den motsatta principen, som en skattekreditering.

Det växlar alltså hur fasta principerna är. Det påminner om pastorn som sade: I mitt hus förekommer aldrig någon sprit, men jag tager mig understundom en genever. Det är genever i proposition 98, och i det här betänkandet är det absolut spritförbud. Man får ha lite bättre och tydligare principer.

Men nu föreslår vi inte ens att detta ska läggas som ett sänkt avkastningskrav. Vi säger: Ge dem ett nytt uppdrag. De har i uppdrag att erbjuda universitet och högskolor attraktiva studie- och forskningsmiljöer. Det skulle gå att vidga det till både själva undervisningslokalen och bostaden. En student kan inte alltid studera på biblioteket eller i föreläsningssalen. Man måste plugga lite grann hemma i studentlyan också, och då måste det också finnas en lya för studenten.

Då kan man säga som utskottsordföranden sade: Ja, men det är inte så eländigt. Till exempel hemma hos mig i Trollhättan och i Uddevalla har vi tomma lägenheter. Men det hjälper ju inte studenten i Lund eller i

Prot. 2002/03:84
3 april

*Styrning av
försvarets fastigheter
och anläggningar*

Uppsala. Och vi kan ju inte säga att de mindre högskolorna ska konkurrera med den oerhört smarta metoden: Det finns ingenstans att bo på de klassiska orterna, så börja hos oss! Sådan konkurrens ska vi inte ha.

Sven-Erik Österberg! Jag bad om ett argument mot det förslag vi ställt, inte om argument mot de förslag vi inte har ställt.

Anf. 103 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Herr talman! Man törs nästan inte ge dig något argument, Lars Bäckström, för då begär du två till. Det sade du själv i ditt anförande. Men det kan ju ändå vara trevligt att debattera den här delen. Lars Bäckström hinner ju med det mesta på två minuter.

Det har ju diskuterats en metod, Lars Bäckström, och du är ju också vän av regionalpolitik: Kan man inte tillgodose behovet av studentlägenheter på orter som är attraktiva kan man alltid när nya platser ska fördelas diskutera om de ska gå till dem som kan tillgodose studenternas behov eller om man bara ska gå efter den vanliga metoden.

Sedan är det ju så att Akademiska Hus har ett avkastningskrav. Ska man bygga bostäder och ta ett snabbt beslut i den delen är det en rad frågor som reser sig, och det vet Lars Bäckström också. Vad kostar detta? Hur påverkar det avkastningsdelen för Akademiska Hus? Detta är ett nytt område för dem. Deras verksamhetsområde hade ganska noga avgränsats i den utredning som gjordes och de beslut som togs i början av 90-talet då man delade upp de olika faktorerna. Bostäder skulle då inte ingå i Akademiska Hus.

Detta är en fråga som om den skulle aktualiseras bör belysas noggrannare än genom att riksdagen tar ett snabbt beslut på det här området. Vi kan inte riktigt överblicka konsekvenserna i den här delen.

Jag tycker inte att man kan bortse från argumentet om avkastningskravet. Det här kostar också pengar. Så är det.

Anf. 104 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag vill återigen börja med att ge Sven-Erik Österberg alldeles rätt: Man kan inte bortse från avkastningskravet. Därför har vi inte ställt det. Jag tycker att det är ett korrekt argument som vi tar hänsyn till.

Det är också ett väldigt bra argument utskottsföranden tar fram när han säger att detta måste utredas och beredas noga eftersom det finns många komplikationer med det. Jag tycker att det är ett jättebra argument. Det är just det vi har tagit fasta på när vi skriver:

”Då behovet av nya bostäder för studenter är stort och frågan är viktig bör regeringen få ett brett uppdrag att förutsättningslöst pröva alla möjligheter att stimulera byggandet av bostäder för studenter. Ett alternativ kan vara att samordna ett sådant arbete med den parlamentariska utredningen som arbetar med hyressättning för ändamålsanpassade lokaler inom universitets- och högskoleområdet.”

Vi säger ju samma sak som utskottets ordförande: Man måste utreda detta nogsamt och försiktigt och med stor noggrannhet och akkuratess innan riksdagen kan ta ett snabbt beslut. Vi säger ju samma sak! Och så avstyrks reservationen av en bred majoritet, när ni håller med oss i sak om att man måste pröva detta noggrant.

Jag har förståelse för att det ibland kan gå fort. Det är många handlingar att läsa, och jag förstår att man inte kan ändra sig så fort i politiken. Men lyssna med era ungdomsförbund! Lyssna med studenterna! Lyssna med era barn, de av er som har några, som ska gå på universitet! Lyssna på era väljare! De kommer att ge oss i Vänsterpartiet rätt. Och låt oss få rätt tillsammans! Utred det här! Satsa nu och utnyttja två utmärkta förslag! Vi har redan enats om att ge skattelättnader för att bygga, men sedan måste någon utnyttja lättnaden. Det är ingen idé att ha en skattelättnad som ingen utnyttjar. Akademiska Hus har resurser att starta och sätta i gång detta. Ge studenterna rum! Det är bra för framtiden.

Jag yrkar bifall till vår reservation.

Anf. 105 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Herr talman! Det finns några saker här där Bäckström gör det ganska lätt för sig. Det gäller den proposition som handlar om att bygga studentbostäder och sådant. Det finns ju också en ekonomisk aspekt på detta. Varför byggs det inte en massa? Jo, det finns en kostnadsaspekt i de här delarna.

Det är inte ointressant för studenten, när bostaden väl finns där och man erbjuds den, vad den kostar. Vi kan se på ett exempel härifrån Stockholm. Jag har själv en dotter som går i högskolan på Södertörn, och hon blev erbjuden en studentlägenhet som kostade 4 200 kr i månaden. Bäckström vet själv vad studiebidraget är – drygt 6 000 kr eller någonting sådant. Det är alltså en affär som är väldigt svår att få att gå ihop om man inte kan ha andra intäkter.

Det är precis detta som måste vägas in om Akademiska Hus skulle ha bostäder. Man har inte den traditionella rollen. Det är ett helt nytt grepp som man ger sig in på. Det kommer inte att vara lättare för Akademiska Hus än för någon annan att bygga med de medel man har. De ekonomiska realiteterna gäller för dem på samma sätt. Ska man få ned priset och öka byggandet handlar det om ytterligare subventioner. Det vet Bäckström. Pengarna är slut, sade Bäckström i TV häromdagen. Så är det ju. Och det finns inga pengar till att subventionera nya bostadshus eller lägenheter till studenter heller. Det vet vi. Vi måste hantera det här på något annat sätt. Ska vi göra en sänkning är vi inne på avkastningskravet. Det argumentet håller, Lars Bäckström. Avkastningskravet måste tummas på om man ska bygga de här bostäderna. Det är statens intäkter vi talar om som då inte kommer in. Jag vill hålla fast vid det.

Anf. 106 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Min fråga till Sven-Erik Österberg är lite på samma tema som den Tomas Högström ställde. Revisorerna har faktiskt i tre utredningar påvisat problem. Då är frågan: Vad ska man egentligen uppnå med ytterligare en utredning? Problemen är ju väl belysta.

Vi har i det här sammanhanget att bedriva verksamheten i förvaltning, som man gjorde tidigare, eller i den form som man nu har, alternativt den fria marknaden. Då säger Sven-Erik Österberg att man måste se över hur det här drabbar de fastigheter som i dag finns inom försvaret. Men då blir det ju en form av dubbel säkerhet. Vad jag menar är att vi redan med det underlag vi har i dag måste kunna anta principen. Sedan, när man har angett inriktningen, får man se över detaljerna för hur man

går vidare. Men principen, och det är det reservationen går ut på, borde man kunna ta ställning till redan med det underlag vi har i dag.

Anf. 107 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Herr talman! Inget ont sagt om revisorer på något sätt, men revisorer är bra på att hitta problem och att hitta fel. De är inte alltid lika bra på att hitta lösningarna för att ta sig ur de här felen. Det är egentligen inte revisorernas uppgift alla gånger heller. De har pekat på saker som ett enigt utskott faktiskt har tyckt att det ligger något i. Vi har ju ställt oss bakom det. Det är därför man vill titta närmare på det här.

Men om man har fel balans mellan uthyrare och den som hyr och man släpper en marknad fri är det klart att det kan innebära väldigt drastiska åtgärder på kort sikt. Man kanske byter till mindre lämpliga fastigheter därför att det kortsiktigt finns ett överskott på billiga fastigheter på försvarsorter. Samtidigt står staten med tomma fastigheter som kommer att generera kostnader under resans gång. Då har man egentligen inte vunnit så mycket på det här ur det statsfinansiella perspektivet. Man har så att säga skaffat sig en marknad som har skapat nya problem.

Det är inte ointressant att det faktiskt finns en annan marknad som kan hyra ut till försvaret. Det är det vi säger i utredningsdirektivet. Men vi måste se till att vi får en balans så att vi inte får den här överkostnaden i en övergångsperiod utan att detta kan hanteras på ett förnuftigt sätt. I den mån försvaret vill ha andra fastigheter ska det finnas rimlig tid att avveckla eller hantera övriga fastigheter utan att det blir en enorm kostnadsbörda för staten. Det är väl det som utredningen tittar närmare på för att det i sin helhet ska vara en bra finansiell situation för staten.

Anf. 108 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Det är ändå så att det finns tre modeller. En modell hade vi för åtta år sedan, en modell har vi i dag. Man har konstaterat att ingen av de här två modellerna fungerar. Vi har en tredje modell och det är den man ska utreda. Då borde vi ändå kunna ta steget ut och anta principen, eftersom den går i den positiva anda som man tog beslutet i förra gången, för åtta år sedan, när man gick in i nuvarande system. Det här är egentligen en fortsättning i samma anda.

Jag håller med Sven-Erik Österberg om att man givetvis inte ska göra någonting dumt. Men principinriktningen är i sig också en blåslampa i det här sammanhanget.

Anf. 109 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Herr talman! Det är riktigt som Jörgen Johansson säger att vi hade ett annat system för åtta nio år sedan. Det var inte ett bra system. Men om man tittar på helheten i en modern hantering skulle jag vilja säga att det nya systemet ändå har fungerat bättre än det gamla där man liksom hade något slags kostnadsneutral situation. Det känner vi igen från kommuner och landsting också. Jörgen är gammalt landstingsråd så han vet hur det fungerar när lokaler upplevs som gratis. Då ökar också kraven på och behoven av nya lokaler hela tiden. Det har man faktiskt vunnit i det här.

Ett problem som det har pekats på är att hyresvärden tar ut för mycket hyra så att det blir för dyrt för försvaret. Om försvarspengarna äts upp av för dyr hyra kan man åtminstone i det här fallet trösta sig med att peng-

arna kommer tillbaka till den som har givit dem från början, till staten i sin helhet. Men det är inte bra för den lokala balansen mellan uthyrare och den som hyr. Det är precis det som ska utredas för att vi ska kunna se hur det här kan hanteras närmare. Jag tror att vi i grund och botten är ganska överens. Jörgen Johansson är lite ivrigare. Men jag tror i det här fallet att det faktiskt är lite klokare att vara lite avvaktande och få ett bra beslut som håller för framtiden, så att vi kan få den tredje modellen och visa att den faktiskt är bäst också. Det är väl det som ändå är målet.

Prot. 2002/03:84
3 april

*Styrning av
försvarets fastigheter
och anläggningar*

Anf. 110 GUNNAR NORDMARK (fp):

Herr talman! Jag riskerar att travestera en talare som ibland framträder i denna kammare. Den som hyr är inte fri, i alla fall inte om man hyr av Fortifikationsverket. Det är lite grann det som framträder när man läser revisorernas rapport, att man från Försvarsmaktens sida har svårt att hävda sina intressen.

Det här betänkandet handlar ju inte heller enbart om de hyresformer som finns utan över huvud taget om den styrning som finns av försvaret och de som samarbetar. Vi bryter ut en liten del som vi tror att det vore bra om man utsatte för en marknad så att Fortifikationsverket fick konkurrens när det gäller framför allt de civila fastigheterna. Det här har visat sig fungera bra på andra håll. Om man tror att marknadsekonomiska mekanismer fungerar borde de kunna göra det även här. Sedan får man givetvis se till att detta sker på ett ansvarigt sätt.

Revisorerna har pekat på en rad problem. En av de lösningar de pekar på för ett av de här problemen är just att man ska ha möjligheten att vända sig till andra förvaltare. Och i det läge som råder nu, med den kritik som har förts fram, tycker vi att det är lönt att pröva det här. Vi vågar gå hela vägen och vi hoppas att majoriteten ska våga göra det också.

Anf. 111 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Herr talman! Mycket kort. Jag ska inte upprepa mina argument för de är i princip desamma. Men det jag kan tillägga till detta är att Fortifikationsverket på ett mycket förtroendefullt sätt tar sig an den här uppgiften. Man säger själv inom förvaltningen att det inte har varit bra. Det finns ett program för hur man ska hantera en rad av de andra punkter som revisorerna också pekar på och som vi inte har debatterat så mycket här. Det ingår så att säga i Sören Häggroths uppdrag.

Jag har redan sagt det mesta om utredningen. Jag tycker att vi i grund och botten är överens. Jag hoppas att den tredje modellen blir bäst.

Anf. 112 GUNNAR NORDMARK (fp):

Herr talman! Man kan i korthet säga: Sent ska syndaren vakna! Den väckarklocka som det här innebär tror vi skulle vara välgörande för Fortifikationsverket.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

10 § Förlängning av Sveriges deltagande i IMF:s Nya lånearrangemang, NAB

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2002/03:FiU17
Förlängning av Sveriges deltagande i IMF:s Nya lånearrangemang, NAB
(förs. 2002/03:RB4).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 12 §.)

Radio- och TV-frågor

11 § Radio- och TV-frågor

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2002/03:KrU6
Radio- och TV-frågor.

Anf. 113 LARS WEGENDAL (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlar kammaren radio- och TV-frågor. Det är kulturutskottet som lägger fram detta betänkande för kammaren, och det är också kulturutskottets ledamöter som är representerade på talarlistan för denna debatt.

Betänkandet är ett rent motionsbetänkande där 16 motioner från den allmänna motionstiden i höstas behandlas. Alla partier är representerade bland motionärerna. Många av motionerna är motioner som även behandlats under tidigare år och som då rönt samma öde och avvisades av utskottet.

Utskottsbehandlingen av motionerna har resulterat i tolv stycken reservationer och tre särskilda yttranden.

Vid denna typ av betänkande där betänkandet inte har föranletts av en proposition från regeringen präglas innehållet i betänkandet fullt ut av innehållet i motionerna. Politikområdet Mediepolitik omfattar dagspress, radio och television och skydd av barn och ungdom mot skadligt innehåll i massmedierna. De myndigheter som ligger inom kulturutskottets beredningsområden är Statens biografbyrå och kommittén Rådet mot skadliga våldsskildringar. Dit hör också de tre *public service*-företagen Sveriges Radio, Sveriges Television och Sveriges Utbildningsradio.

Även om medelsberäkningen för de tre programföretagen inte ligger inom statsbudgeten och vissa av frågorna kring yttrandefrihet och annat bereds av konstitutionsutskottet, ligger merparten av frågeställningarna kring programföretagen inom kulturutskottets beredningsområde.

I detta betänkande lyfter motionärerna fram bland annat frågor om målen för mediepolitiken och den framtida *public service*-verksamheten. Här lyfter man fram frågan om en ny *public service*-utredning. Just i den frågan för utskottets majoritet ett resonemang om att den nuvarande tillståndspanen för programföretagen upphör vid utgången av år 2005 och att det är angeläget att den nya utredningen kommer i gång snart.

Som vanligt finns det i betänkandet även moderata motionsförslag som syftar till att privatisera hela eller delar av de tre *public service*-företagen. Självklart avstyrker utskottet dessa förslag med motiveringen

att ett förverkligande av dessa förslag skulle innebära en väsentlig minskning av mångfalden i utbudet för en stor del av befolkningen.

I ett antal motioner behandlas frågor som har samband med Sveriges Televisions programverksamhet. Där behandlas frågan om programtextning, om störande bakgrundsljud, om uppläst textremsa för synskadade och program för de erkända etniska minoriteterna i landet. De är alla mycket viktiga frågor, som också utskottet under många år haft en givande diskussion kring. Utskottet konstaterar emellertid – och det är en mycket viktig princip – att det inte ankommer på riksdagen att under löpande sändningsperiod uttala sig i den typen av frågor. Det är Granskningsnämnden som har i uppdrag att följa upp och bedöma hur nuvarande villkor i sändningstillstånden uppfylls av de olika programföretagen. Frågan om ändringar eller skärpningar av tillstånden bör hänskjutas till det kommande parlamentariska beredningsarbetet som ska föregå nästa tillståndsperiod.

Herr talman! Som jag tidigare har nämnt behandlas i betänkandet 16 motioner från allmänna motionstiden. Utskottet yrkar avslag på samtliga motionsyrkanden. Dessa ställningstaganden i betänkandet har föranlett 12 reservationer. För den intresserade vill jag även nämna att riksdagen torsdagen den 27 mars debatterade ett betänkande från konstitutionsutskottet, KU25, om massmediefrågor. Omröstningen ägde rum i går.

Herr talman! Efter denna kortfattade presentation av betänkandet hoppas jag på en innehållsrik debatt i dessa viktiga frågor och att kamraren senare i dag fattar kloka beslut i enlighet med utskottets förslag.

Anf. 114 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Det är inte alltid jag delar Lars Wegendals åsikter, men jag vill ändå tacka Lars Wegendal för inledningen och beskrivningen av betänkandet och majoritetens ställningstaganden. Detta skapar större förståelse för betänkandet än att jag börjar med att hacka på några punkter utan att den fulltaliga läktarpubliken vet vad det handlar om. Det ska bli spännande att se hur replikerna kommer att fungera från de smärre talarstolarna.

Herr talman! Från Folkpartiets sida har vi i framför allt *en* stor fråga en avvikande uppfattning i förhållande till majoriteten. Jag ska återkomma till den.

Men först vill jag ge en grundläggande liberal deklaration beträffande *public service*-verksamhet. Folkpartiet anser att medierna i Sverige ska vara självständiga i förhållande till den politiska makten, och vi slår verkligen vakt om *public service*-verksamhet.

Det behövs ett rejält nytänkande inom radio- och TV-politiken. Folkpartiet har tidigare genom årtionden varit pionjärer i arbetet med att skapa en fri radio och TV i vårt land. Det har inte minst handlat om synen på en friare etableringsrätt och synen på reklam. Det är landvinningar som var omstridda när de genomfördes. Det fanns motståndare, och ni vet mycket väl var de fanns någonstans. Detta är landvinningar som i dag framstår som självklara och som få vill riva upp.

Nu gäller det att i takt med den snabba tekniska utvecklingen också förnya och utveckla synen på *public service*-TV. Det behövs offentliga satsningar på så kallade smalare produktioner inom radio och TV. Det är

produktioner som på kort sikt inte alltid är kommersiellt gångbara. Det behövs satsningar på oberoende nyhetsförmedling.

Men det nuvarande sättet att finansiera *public service*-TV framstår som väldigt gammalmodigt. Att betala för att man äger en TV-apparat är knappast relevant längre eftersom det går att se TV via dator eller mobiltelefon. Det finns egentligen inget skäl till att behålla den apparatskatt som dagens TV-licens utgör. Vi måste ha ett regelverk som är teknikneutralt. Jag är medveten om att detta inte genomförs på ett år, men det borde åtminstone finnas en påtaglig avisering om en önskvärd förändring. Men det finns det inte.

Det är inte heller önskvärt att finansiera *public service*-program via skatten eller reklam eftersom vi tycker att *public service*-verksamhet måste vara opartisk och därmed oberoende av både staten och kommersiella krafter. Dessutom tror jag att begreppet "kanal" kommer att urholkas i takt med att allt fler konsumenter i den digitala miljö vi lever i i dag sätter ihop och komponerar sin egen TV- eller radiotabla.

Därför vill vi i Folkpartiet, herr talman, skapa fristående stiftelser som finansierar *public service*-program. Det innebär att vilket slags kanalbolag som helst ska kunna ansöka om medel från stiftelserna – också kommersiella aktörer. Stiftelserna ska vara självständiga och kunna finansiera kvalitetsprogram inom olika kategorier och få sina resurser från fonder som får ett stort eget kapital dels genom att staten gör en engångsöverföring, dels genom årliga tillskott. Således är en viktig slutsats att ta bort TV-licensen och att använda de medel som läggs på kontroller av avgifterna och för att ta in avgifterna till *public service*-verksamhet.

En annan viktig sak är tillgängligheten i TV och radio för funktionshindrade. Lars Wegendal tog upp en del frågor om detta. Vi har samlat våra synpunkter i ett särskilt yttrande. Inte minst viktigt är textning av förstagångssända program med svenskt ursprung. Målet är, som Lars sade, att vid 2005 års utgång ska 50 % av programmen vara textade. Men för att få en bild av hur det ser ut är det viktigt att få relevant statistik.

Först fick utskottskansliet från SVT en tabell som skulle in i *public service*-rapporten. Där framgick att man hade nått upp till 43 %. Men då hade SVT undantagit SVT Morgon och SVT 24 i grundberäkningen. I den *public service*-rapport som sedan lades fram fanns det en ny tabell – den gamla försvann – där det framgick att målet redan var nått med 53 %, men då handlade det om procent av svensk allmänproduktion. Då fick man leta upp vad det betydde, och det var ganska komplicerat att få fram.

Man får inte dribbla med statistik. Därför tog jag upp denna sak med kulturministern i en frågestund för ett par veckor sedan, men hon hänvisade till Granskningsnämnden. Därför har jag skrivit till nämnden och bett nämnden att reda ut situationen. Det är bra att antalet timmar med textade program ökar, men vi måste kunna få tabeller som visar en överensstämmelse med tillståndsvillkoren. Det är oerhört viktigt att hörsel-skadade och andra funktionshindrade ska kunna se TV tillsammans med övriga familjen. Det är självklart att man måste räkna med den utökning som SVT gör i sina sändningar. Tillståndsvillkoret måste hela tiden finnas med när nya kanaler och tider tas i anspråk.

Vi tar i vårt yttrande också upp problemet med störande bakgrundsljud, som ibland medför att hörselskadade varken kan höra på radio eller höra kommentarer i TV.

Herr talman! En tredje stor fråga beträffande radio och TV handlar om den digitala utvecklingen, men det är ett område som vi återkommer till eftersom vi har fått två propositioner i ämnet. Vi står givetvis bakom vår reservation i betänkandet, men vi avstår från både debatt och yrkande i det avseendet nu.

Slutligen har vi en markering angående Vårdsskildringsrådet. Regeringen har lovat att en översyn ska komma till stånd. Det har man gjort två gånger. Därför känns det angeläget att riksdagen skulle kunna uttala att översynen ska komma i gång, men majoriteten tyckte inte att det var nödvändigt. Jag inte bara hoppas utan utgår från, förutsätter, använd vilka ord ni vill, att vi inte ska behöva diskutera det här i höst igen utan att översynen verkligen kommer i gång. Löften är till för att hållas, även om regeringen för närvarande visar att det inte alltid är så nödvändigt!

Fru talman! För att snabba upp voteringen yrkar jag bifall bara till reservation 3, men jag sympatiserar naturligtvis mycket starkt med övriga folktopp- och TV-reservationer.

Anf. 115 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Den här debatten handlar om radio och TV. Man kan säga att det känns lite underligt att debattera ett motionsbetänkande när vi just i dagarna har fått två propositioner som vi inte ska debattera i dag, nämligen propositionen om digital-TV och propositionen om kapitaltillskott till Teracom. Det må vara mig förlåtet att jag senare ändå återkommer till dem.

Vi har tre reservationer i detta motionsbetänkande. Jag står givetvis bakom alla tre, men jag nöjer mig för att vinna tid med att yrka bifall till vår reservation nr 1.

I våra reservationer tar vi upp mål för mediepolitiken och dessutom *public service*-verksamheten.

Jag kan säga, även om Lars Wegendal sade att man i vanlig ordning avstyrker de moderata reservationerna på det här området, att jag inte är direkt hoppfull om att kammaren denna gång ska bifalla reservationerna. Men som moderat vet jag att när vi predikar med idog envishet brukar det så småningom bli resultat. Därför ska jag ändå för majoriteten ta fram en del av de saker som de kan fundera på inför den framtida uppgörelsen om mediepolitiken, så att de kanske kan ta till sig en del av det jag säger nu.

Vi tycker att staten ska ha tre huvuduppgifter på medieområdet. Det är att skapa regelverk och tydliga spelregler. Det är att garantera tillgången till kvalitetsprogram, det så kallade *public service*-uppdraget, så att man därmed i *public service* får tillgång till de program som man kanske inte alltid har nu. Det är också att hantera de statliga radio- och TV-bolagen, Sveriges Radio, SVT, UR och Teracom.

Målet för mediepolitiken ska vara att säkerställa yttrandefrihet och upphovsrätt samt mediernas oberoende och tillgänglighet.

Vi tycker inte heller att man genom skattemedel ska uttaxera medel som motverkar konkurrens och mångfald.

Staten ska inte utöva sin makt så att den styr och dominerar medieutbudet.

Medierna ska stå oberoende från stat och kommun.

Vi tycker också att medierna ska ha rätt att söka sin finansiering genom reklam eller avgifter från publiken.

Begränsningar av mediernas ägandeförhållanden ska inte förekomma.

Det är för oss ganska självklara och, tycker vi, ganska naturliga utgångspunkter för en bra mediepolitik. Tyvärr har vi inte fått med oss majoriteten på detta, men vi fortsätter, som sagt var, att envetet predika detta. Så småningom lär man väl komma med och ta någonting av detta.

I den nya mediebransch som vi har där man, som utskottets ordförande tidigare sade, snart kan se på TV i en vanlig dator om man har TV-kort, Internet och webb-TV eller via bredband, finns det knappast längre något motiv för att ha en TV-avgift. Vi tycker att avgiftsfinansieringen bör avskaffas och *public service*-verksamheten finansieras genom skattemedel. Det är för oss en utgångspunkt i det betänkande som vi nu behandlar.

Så vill jag säga några ord om digital-TV. När vi nu talar om nya medier kan den frågan inte uteslutas. Vi tycker att den låsning som vi har fått vid marksänd digital-TV enbart kan beskrivas med ett ord på sex bokstäver, det vill säga fiasko.

Den här låsningen vid marksänd digital-TV fördyrar marknaden, leder till dubbla sändningskostnader och har inneburit att vi har fått betala oerhört mycket pengar och får oerhört lite. Man kan konstatera att det tyvärr inte har givit någonting vare sig för konsumenterna eller för den breda allmänheten, utan enbart har blivit en oerhört dyr satsning. Det har nu sålts ca 140 000 boxar, och vi ligger uppe på miljardkostnader för detta. Det går, som sagt var, inte att beskriva det annat än som en stor katastrof.

Här är det viktigt att man från regeringens sida ser över detta och inte enbart försöker försvara ministern genom att lägga mer och mer pengar på något som har en uråldrig teknik, som är alldeles för dyrt och som man kan se på betydligt billigare sätt.

Slutligen, fru talman, skulle jag vilja ta upp någonting om det som står i betänkandet om nordiskt TV-samarbete. Det är en folktopmotion – men kan vara bra ändå – och jag vill ansluta mig till vad som tas upp i den. Det är viktigt att vi får möjlighet att se nordiska TV-kanaler i svensk TV.

När man befinner sig i Köpenhamn, i Oslo och i Helsingfors kan man titta på svensk TV i respektive länder. Som medlem i Nordiska rådet tycker jag att det är en viktig fråga att driva detta.

Det talas också om en utredning som är tillsatt och att den ska vara klar den 30 juni i år. Men det är viktigt att vi när utredningen lägger sitt förslag kommer fram till att man gör någonting efter detta. Jag tycker att det är oerhört viktigt, både för de nordiska medborgare som bor i Sverige och för andra, att vi här i Sverige kan ha samma villkor när det gäller TV som man har i andra länder.

Med det, fru talman, yrkar jag ytterligare en gång bifall till vår första reservation.

Anf. 116 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Vi är ju eniga med er i Moderaterna, och ni med oss, om att TV-avgiften ska bort. Men jag är lite överraskad över alternativet, att det ska finansieras med skattemedel. Det innebär ju att staten har en möjlighet att styra över det här som åtminstone vi inte tycker att den över huvud taget ska ha. Jag skulle vilja höra en kommentar till det.

Beträffande de nordiska TV-sändningarna vill jag säga att det här har dragit ut väldigt på tiden. Så länge det har funnits TV i de nordiska länderna tror jag att man har diskuterat att försöka få till stånd att vi ska kunna se varandras program, bortsett från dem som bor i gränsland. Jag hoppas nu, med de företrädare som finns inom Nordiska rådet, att det här ska komma till ett bra slut, det vill säga att vi ska kunna se varandras *public service*-kanaler.

Anf. 117 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Den sista delen behöver vi kanske inte diskutera så mycket, eftersom vi är överens i fråga om vikten av att kunna se nordisk TV.

Dock vill jag säga en liten sak. Tyvärr är det inte parlamentarikerna som bestämmer, utan det är regeringarna. Och regeringar följer inte alltid parlamentarikernas rekommendationer. Men med tanke på att både utskottets ordförande och jag nu framför detta här i kammaren hoppas jag att regeringarna kommer att följa de rekommendationer som vi från denna talarstol tycker att de ska följa.

Så går jag över till *public service*. Ja, det finns ett par olika sätt att betala. Det ena är att uttaxera medel. Det andra är att finansiera genom privata medel eller stiftelsemedel. Det tredje är att betala det genom skattemedel.

Jag tycker att *public service*-verksamheten bör kunna vara en sådan verksamhet som betalas via statliga medel, för *public service* är så viktigt. *Public service*, som vi har till olika TV-program och olika saker som vi absolut måste få fram, ska bedrivas i en kanal utan andra intressen. Därmed ska detta kunna betalas via de offentliga delarna.

Jag är medveten om att det också kan finnas andra vägar. Jag tror inte att det blir några större problem för oss och Folkpartiet att i en framtid utreda detta, men för mig är det viktigt att det här inte ska betalas via licenspengar. Pengarna ska komma så att man har en oberoende kanal som sänder *public service*-program. Man ska veta att detta är en kanal där det inte finns några intressepengar, utan det är helt statliga pengar. Det trodde jag också att Lennart Kollmats skulle tycka var bra.

Anf. 118 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! När det gäller att det är helt statliga pengar har jag ändå en viss oro i fråga om de risker som finns. Jag trodde att spåren förskräckte med de regeringskonstellationer som har varit som genom årtionden har försökt stoppa fri etablering av TV, försökt stoppa reklam-möjligheter i TV och nu med emfas driver hur distribution av TV ska gå till. Jag trodde att detta förskräckte Moderaterna. Det förskräcker liberaler.

Anf. 119 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Visst förskräcker det som Lennart Kollmats räknar upp. Genom att läsa våra reservationer vet jag vad vi tycker i den här frågan. Är det några som på ett tydligt sätt gör klart detta så är det väl vi i våra reservationer där vi verkligen talar om hur vi vill ha en fri radio och TV. Men – och det är väsentligt – vi vill också ha en *public service*-verksamhet som står helt fri. Det är viktigt. Står *public service*-verksamheten helt fri tycker vi att den lilla delen ska kunna betalas via skattemedel.

Både Lennart Kollmats och jag tycker faktiskt att en viss del av kulturen ska betalas via statliga pengar, även om vi inte alltid tycker att den regering som sköter de här statliga pengarna sköter det på det bästa sättet. Och vi framför våra åsikter om hur radio och TV ska vara, hur fritt det ska vara. Likväl tycker vi att det är viktigt att vi har någon helt oberoende som står för *public service*-verksamheten. Men vi ska säkert kunna komma överens om detta om vi år 2006 bildar en borgerlig regering. Det viktiga tycker jag är att vi har en fri radio och TV som är uppbyggd på ett helt annat sätt än nu.

Anf. 120 DAN KIHLESTRÖM (kd):

Fru talman! Debatten om radio och TV är viktig, och vi i riksdagen har ett särskilt ansvar för *public service*-kanalerna. Av erfarenhet vet jag att frågor omkring radio och TV engagerar ledamöterna i kulturutskottet, som redan är sagt här. Därför har vi, tror jag i alla fall, ett årligen återkommande betänkande i det här ämnet. Vi kristdemokrater står bakom fem reservationer i det här betänkandet, men jag begränsar mig till att yrka bifall till reservation nr 12.

Fru talman! I en demokrati har den fria åsiktsbildningen en avgörande betydelse. Den politiska kommunikationen och åsiktsbildningen kan ske på olika sätt, till exempel genom personliga samtal och genom organisationer och föreningsliv. Det är dock genom medierna som skilda åsikter och opinioner når den stora allmänheten. Det övergripande målet för statsmakternas agerande gentemot medierna måste vara att demokratin stärks och fördjupas. Tillsammans kan medierna genom debatt, nyhetsförmedling och annan information ge underlag för medborgarnas fria och självständiga ställningstaganden. I det här sammanhanget är det viktigt att ta särskild hänsyn till radions respektive televisionens särskilda genomslagskraft.

Vi kristdemokrater anser att *public service*, radio och TV i allmänhetens tjänst, som vi säger på svenska, inte bara har haft utan också inför framtiden har en mycket viktig uppgift att fylla. I ett demokratiskt samhälle måste det fria ordet värnas och vårdas. Fler än en röst måste få höras, och respekten för allas rätt att uttrycka sina åsikter måste upprätthållas. I den stora förändringsprocess som pågår inom medieområdet är det också viktigt att det finns kanaler med ett brett utbud av kvalitetsprogram inom alla genrer, inklusive underhållning, ett utbud som även språkliga och etniska minoriteter och funktionshindrade har möjlighet att ta del av och som människor oavsett var de bor i landet kan identifiera sig med. *Public service* ska vara en garant för allt detta. Om det ska vara möjligt krävs att bolagen ligger långt framme också när det gäller den digitala tekniken, så att sändningar av hög teknisk kvalitet kan garanteras till alla hushåll, och det krävs att organisationen är decentraliserad och

utformad på ett sådant sätt att programverksamhet och produktion finns i hela vårt avlånga land.

Fru talman! Vi kristdemokrater har även detta riksdagsår motionerat om att en ny *public service*-utredning ska tillsättas för att lägga upp de långsiktiga riktlinjerna för svensk *public service*. Jag har avstått från att reservera mig av den anledningen att jag vet att arbetet med direktiven till en sådan utredning pågår. Precis som det uttalas i betänkandet är det mycket angeläget att utredningsarbetet kan påbörjas snart – jag skulle vilja säga omgående. Det är angeläget med tanke på att den nuvarande tillståndspanen för programföretagen upphör vid utgången av år 2005 och att riksdagen ska fatta beslut i ärendet i god tid innan det nya tillståndet.

Majoriteten tycker att vi lägger oss i sådant som är reglerat i nuvarande tillstånd, och därför borde vi inte komma med diverse förslag och synpunkter. Eventuella förslag ska samlas till nästa tillståndspanen, och eventuella synpunkter om att tillståndet inte följs ska anmälas till Granskningsnämnden, som vi hörde här i inledningen. Jag kan till viss del hålla med om detta, men samtidigt är det viktigt att vi engagerar oss och diskuterar radio och TV även under tillståndspanen, inte bara inför ett nytt sändningstillstånd. Jag vill påminna om att när vi diskuterade nu gällande tillstånd så uttalade alla – och då menar jag både beredningsgruppen och ledningen för till exempel *public service*-bolagen – att vi riksdagsledamöter skulle intressera oss för *public service*-bolagen och kontinuerligt följa deras verksamhet. Ett sätt är just återkommande riksdagsdebatter.

Fru talman! Jag vill kort nämna något om några av de kristdemokratiska reservationerna. En av våra reservationer berör ljudsignal före program i Sveriges Television med våldsinslag. Det kan tyckas lite petigt att ha synpunkter på en sådan sak, men jag tycker att vi kristdemokrater faktiskt har en poäng, särskilt med tanke på televisionens särskilda genomslagskraft, som jag talade om här, och med tanke på att vi vill sätta barnens situation i centrum.

Jag vill först säga att när det gäller antalet våldsinslag i TV-sändningar står *public service*-kanalerna i en klass för sig. Jämförelser visar att det förekommer betydligt mindre våldsinslag i Sveriges Television än i övriga kanaler. Nu har vi ett särskilt ansvar för *public service* varför det är befogat att ha särskilda krav på just dem. Sveriges Television har också, tycker jag, en bra policy på området. Nu är det dock så att det visas allt grövre våldsskildringar i andra kanaler, och risken finns att tröskeln för vad som kan anses vara motiverat våld hela tiden sänks, även inom Sveriges Television.

Vi vuxna har ett stort ansvar när det gäller att sovra i TV-utbudet, särskilt ihop med våra barn. Ett antal beslut har därför fattats för att underlätta för oss att ta vårt ansvar. Radio- och TV-lagen säger att det i ljud ska förvarnas om det är program som innehåller våld. Sveriges Television har valt att göra detta i tal vid påannonsering av programmet.

En ljudsignal skulle vara betydligt effektivare. En talad varning förutsätter att man sitter framför TV:n tillsammans med barnen. Så är det ju inte. En ljudsignal kan däremot dra uppmärksamheten till sig även om föräldern inte befinner sig alldeles i närheten. Vi föreslår därför en ändring av radio- och TV-lagen på denna punkt för just barnens skull.

Prot. 2002/03:84
3 april

Radio- och TV-frågor

En annan reservation handlar om en översyn av Våldsskildringsrådet. Detta tror jag att vi kristdemokrater har tagit upp åtminstone de senaste fyra åren, men ingenting händer. Detta viktiga råd har ett antal uppgifter som har legat kvar alltsedan det bildades 1990. På eget initiativ har rådet utarbetat en rapport om sin verksamhet, och denna rapport överlämnades i december 1998 till kulturministern. I rapporten begär rådet självt att en översyn av rådets uppdrag ska göras samt en översyn av rådets sammansättning. I budgetpropositionen för 2002 lovade regeringen att göra denna efterfrågade översyn. Ingenting hände.

I budgetpropositionen för 2003 utlovades återigen en översyn. Nu anser jag att majoriteten är skyldig både Våldsskildringsrådet och oss reservanter ett rimligt svar varför inget har hänt. Mediesituationen har sedan 1990 drastiskt förändrats, och därför anser vi att det är angeläget att regeringen äntligen gör något åt rådets begäran. Det finns därför mycket starka skäl för riksdagen att göra ett uttalande om att översynen omedelbart ska komma till stånd.

Anf. 121 BIRGITTA SELLEN (c):

Fru talman! I går kväll satt jag och jobbade på mitt arbetsrum och tittade ut genom fönstret, och då såg jag att det snöade. Samtidigt var TV:n på, men utan ljud eftersom jag skulle koncentrera mig på att förbereda mig inför dagens debatt. Det blev väderrapport, och jag blev intresserad av att se om snöandet skulle fortsätta. Det kunde jag se eftersom väderkartan talade sitt tydliga språk. Men efter ett tag började meteorologen att vifta med armen, upp och ned längs kartan. Vad var det? Jag förstod ingenting. Genast flög tankarna till de drygt 500 000 medborgarna i landet som är hörselskadade. Det är så de ser svenskspråkiga TV-program.

Jag fortsatte att låta ljudet vara avslaget och försökte att lista ut vad nyhetsprogrammet handlade om. Det mesta fick jag gissa mig till. Inte förrän man intervjuade irakier om kriget kunde jag förstå, för då fanns det en textremsa. Nu valde jag själv att inte höra vad som sades och kunde sätta på ljudet när jag ville. Men hur känns det för alla hörselskadade som inte har den möjligheten? De kan inte diskutera i dag det som sändes på TV i går. De har bara bilderna på näthinnan men inga ord att komplettera dem med. Hur känns det att bli diskriminerad och ställd utanför?

Okej, jag vet att väldigt många svenskspråkiga program sänds i repris en annan dag. Men jag skulle verkligen inte känna mig tillfreds med att inte kunna diskutera ett program förrän några dagar efter det att det ordinarie programmet har sänts, när den textade repriserna har visats.

Vi har diskuterat detta tidigare i denna kammare. Vi kom fram till att SVT innan avtalstidens slut ska texta minst 50 % av svenskspråkiga förstagångssändningar, precis som vår ordförande talade om i sitt inledningsanförande. Hur ser det då ut? Jo, 2001 textades 24,5 % av programmen. 2002 textades 43 %. *Wow*, vilket lyft! Men säg den glädje som varar beständigt. När SVT säger att man textar 43 % exkluderar man morgonsändningarna och SVT 24.

Majoritetspartierna säger att vi inte ska gå in under den tid som sändningstillståndet löper och kräva att det ska bli bättre. Till en del kan jag förstå det resonemanget, men jag kan inte ställa upp på det. Vi i Centerpartiet anser att man bör följa upp det som händer under avtalsperioden

och göra Granskningsnämnden uppmärksam på problemen. Det gäller att öka successivt och att räkna in alla program när man redovisar hur många program som textas.

Det finns länder som klarar detta betydligt bättre. BBC, till exempel, textade redan för ett par år sedan 65 % av det totala utbudet, och då kan man väl konstatera att BBC säkerligen har betydligt fler program att texta än vad vi har i Sverige. I USA ska alla TV-inslag vara textade senast 2006.

Med detta yrkar jag bifall till reservation nr 5 under punkt 6.

Fru talman! Det finns även andra saker som vi vill förbättra för att göra *public service*-programmen bättre tillgängliga för hörselskadade. Det är inte ovanligt att SVT och Sveriges Radio lägger på bakgrundsljud för att förstärka handlingen i programmen. Ibland kan det finns skäl för det, men alltför ofta gör man det för att skapa mer effekter och göra det hela lite mer konstnärligt utformat.

Vi i Centerpartiet är beredda att fortsätta att tjata om vikten av att visa hänsyn mot alla människor så att även de hörselskadade kan känna att de har hög prioritet när program sänds i SVT och Sveriges Radio. Förhoppningsvis är detta ett problem som löser sig av sig självt när de digitala sändningarna är genomförda, men det dröjer många år till dess, inte minst när det gäller Sveriges Radio. En del hörselskadade kan ju faktiskt lyssna till radio, men bakgrundsljuden gör det svårt. Det är ungefär som i den här kammaren när vi surrar och talmannen ska försöka att göra sig hörd. Då är det inte speciellt lätt att höra vad talmannen säger.

Vi tänker också fortsätta att tjata om uppläsning av textremsa för de synskadade. I SVT:s sändningstillstånd står det: Målet under tillståndspe-rioden är att uppläst textremsa ska kunna erbjudas. Centerpartiet vill mer än erbjuda, vi vill säkerställa en uppläsning av textremsan.

Fru talman! Det finns oändligt mycket mer som kan diskuteras när det gäller radio- och TV-sändningar, men eftersom det kommer många fler tillfällen senare i vår när det blir dags att diskutera digital-TV och Teracom avstår jag från att ta upp sådana frågor i dag.

Flera här har pratat om Våldsskildringsrådet. Vi stöder den motionen, även om vi inte yrkar bifall till den i dag. Det sägs att man ska modernisera Våldsskildringsrådets uppgifter och att man ska få en större roll när digital-TV kommer. Men nu gäller det att se till att det händer någonting med Våldsskildringsrådet. För hur blir det när vi får digital-TV? Då blir det väldigt svårt att stoppa våldsprogram, och där kan Våldsskildringsrådet ha en stor uppgift när det gäller hur man ska åtgärda det hela.

Vi har ytterligare en reservation som vi yrkar bifall till, nämligen re-servation nr 10 under punkt 12, men den motionen kommer Lars-Ivar Ericson att tala om senare.

Anf. 122 ANNIKA NILSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att det är intressant att diskutera mediefrå-gorna. Det är viktigt att vi gör det återkommande, inte bara när vi ska fatta beslut om nytt sändningstillstånd. Sedan är jag av den uppfattningen att vi ska vara mycket försiktiga med att lägga oss i detaljer under sänd-ningstillståndets gång. Men det är viktigt att vi i den här kammaren har återkommande debatter om mediepolitiken.

Prot. 2002/03:84
3 april

Radio- och TV-frågor

För oss socialdemokrater är grunden för ett väl fungerande demokratiskt mediesamhälle en väl utvecklad *public service*. Genom *public service* kan vi garantera mångfald och kvalitet.

Vi lever med en i många delar konkurrensutsatt mediemarknad. Då är det viktigt att värna om en *public service* som står för en geografisk spridning, mångfald, redaktionellt oberoende och som har minoritetsansvar.

För mig är *public service* inte ett begrepp som man kan sätta på enskilda program, utan för mig är det en kombination av bredd och djup. Det är viktigt att *public service* speglar samhällets alla yttringar såsom till exempel kultur, politik, sport och underhållning. Jag är övertygad om att det är just denna bredd och detta djup som ger vår *public service* dess styrka och den medborgerliga förankring som man i dag har.

Public service regleras genom ett sändningstillstånd som meddelades här i riksdagen 2001. Det nuvarande tillståndet gäller till utgången av 2005. Som jag sade inledningsvis tycker jag att det är viktigt att vi inte går in och ändrar gällande tillstånd under denna period. Däremot bör vi ha en levande debatt om det. Vi kan ha synpunkter på än det ena och än det andra, men det är min övertygelse att ska vi värna en oberoende *public service* måste vi låta arbetet löpa under tillståndsperioden. Eftersom detta är ett motionsbetänkande vill jag kommentera några av reservationerna. I Moderaternas första reservation vill jag lägga grunden till en ny mediepolitik. Även om man kan vara överens om delar – som att säkerställa yttrandefriheten och mediernas oberoende – är det ändå en mycket stor skillnad på den mediepolitik som vi socialdemokrater vill värna om och den som Moderaterna framför.

Något jag vänder mig mot är synen på vad som är *public service*. I Moderaternas mediepolitik är det en form av program och inte, som jag ser det, bredden och djupet – helheten. För mig är *public service* ett sätt att garantera en mångfald, men jag är övertygad om att det med den moderata definitionen av *public service* lär bli tvärtom. Kent Olsson säger att det är just att man kan sätta en etikett på ett program. Då måste jag fråga: Vad är då *public service* – är det Björnes magasin? Är det Mat med Tina Nordström? Är det Antikrundan? Det är väldigt lätt att säga att det ska handla om kvalitetsprogram, men vad är det i så fall som är *public service* enligt Moderaterna?

I två reservationer, en från Moderaterna och en från Folkpartiet, tas frågan om finansieringsformen för *public service* upp. Bägge menar att dagens system med TV-licens är föråldrat och bör förändras. Från Folkpartiet förs ett förslag om fem fonder fram, och från Moderaterna föreslår man finansiering genom statsbudgeten. För mig är det viktigt att *public service* finansiering ligger på en armlängds avstånd från det årliga budgetarbete som vi här i riksdagen har. Jag är orolig att en sådan konstruktion inte leder till det oberoende som jag anser att *public service* ska ha.

I den proposition som ligger till grund för gällande sändningstillstånd var vi överens om att en parlamentarisk *public service*-utredning skulle tillsättas. Jag vet att den är på gång, och jag utgår från att den framtida finansieringen kommer att diskuteras där.

Fru talman! I ett antal reservationer lyfts frågor fram som rör det gällande sändningstillståndet. Som jag sade inledningsvis tycker jag att det är positivt att vi har en ständig diskussion om *public service*, dess upp-

drag, dess arbete och dess roll. Men det är lika viktigt att vi har respekt för den arbetsfördelning som vi har bestämt att vi ska ha. I den arbetsfördelningen gäller att det är vi i riksdagen som beslutar om sändningstillståndet och vilken period det ska gälla under. Under den tiden är det Granskningsnämnden som avgör om bolagen följer gällande tillstånd eller inte. Jag vill absolut inte att vi ska gå in och agera domare under tillståndspanoroden. Jag väljer därför att se motionerna och reservationerna som inlägg inför det kommande arbetet med utredningen och det nya sändningstillståndet.

När det gäller textning av program i SVT står det ganska tydligt i gällande sändningstillstånd att minst 50 % av sändningstiden för första-gångssändningar med svenskt ursprung bör vara textad vid utgången av tillståndspanoroden. Detta var en skärpning i förhållande till tidigare tillstånd, och vi var alla överens om att det är mycket bra att vi gjorde den skärpningen. Jag utgår från att man i den utredning som nu ska tillsättas kommer att analysera hur bolaget har efterlevt detta krav och också titta på om det finns skäl för en ytterligare specificering eller ytterligare krav. För det är viktigt att alla får ta del av SVT:s program. Det gäller naturligtvis också dem med olika typer av funktionshinder.

Jag tycker att *public service* har ett särskilt ansvar att vara föredöme på detta område. Jag vet att flera i utskottet har reagerat på hur SVT väljer att redovisa hur stor del av programmen som är textade. Det kan jag väl också ha mina synpunkter på. Men jag vill säga att jag tycker att det är viktigt att det inte är vi i riksdagen som beslutar om exakt hur SVT vill göra sina beräkningar eller hur man väljer att redovisa. Men jag utgår från att när man i den utredning som ska tillsättas utvärderar tillståndet plockar fram rätt siffror. Och jag utgår från att *public service*-bolagen också lyssnar på den här debatten och att SVT i framtiden kanske ser till att redovisad statistik är i förhållande till de krav och villkor som finns i gällande sändningstillstånd.

När det gäller uppläsning av textremsa sade riksdagen att det skulle vara ett mål under tillståndspanoroden. Vi får se hur detta mål uppfylls när vi utvärderar tillståndet.

Avslutningsvis vill jag bara nämna översynen av Våldsskildringsrådet, som kommenteras i reservation 12. Rådet har självt önskat en översyn av rådets sammansättning och dess uppgifter. Jag kan bara informera kammaren om att regeringen enligt de uppgifter jag har inom den närmaste tiden kommer att ge rådet ändrade arbetsuppgifter.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till förslagen i betänkandet i dess helhet.

Anf. 123 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Annika Nilsson sade inledningsvis att vi bör undvika att lägga oss i innan sändningsperioden har gått ut. Men om vi inte lägger oss i under den perioden, vad händer då? Då är det ju stor risk att SVT tror att vi är nöjda.

Jämför med de hemdatorer som vi fick i höstas, som har vållat så oerhört många problem. Om vi skulle ha suttit hemma och väntat och tänkt att det löser sig och att de kommer att fixa problemen själva, vad hade hänt då? Nu höll HP Service på att bli vansinniga på oss och tyckte att vi inte skulle ringa mer. Men tack vare att vi har klagat har de fixat till det

mesta. Därför finns det all anledning att vi också under perioden påpekar att vi inte är nöjda.

När vi dessutom ser att de publicerar missvisande siffror ger det signaler om att man vill slippa från målet om minst 50 %. Om de inte har levt upp till målet om 50 %, och om vi bara stillatigande väntar – vad gör regeringen då? Om vi inte bryr oss om hur SVT redovisar blir allting väldigt konstigt. Vi måste ha ett krav på att de gör det på ett sätt som verkligen talar om alla sändningar.

Man brukar visserligen säga att man kan läsa statistik precis som man vill, men den måste vara trovärdig så att vi kan se att de skärper sig och att det kommer att vara minst 50 %, som vi har sagt.

Anf. 124 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har aldrig sagt att jag tycker att vi inte ska debattera de här frågorna. Jag tycker att det är väldigt positivt att vi gör det, och jag tycker också att det är oerhört positivt att vi går in och tittar och är aktiva när det handlar om hur *public service*-bolagen väljer att arbeta. Men jag tycker inte att vi ska gå in som några domare under tillståndsperiodens gång. Där är skillnaden.

Tycker Birgitta Sellén att vi om det i tillståndet står att man vid tillståndsperiodens slut ska ha textat 50 % ska gå in och göra ändringar i tillståndet under tillståndsperiodens gång eller gå in och säga att de inte gör det de ska? Då borde vi i tillståndet ha uttryckt oss annorlunda.

Jag tycker inte att jag är tillfredsställd med de siffror och den statistik som SVT har valt att redovisa, och det sade jag tydligt. Jag utgår från att SVT i fortsättningen ser till att plocka fram statistik i förhållande till de krav och de villkor som finns i tillståndet. Det är naturligtvis det som är det intressanta. Men jag vill inte agera domare under tillståndsperiodens gång. Där finns skillnaden mellan mig och Birgitta Sellén.

Anf. 125 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Vi får alltså gärna debattera, men inte lägga oss i. Men om vi inte har olika uppfattningar finns det ju inget att debattera. I mitt fall lägger jag mig i för att jag tycker att det är viktigt att man når upp till målet. Jag har med det inte sagt att vi ska vara domare. Nej, det har jag inte sagt. Men jag tycker att vi ska vara lagledare som leder framåt och påpekar hur det ska göras för att det ska bli bäst för alla. Jag har i mitt anförande inte sagt att vi ska ändra under tillståndsperiodens gång. Det ska vara en kontroll av att man når målet. Det är ungefär som i skolan. Det gäller att nå målet och känna att när man är framme vid nionde klass i grundskolan har man nått målet. Alltså: När SVT är framme vid slutet av perioden för sändningstillståndet har man nått målet.

Anf. 126 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har ingen annan uppfattning än att jag utgår från att SVT ser till att man har uppfyllt de krav som står i sändningstillståndet när perioden är slut. Men vi är inte där nu. Det är viktigt att säga. Vi är i mitten av perioden.

Vi ska inte vara domare utan lagledare. Vi påpekar i sändningstillståndet vilka krav vi ställer på *public service*-bolagen. Och om *public service*-bolagen inte väljer att följa tillståndet är det Granskningsnämnden som ska påtala det.

Jag välkomnar och tycker att det är positivt med den diskussion och den debatt som förs. Men för mig är det en skillnad att gå in och påpeka i detalj när det handlar om frågor som vi har bestämt ska tas upp vid tillståndsperiodens slut. Det är faktiskt det som vi har fattat beslut om här i riksdagen.

Anf. 127 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag delar Annika Nilssons formella syn på inhoppen i det pågående avtalet. Det är därför som vi har ett särskilt yttrande och inte en reservation. Jag har också gått till Granskningsnämnden med denna numera berömda tab. 9 i *public service*-rapporten för att få reda på hur det ser ut. När de publiceras efter avtalstidens utgång är det ju för sent. Då har vi redan skrivit ett nytt avtal. Det är därför som det är bra att ligga lite före. De får skriva vilka tabeller de vill i sig. Men det är väldigt bra att se till att de överensstämmer med de tillstånd som finns i sammanhanget.

Annika Nilssons uttalande om att man ska hålla sig på armlängds avstånd när det gäller skattefinansierad *public service* glädde mig. Det gläder mig att hon också ser risker i fråga om oberoende med en skattefinansiering. Det är möjligt att vi så småningom kan träffas på den andra sidan.

När det gäller TV-licensen vet vi att det är ganska många som inte betalar TV-avgiften. I *public service*-rapporten framgår det att antalet licenser har ökat med 3 % sedan 1990 och fram till 2002. Jag kontrollerade hur mycket befolkningen har ökat. Den har ökat med 4,2 %, och jag tror att antalet hushåll har ökat ännu mer. Det innebär att det finns en hel del som inte bryr sig om att betala TV-avgift.

Tycker inte Annika Nilsson, med den tekniska utveckling som sker, att TV-licensen som den ser ut i dag är gammalmodig?

Anf. 128 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag noterar naturligtvis att Folkpartiet har valt att framföra detta i ett särskilt yttrande.

Personligen tycker jag att det ska bli väldigt intressant att se vad Granskningsnämnden kommer fram till. Naturligtvis är det viktigt vad det är man väljer att redovisa och hur man väljer att redovisa det. Jag skulle gissa att med tanke på de texter som vi har skrivit i betänkandet och den debatt som vi har här i dag kommer tabellerna att se något annorlunda ut i nästa *public service*-rapport. Vem vet. Vi får se om ett år.

Jag tycker egentligen att TV-licensen i sig är ett smart sätt att hålla en armlängds avstånd från det direkta politiska inflytandet och säkra *public service*-bolagens oberoende. Bland de förslag, bland annat från Folkpartiet, som jag har sett har jag inte attraherats av något av förslagen till finansiering.

Men nu ska vi tillsätta en utredning om *public service* i framtiden. Där får vi lyfta fram olika alternativ och diskutera igenom de förslag som kan komma när det handlar om den framtida finansieringen. Men hittills

kan jag inte säga att jag har sett något alternativ som jag tycker är bättre än det licenssystem som vi har i dag.

Anf. 129 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag rekommenderar Annika Nilsson att läsa noggrant så löser det sig nog.

Det är väl ändå så att om Annika Nilsson vill följa med i vad som händer regionalt i Skåne tar hon in regionalradion på webben och lyssnar på vad som har hänt i Helsingborg med omnejd. Det går alldeles utmärkt i dag. Och om man kommer hem sent en kväll går det också att se den senaste Rappportsändningen via webben. Då undrar jag: Hur ska man då ta ut TV-avgiften eftersom man egentligen inte behöver någon TV? Det som är så egendomligt i dag är att man betalar licensen för apparatinnehavet, inte vad man tittar på. Om jag struntar i att titta på SVT i TV-apparaten får jag ändå betala. Men om jag tittar på SVT via webben behöver jag inte betala. Det är detta som är problematiken.

När det gäller inhopp, SVT:s tabeller, textning och liknande hade vi i stort sett samma texter i utskottet i fjol, och tabellerna har ju inte blivit bättre i år.

Anf. 130 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att det finns anledning att nu diskutera framtida finansiering. Låt oss göra det i den utredning som ska tillsättas och titta på olika alternativ. Men jag står nog ändå fast vid att jag inte tycker att jag har sett några enligt min uppfattning bättre lösningar än det system som vi har i dag. Men vi får väl se vad som händer i framtiden.

Anf. 131 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Det är lite intressant att vi har en debatt om debatten, att det är en levande debatt om vad som händer i *public service*-företagen.

En fundering som man kan ha är om Annika Nilsson tror att våra debatter, våra reservationer och våra särskilda yttranden möjligtvis kan ha något signalvärde för de inblandade, att de kanske läser och ser att vi följer med i debatten och kanske på grund av det också gör justeringar under tillståndperioden.

Jag begärde egentligen replik med anledning av Våldsskildringsrådet som vi tar upp gång på gång med Socialdemokraterna. För oss kristdemokrater är det väldigt viktigt att vi har våra barn i centrum. Det talas ju på andra områden om hur viktigt det är att vi har barnen i centrum och tänker på konsekvenserna av de beslut som vi tar och hur de drabbar våra barn. Vi vet också att våra barn och våra ungdomar är väldigt utsatta. Dessutom har, precis som jag sade i mitt anförande, väldigt mycket hänt på medieområdet sedan 1990 då detta råd bildades.

Medieväldet är väldigt brett. Det handlar om film, video, data, TV-spel och även TV-program, till viss del även i *public service*.

Min stora fråga är: Varför har ingenting hänt? Nu säger Annika Nilsson att hon har fått ett budskap om att det kommer att ske. Då är frågan: När? Det här svaret har vi nämligen hört i fyra år.

Anf. 132 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Fru talman! När det handlar om debatten om debatten och om man bryr sig om och lyssnar på debatten tror jag att det är lika viktigt för oss som står här att vi har debatten därför att vi får lyssna på varandras argument, och det är väl därför som vi ägnar ett antal dagar och timmar åt att stå i talarstolen här i kammaren?

Jag utgår naturligtvis från att Sveriges Television och de andra *public service*-bolagen lyssnar på den här debatten eller läser protokollet från den och även läser vad vi har skrivit i utskottets betänkande. Men för mig är det en skillnad om man vill gå in och ändra i gällande sändningstillstånd, om man vill att vi från riksdagens sida ska gå in och direkt ha synpunkter. Jag tycker att vi ska vara försiktiga med det.

När det gäller Våldsskildringsrådet och varför regeringen inte gjort som man har sagt får Dan Kihlström ställa frågan till regeringen. Det enda jag kan säga är att det under de närmaste veckorna kommer förslag om förändrade arbetsuppgifter. Det är det besked som jag har fått och det besked som jag kan ge Dan Kihlström.

Anf. 133 DAN KIHLSSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Det var intressant att höra att våra reservationer och yttranden i ärendet ändå har viss nytta.

Jag återkommer till frågan om Våldsskildringsrådet. Under de senaste fyra åren har vi fått precis samma svar. Någon gång har jag skickat med en begäran om att föra frågan vidare till regeringen. Jag vet ju att Annika Nilsson har viss kontakt med regeringen på det här området.

Vi kristdemokrater har påmint om detta i fyra år, så det har funnits gott om tid för regeringen att behandla den här viktiga frågan. Utgångspunkten är faktiskt barnens situation. Det har skett otroligt mycket på området sedan år 1990 då rådet bildades. Redan år 1998 bad Våldsskildringsrådet självt om att rådet skulle bli föremål för en översyn när det gäller både direktiv och sammansättning men ingenting har hänt.

Jag kan bara konstatera att regeringen inte tar de här viktiga frågorna på allvar, för om regeringen hade gjort det hade man nog prioriterat frågan om Våldsskildringsrådet och sett till att en ändring kom till stånd.

Anf. 134 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan bara upprepa vad jag tidigare sagt: Jag utgår från att regeringen under de närmaste veckorna återkommer i frågan om Våldsskildringsrådets arbetsuppgifter.

Anf. 135 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att svara på frågan: Hur ser Moderaterna på *public service*-uppdraget? Jo, vi säger att *public service*-uppdraget ska ge tillgång till kvalitetsprogram. Vi säger också att *public service* bör ses som ett komplement, inte som någonting konkurrerande – som det ju är i dag.

Vidare anser vi att det som ska omfattas av *public service* är omfattande kulturprogram, program för minoriteter, nyhetsrapportering i den mån delar av landet inte täcks in samt värnandet av svenska språket, som är en huvuduppgift. Kärnuppdraget bör även omfatta speglingen av hela

landet och dess kulturliv. Kanske får man också kontinuerligt se över vad som erbjuds på mediemarknaden. Detta tycker jag är en klar definition.

Sedan är frågan, Annika Nilsson: Är Robinson ett *public service*-program?

Och är det ett *public service*-uppdrag att Sveriges Television betalar dyra pengar för att man ska få se VM-kval i fotboll när det finns andra medier som täcker in detta?

Tycker Annika Nilsson, apropå mångfald, att man med tanke på de dyra pengar som vi i dag lägger på licensavgifter till TV speglar *public service*-delen när det finns andra kanaler? För vår del är det självklart att *public service* ska spegla det som inte finns i andra program. Det vore intressant att få svar i det avseendet.

Slutligen om detta med oberoende och det som betalas med skattepengar. Det är intressant att höra att Annika Nilsson är med och påverkar Operan. Eftersom vi ger statliga pengar till Operan är vi därmed med och påverkar. Det låg ju i den tidigare delen att tar man ut det här via skattepengar har man inte det oberoende som annars behövs. Men vi vet ju att Socialdemokraterna är särskilt klåfingriga – mer klåfingriga än vi – när det gäller att ge förutsättningar för olika delar där man ger pengar.

Anf. 136 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Fru talman! Det är precis det här – vilka program som är *public service* och vilka som inte är det – som skiljer Kent Olsson och mig åt. Jag anser att varken Kent Olsson eller jag ska avgöra vilka program som ska ha *public service*-stämpel på sig och vilka som inte ska ha det. Jag tycker nämligen inte att det är en sak för oss politiker att avgöra huruvida Antikrundan är *public service* eller inte.

Det är upp till det *public service*-bolag vi har att se till att det finns både bredd och djup och att de som ett oberoende medieföretag gör den här avvägningen. Däri ligger den stora skillnaden.

Jag anser inte att man – enligt Kent Olssons uppfattning – kan sätta en stämpel och säga: Det är *public service*, och det är inte *public service*. Det är möjligt att Kent Olsson kan sätta stämpel på Antikrundan och Robinson. Men jag tycker inte att Kent Olsson ska göra det, och inte heller jag ska göra det.

Anf. 137 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra att Robinson är *public service*. Annika Nilsson vill dock inte sätta någon stämpel på programmet, utan det är *public service*. Dyra licenspengar som går ut till program är *public service* trots att det är program som lika gärna kan sändas av andra kanaler.

Dyra idrottsprogram via TV-kanalerna är *public service*. I stället för att värna om det som i dag finns och som vi säger att vi ska värna i *public service* och saker som inga andra gör säger alltså Annika Nilsson: Konkurrera väldigt mycket, och gör det dyrare och dyrare genom att ha alltfler kanaler som kan konkurrera – detta i stället för att värna om de program som inte finns i andra kanaler och som för oss självklart är *public service*. Där har staten ett ansvar.

Staten har ett ansvar gentemot minoriteter och för att vi får se kulturprogram i olika delar av landet genom *public service*-kanaler i TV. Det är för oss viktiga delar i det hela. Där gör vi en avgränsning, medan allting i Annika Nilssons värld må vara *public service*. Men glöm inte att det faktiskt betalas genom en avgift, medan andra kanaler inte betalas genom en avgift. Man ska alltså konkurrera och använda dyra licenspengar till detta i stället för att göra en avgränsning.

Skillnaden mellan våra åsikter är helt uppenbar. Såvitt jag förstår är Annika Nilsson inte helt säker på vad *public service* är eftersom hon vill tillsätta en *public service*-utredning. Men det är kanske ett litet missförstånd.

Anf. 138 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag hoppas verkligen att en *public service*-utredning inte exakt ska definiera vilka program som är *public service* och vilka som inte är det.

Det är intressant att höra Kent Olsson säga att *public service*-bolag inte ska göra det som andra bolag kan göra därför att då konkurrerar man med det som andra mediebolag kan göra och det då blir dyrare. Men Kent Olsson och Moderaterna menar väl oftast att konkurrens innebär billigare program.

Återigen: Skillnaden mellan Kent Olsson och mig är att Kent Olsson vill sätta en stämpel på vad som är *public service*-program och vad som inte är det. För mig är *public service* en kombination av bredd och djup, att faktiskt syssla med både underhållning och kulturprogram. Däri ligger den avgrundsdjupa skillnaden mellan Kent Olssons syn på *public service* och min syn på *public service*.

(forts. 13 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.57 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU13 Statens personalpolitik

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Jämställdhetsaspekter på den statliga arbetsgivarpolitiken)
Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet

2. res. 1 (v)

3. res. 2 (c)

Förberedande votering:

27 för res. 1

17 för res. 2

230 avstod

75 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

224 för utskottet

25 för res. 1

27 avstod

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 40 m, 39 fp, 16 kd, 13 mp

För res. 1: 1 m, 24 v

Avstod: 1 m, 8 kd, 17 c, 1 mp

Frånvarande: 28 s, 13 m, 9 fp, 9 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 4 (fp, kd)

3. motiveringen i res. 3 (m)

Förberedande votering:

64 för res. 4

42 för res. 3

170 avstod

73 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

131 för utskottet

63 för res. 4

81 avstod

74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 1 v, 1 c, 14 mp

För res. 4: 39 fp, 24 kd

Avstod: 42 m, 23 v, 16 c

Frånvarande: 29 s, 13 m, 9 fp, 9 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

FiU14 Styrning av försvarets fastigheter och anläggningar

Punkt 2 (Försvarsmyndigheternas valfrihet)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, kd, c)

Votering:

153 för utskottet

123 för res. 1

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 23 v, 14 mp

För res. 1: 42 m, 39 fp, 24 kd, 1 v, 17 c

Frånvarande: 28 s, 13 m, 9 fp, 9 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Prot. 2002/03:84

3 april

Punkt 10 (Studentbostäder)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

252 för utskottet

24 för res. 2

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 42 m, 39 fp, 24 kd, 17 c, 14 mp

För res. 2: 24 v

Frånvarande: 28 s, 13 m, 9 fp, 9 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU17 Förlängning av Sveriges deltagande i IMF:s Nya lånearrangemang, NAB

Kammaren biföll utskottets förslag.

13 § (forts. från 11 §) Radio- och TV-frågor (forts. KrU6)

Radio- och TV-frågor

Anf. 139 ROSSANA DINAMARCA (v):

Fru talman! Idén om *public service*, en radio och television i allmänhetens tjänst, bygger på mål och synsätt för det gemensammas bästa. Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion är etermedier som vi politiker har ett visst inflytande över. Av de här bolagen kan vi kräva sådant som vi inte kan kräva av kommersiella kanaler. Här finns folkbildningsmålet; de ska ha en viss andel samhällsinformerande program; de ska spegla såväl kvinnors som mäns vardag; det ska finnas program med intresse för alla grupper i samhället; programmen ska geografiskt vara tillgängliga för alla och opartiskt spegla samhälls- och kulturlivet i hela landet.

Public service ska också erbjuda program på invandrar- och minoritetsspråken och serva olika grupper av funktionshindrade, exempelvis genom att texta programmen. Vänsterpartiet vill här också driva på för en ökad omfattning av teckentolkade och även syntolkade TV-program. Uppläst textremsa kan förutom synskadade även vara till hjälp för personer med andra handikapp. I det sammanhanget kommer digitaliseringen att i hög grad underlätta, vilket även Moderaterna borde se som någonting positivt och inte som ett fiasko. Vi är dock eniga med majoriteten i utskottet om att villkoren för sändningstillstånd vad gäller programtextning ska diskuteras och eventuellt förändras inför nästa sändningsperiod. Under pågående är det granskningsnämndens uppgift att se till att gällande villkor följs.

Public service-tanken är än viktigare i dag när så många kommersiella kanaler på radio- och TV-området tillkommit. Oberoendet och friheten från ekonomiska och politiska maktsfärer samt höga kvalitetskrav kan endast garanteras av en radio och TV i allmänhetens tjänst. Detta kan vi göra utan att *public service* blir någon maktens megafon. Det grundar sig på systemet med fristående bolag som har ett ramavtal med staten att jobba efter. Avtalet innehåller krav av den typ som jag inledningsvis nämnde, men de reglerar inte själva innehållet. Viktigt för bolagens fristående ställning är också att de inte reklamfinansieras utan står fria från marknadskrafterna. Därför ska inte heller reklam få bli en finansieringskälla.

Vänsterpartiet anser därför att Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion även i framtiden bör finansieras med licensmedel. Jag är liksom Lennart Kollmats förvånad över Moderaternas vilja att återinföra stats-TV. Det är någonting som bara finns i ett fåtal länder. Dessutom är dessa länder inte förknippade med demokrati. Men det Moderaterna egentligen vill är att underlätta utförsäljning av Sveriges Television, typisk moderat politik.

Moderaterna menar att detta finansieringssystem skulle hämma utvecklingen. Jag skulle vilja hävda motsatsen. Vi kan i dag jämföra de kommersiella kanalernas utveckling jämte *public service* och se att *public service* satsar på kvalitet därför att det är deras uppdrag och ansvar gentemot tittarna, medan de kommersiella kanalernas ansvar är gentemot finansörerna. Mediepolitikens viktigaste uppgift är att ge röst åt de annars maktlösa. Det gör man bland annat genom att begränsa makten för de stora koncernerna och fördela makten till många.

Fru talman! Härmed yrkar jag bifall till kulturutskottets förslag i betänkandet i sin helhet.

Anf. 140 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Min allra första kontakt med TV var VM-fotbollen 1958. En granne hade satt ut sin TV i trädgården och tog entréavgift, och så fick vi se matcherna. Inte kunde vi då ana att TV så småningom skulle finnas i nästan alla svenska hem. Men så är det i dag, och då är det viktigt att så många som möjligt får tillgång till det som TV erbjuder och att innehållet i så hög grad som möjligt motsvarar det som efterfrågas. För Centerpartiet är det självklart att värna om programtextning, uppläsning av textremsa och att påtala de besvär som störande bakgrundsljud orsa-

kar. Människor med olika funktionshinder ska ha tillgång till TV-programmen.

Jag ska säga några ord om TV-gudstjänsterna. Som präst ser jag naturligtvis helst att folk söker sig till kyrkorna för att fira gudstjänst, och jag vet att mina kolleger inom frikyrkorna tycker likadant. Men det är ett faktum att gudstjänstutbudet i de olika samfundet av olika anledningar fortsätter att minska. Detta gäller särskilt på landsbygden, där det kan vara långt till närmaste gudstjänstställe. Då kan söndagens TV-gudstjänst vara ett bra alternativ.

Därför är det oroande att TV i allt större utsträckning väljer att sända studiogudstjänster i stället för att genomföra sändningar på plats i en kyrka. TV-gudstjänsterna ses även av många äldre, sjuka, funktionshindrade och människor som av olika anledningar inte kan besöka hembygdens kyrka. För det äldre par som tidigare åkt bil till gudstjänsten känns det nu lugnare att låta bilen stå och i stället följa TV-gudstjänsten. Då vill de se gudstjänsten från en kyrka någonstans i Sverige och inte från en TV-studio.

För människors andliga upplevelse spelar kyrkorummet en stor roll, och en TV-studio kan aldrig ge samma atmosfär. De TV-sända gudstjänsterna ger också tittarna kulturella upplevelser genom att kyrkobyggnader från olika tidsepoker visas och att hela landet får tillgång till sändningskyrkans yttre och inre miljö. Ena söndagen får vi se gudstjänst från bönhuset i Västerbotten och den andra söndagen från katedralen S:t Johannes i Malmö.

Jag kan förstå att TV i besparingstiden söker olika alternativ, men jag anser ändå att våra TV-gudstjänster från de olika samfundet bör sändas från olika håll i landet. Jag gläder mig åt att Kristdemokraterna sympatiserar med denna åsikt. Jag tror också att det kan finnas enskilda i de andra partierna som tycker likadant.

Fru talman! Givetvis står jag bakom Centerpartiets reservationer och de bifallsyrkanden som Birgitta Sellén har framfört.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 april.)

14 § Arbetsmiljö

Arbetsmiljö

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande 2002/03:AU5
Arbetsmiljö.

Anf. 141 HENRIK WESTMAN (m):

Fru talman! I slutet av 80-talet var jag med om att bygga upp en fristående företagshälsovårdscentral. Det var då en självklarhet att det förebyggande arbetet skulle hänga ihop med den direkta och dagliga driften. När en olycka inträffat eller då det förebyggande arbetet inte hade lyckats förhindra ohälsa följde rehabilitering som en naturlig del.

Det är naturligt och rätt att hela kedjan hänger ihop och fel då den inte får göra det. Det anses riktigt i de flesta andra sammanhang. Vi moderater har således hela tiden tyckt att lagen då den förebyggande före-

Prot. 2002/03:84
3 april

Radio- och TV-frågor

tagshälsovården skildes från övrig hälso- och sjukvård samt rehabiliteringen har alldeles fel inriktning.

Framtidens syn på och definition av arbetsmiljö, hälso- och sjukvård samt rehabilitering kommer att ha en avgörande betydelse för utvecklingen av företagshälsovården på sikt. För den framtida utvecklingen behövs även metod-, tjänste- och kompetensutveckling av företagshälsovården.

För att ytterligare utveckla företagshälsovården anser vi att det är angeläget att denna får möjlighet att även arbeta med annan hälso- och sjukvård. De tjänster som företagshälsovården erbjuder ska styras av utbud och efterfrågan och inte, som i dag, med en lagstiftning som förbjuder företagshälsovården att ägna sig åt traditionell hälso- och sjukvård. I dagens stressade samhälle är det många yrkesverksamma som skulle uppskatta den närhet till medicinsk kunskap som företagshälsovården skulle kunna erbjuda om den gavs denna möjlighet. Företagshälsovården skulle på så sätt kunna avlasta vårdcentraler och andra läkarmottagningar genom att utgöra ytterligare en verksamhetsform för hälso- och sjukvårdstjänster.

Det finns faktiskt redan i dag företagshälsovårdscentraler som tycker att det är viktigt och riktigt att hela kedjan hänger ihop. Därför erbjuder de sina kunder "vanlig hälso- och sjukvård" kopplad till företagshälsovård trots att det inte finns något avtal med respektive landsting om kunden. Det betyder att kunden, det vill säga arbetsgivaren, får betala hela kostnaden.

Vi föreslår således att företagshälsovården får tillbaka en del av sina tidigare arbetsuppgifter. Det skulle kunna innebära en effektivisering av arbetsgivarnas arbetsmiljöarbete. Med en utbyggd företagshälsovård skulle som sagt en rad positiva effekter kunna uppkomma.

Den omorganisation av företagshälsovården som genomfördes för ett decennium sedan var inte lyckad. Företagsläkarna och företagen samarbetar inte tillräckligt nära. Tidigare hade företagsläkarna möjlighet att ge sjukvårdande behandling på samma villkor som läkarna inom landstingen. Företagsläkarna såg tidigt eventuella missförhållanden både inom den fysiska och den psykiska arbetsmiljön i förvaltningen eller företaget. Beslutsvägarna var ofta kortare, och på så sätt kunde dåliga arbetsmiljöer rättas till. Den socialdemokratiska regeringen har begränsat företagshälsovårdens möjligheter att bedriva hälso- och sjukvård. Det har försvårat verksamheten.

På senare tid har arbetsmarknadsministern talat om kampen mot ohälsa. Han vill "ha en ökad precision vid sjukskrivning". Vad vore då inte naturligare än att koppla ihop orsak och verkan med åtgärder för de anställda, det vill säga förebyggande, underhållande och vårdande samt rehabiliterande åtgärder? Hitintills har inte företagshälsovården funnits med i de ohälsöförslag som har presenterats. Varför inte?

Företagshälsovården ska givetvis även i fortsättningen ha en naturlig och förebyggande roll att spela på arbetsplatsen, men den bör bli friare och bredare och kopplas mer till den vanliga sjukvården.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Fru talman! Vi tillbringar mycket av vår vakna tid på våra arbetsplatser och det är därför viktigt att våra arbetsplatser är bra miljöer att vistas i – miljöer som vi trivs med och som vi känner oss trygga i.

Under den tunga industrins uppbyggnad i vårt land var arbetsmiljöarbetet ofta förknippat med olika riskfaktorer på våra arbetsplatser som skyddsombuden och arbetsgivarna skulle stävja.

Allteftersom vi har gått över till ett mer utpräglat tjänstesamhälle har också utformningen av våra arbetsplatser genomgått en förändring och våra arbetsrelaterade sjukdomar är av en mer psykosocial karaktär. Det kan därför vara på sin plats att införa ett nytt begrepp inom arbetsmiljön. Det är begreppet friskfaktorer, det vill säga vad är det som gör att vi trivs och mår bra på en arbetsplats?

En arbetsmiljö med många friskfaktorer påverkar människans beteende och skapar arbetslust, kreativitet och möjligheter. Miljön påverkar våra känslor, som i sin tur påverkar det sociala stödet, varför utformningen av arbetsmiljön är central som stressförebyggande åtgärd i arbetslivet.

Den arkitektoniska och fysiska miljön styrs ofta av att verksamheten ska vara funktionell. Detta innebär att byggnadens funktionella och mätbara egenskaper blir allt viktigare samtidigt som de psykosociala aspekterna, friskfaktorerna och individens behov som skulle kunna bidra till att befrämja hälsan och förebygga stress är åsidosatta.

Att den fysiska miljön påverkar vårt beteende är sedan länge känt. I boken *Design and Health* från Karolinska Institutet, som är en sammanställning av forskarresultat från hela världen, framförs belägg för att väl designad och positivt upplevd miljö ökar förmågan att hantera stress. Vi reagerar konstruktivt och hittar bättre sätt att lösa problem om vi upplever omgivningen positivt. Karaktären av en designad miljö bedöms som ett kraftfullt instrument med förmåga att förbättra och stärka hälsoprocesser. Hälsofrämjande miljöer håller på att bli en huvuduppgift för designer och planerare.

Men, fru talman, förutom den fysiska miljön är det vi som arbetskolleger som är varandras arbetsmiljö. Hur vi behandlar varandra påverkar den psykosociala miljön och hälsan på en arbetsplats.

Arbetsplatser med en allt kärvare ekonomi, hårdare villkor, större konkurrens och kanske en oro för att bli av med arbetet kan leda till vuxenmobbing.

Den som drabbas av mobbning kommer in i en allvarlig kris som i grava fall kan leda till total utslagning från gemenskapen och arbetslivet, förstörd hälsa och till och med självmord. Arbetsmiljöundersökningar som genomförts av Arbetsmiljöverket och SCB visar att åtminstone 250 000 vuxna utsätts för mobbning på sina arbetsplatser. Bland elever uppgår antalet till ca 100 000 per år enligt Barnombudsmannen.

Att utsättas för mobbning är en kränkning av ens hela personlighet. Om detta händer på en arbetsplats så är det ett allvarligt arbetsmiljöproblem.

Arbetsgivaren har ansvar för att skapa ett arbetsklimat där människor kan behålla hälsan och arbetsglädjen även vid snabba förändringar och högt tempo. Arbetsgivaren har enligt lag en rad åtaganden, exempelvis att använda så kallade internkontroller för ett aktivt arbetsmiljöarbete.

Från kristdemokratiskt håll vill vi att mobbningsproblemet ska uppmärksammas och pekar på just internkontrollen av arbetsmiljön som ett redskap mot arbetslivsrelaterad vuxenmobbing.

Jag vill därför yrka bifall till vår reservation nr 8.

Fru talman! I en debatt som handlar om arbetsmiljö måste den re-kordhöga sjukfrånvaron uppmärksammas. Att vara sjukskriven innebär att man är arbetsoförmögen, och det kan man vara partiellt eller på heltid.

Jag tror inte att de höga sjukskrivningstalen enbart har med arbetsmiljön att göra, utan också med att många invånarna i dagens Sverige inte får sitt livspussel att gå ihop.

Det är stressigt hemma och stressigt på arbetsplatsen, och eftersom man inte kan sjukskriva sig från hemmet så gör man det från arbetsplatsen. Men mest anmärkningsvärt är att den offentliga sektorn har de högsta sjukskrivningstalen, och där är vi som politiker ansvariga arbetsgivare.

I de flesta kommuner och landsting i dagens Sverige är Socialdemokraterna i majoritet. Jag undrar varför de socialdemokratiska politikerna inte tar sitt ansvar som arbetsgivare. Varför får inte människorna, och då speciellt de offentligt anställda kvinnorna, sina livspussel att gå ihop? Vad är det som gör att kvinnorna i det socialistiskt styrda Sverige mår så dåligt?

När ska Socialdemokraterna se att den offentliga sektorn dräneras på duktiga, lojala kvinnor och att de som är kvar får allt svårare att springa fortare och fortare i ekorrhjulet? Det tycker jag är ett av Sveriges allvarligaste arbetsmiljöproblem.

Anf. 143 ANDERS WIKLUND (v):

Fru talman! Arbetslivets villkor och arbetsmiljöfrågor i vid mening är mycket viktiga frågor i dagens läge. Att vi har ohälsotal som accelererar påminner oss faktiskt om hur långt vi ännu har kvar till det goda utvecklande arbetet och ett arbetsliv där alla människor får plats. Man kan nog säga att utvecklingen under 90-talet i det perspektivet snarare har avlägsnat oss från de här målen och inneburit försämrade arbetsvillkor för många människor och ökad utslagning från arbetslivet.

Förutom ofärden och det mänskliga lidandet har samhällets kostnader också vuxit lavinartat till följd av att fler och fler människor inte längre orkar, blir sjuka och försvinner ut i långa sjukskrivningar och förtidspensioneringar. De här kostnaderna ockuperar också reformutrymmet och tränger undan andra angelägna behov. Inte minst i dessa budgetförhandlingsdagar är det en smärtsam realitet. Med en växande andel av arbetskraften som står utanför arbetslivet hotas själva förutsättningarna för en långsiktig och uthållig finansiering av välfärdspolitikerna. Den här utvecklingen måste naturligtvis brytas. Jag är övertygad om att det säkert råder en bred enighet om detta över alla partigränser här i kammaren.

Jag skulle vilja peka på två samverkande orsaker till den här utvecklingen.

Klimatet på arbetsmarknaden har definitivt hårdnat. 90-talets djupa ekonomiska kris skärpte omvandlingstrycket och förändringstakten i hela arbetslivet. Det ledde till stora personalminskningar, omorganisationer, nedskärningar och arbetsutvidgning. Det är ingen tvekan om att människor har slitit hårt, och många har farit illa i slimmade och underbeman-

nade organisationer. Särskilt hårt har naturligtvis de anställda drabbats som har att möta andra människors omsorgsbehov. Därför är det inte särskilt förvånande att sjuktalen är högst i kommuner och landsting och bland kvinnor.

Vi vet också att sjuknärvaron och övertidsarbetet har ökat. Deltidsanställningar och otrygga anställningar som timvikariat och projektanställningar har också blivit allt vanligare. Vi har också sett hur effektivitetskraven har skärps i verksamheter som Samhall där arbetshandikappade ska erbjudas arbete. I kombination med sänkta lönebidragsnivåer har detta inneburit att fler och fler människor har fått lämna arbetslivet och blivit förtidspensionerade i stället.

Även teknikutvecklingen, som i och för sig är nödvändig och stöder verksamheternas utveckling och effektivisering, har en baksida. Den tenderar att öka andelen ensamarbete, rationalisera bort vissa yrkeskategorier och stänga ute många människor. Samtidigt tillkommer nya yrkeskategorier, och nya arbetsskador och arbetssjukdomar uppträder. Det gäller till exempel utbrändhet och elöverkänslighet.

Även våld och hot har ökat på arbetsplatserna. Särskilt drabbade är återigen kvinnor som är anställda inom vård och omsorg, med även inom handeln och servicenäringen där ökade öppettider och helgöppet är ett växande problem.

Under den här perioden har arbetsmiljöarbetet, det som skulle kunna motverka utvecklingen, tagit många och stora steg tillbaka. Orsakerna är flera. Arbetsgivarna har inte tagit sitt ansvar. Trots kraven i lagstiftningen saknas ett systematiskt arbetsmiljöarbete på många arbetsplatser. Rehabiliteringsutredningar och åtgärder för att hjälpa sjukskrivna tillbaka till arbetet genomförs inte på det sätt som föreskrivs, och främjandelagen används över huvud taget inte. Det sociala ansvaret har brustit.

De fackliga organisationerna har inte heller förmått ta sitt ansvar. Den fackliga bevakningen har varit helt otillräcklig. Det beror bland annat på att tiotusentals skyddsombud har fått lämna arbetsplatserna till följd av den ekonomiska krisen under 90-talet.

Samtidigt har också vi i riksdagen fattat en massa politiska beslut som försämrat möjligheterna till arbetsmiljöutbildning. Vi har skurit inom företagshälsovårdssektorn. Vi har minskat resurserna till Arbetsmiljöinspektionen. Vi har också minskat resurserna till den regionala skyddsombudsverksamheten.

Ett hårdare arbetsklimat på arbetsmarknaden och i arbetslivet och en samtidig nedrustning av arbetsmiljöarbetet har spelat en väsentlig roll för den snabba ökningen av den arbetsrelaterade ohälsan.

Fru talman! Vi står tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet bakom målet om att halvera sjuktalen fram till 2008. Det blir ingen lätt uppgift. Det finns inga snabba enkla lösningar, utan det krävs en helhetssyn. Insatser måste göras i hela kedjan från förebyggande via sjukskrivningsprocessen till rehabilitering. Några steg har vi redan tagit, men mycket återstår, framför allt på det förebyggande området som nu måste prioriteras. Då handlar det framför allt om att återupprätta det lokala arbetsmiljöarbetet och anpassa det till de nya riskfaktorerna i arbetslivet.

Jag vill peka på några olika ben som en arbetsplatsförankrad strategi för minskad ohälsa och ett uthålligt arbetsliv måste vila på.

Jag menar att grunden för ett effektivt arbetsmiljöarbete är AML och föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete. Arbetsmarknadens parter har självfallet ett stort ansvar för att kraven i lagstiftningen ska uppfyllas, men jag tror också att det kommer att krävas skärpningar i lagstiftningen. För flytta fram positionerna i förhållande till dagens arbetsvillkor och riskfaktorer krävs fler föreskrifter med fokus på de relevanta faktorerna i arbetslivet. Det kan handla om arbetsorganisation, bemanning, arbetsmiljöutbildning och mycket mer. Vi behöver en AML som äger förmåga att ställa sig i vägen för effektiviseringar och organisationsförändringar som hotar arbetsmiljön och riskerar personalens hälsa.

Företagshälsovården är ett annat ben och en viktig strategisk aktör lokalt. Vi vill att den blir en rättighet för alla arbetstagare. Inriktningen ska vara förebyggande och rehabiliterande, och det ska finnas kompetens och metoder anpassade till riskfaktorerna i dagens arbetsmiljöer. Vi vill att FHV:s roll stärks och menar att det krävs en mer oberoende ställning i förhållande till arbetsgivarna. Finansieringen av företagshälsovården behöver därför ses över. Vi räknar med att detta är en fråga som en kommande utredning kommer att hantera.

Arbetsmiljöinspektionen är en annan betydelsefull aktör lokalt. Neddragningarna inom inspektionen har medfört svåra resurs- och kompetensbrister som allvarligt har försvårat tillsynsarbetet och medfört både kvalitetsförsämringar och legitimitetsproblem för inspektionen. Redan beslutade resurstillskott avhjälpas bara de akuta bristerna och problemen. Långsiktigt krävs ytterligare stora tillskott om inspektionen ska få rimliga förutsättningar att klara sina uppgifter.

Arbetsmiljöutbildningen är också central i en strategi för bättre arbetsmiljö. Trots stödet från AML är bristerna mycket stora. Även om det på många arbetsplatser görs hedervärda och aktningsvärda försök att klara utbildningssatsningarna är det inte ovanligt att både skyddsombud och chefer saknar all relevant utbildning. Jag menar att alla anställda borde ha rätt till en grundläggande utbildning. För chefer, skyddsombud och fackliga förtroendevalda borde det vara självklart med en arbetsmiljöutbildning i grunden och en kontinuerlig vidareutbildning.

Ett annat ben är att sjuka arbetsvillkor inte ska vara lönsamma. Ekonomiska drivkrafter som förmår motivera arbetsgivare att utveckla arbetsmiljöarbetet och ta ett större ansvar för att förebygga arbetsskador och sjukdomar hos sin anställda är därför helt nödvändiga.

Fru talman! I det arbete för minskad ohälsa som just har inletts mellan samarbetspartierna utgör de här frågorna en viktig beståndsdel. Jag har ingen anledning att se annat än mycket optimistiskt på förutsättningarna för att samarbetet på det här området ska leda till konkreta åtgärder som faktiskt minskar ohälsan och som resulterar i ett effektivare förebyggande arbetsmiljöarbete.

Det är i själva verket en förutsättning för att målet en halvering av sjuktalen ska uppnås till år 2008.

Jag vill yrka bifall till reservation nr 7 som vi har lagt från Vänsterpartiet. Vi ställer oss bakom betänkandet i övrigt.

Anf. 144 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! När man lyssnar på Anders Wiklund får man en känsla av att arbetsmiljö är något ganska fyrkantigt. Bara vi lyckas med vårt systematiska arbetsmiljöarbete kommer vi att nå vårt mål att halvera sjukfrånvaron till 2008.

Jag tror inte att det är så.

Jag tror att man måste se hela livspusslet. Arbetsmiljön är en del av detta. Men när vi vet att de offentligt anställda kvinnorna är de som har det sämst och är mest sjuka, undrar jag: Vad är ert recept? Vad är ert svar till de offentligt anställda kvinnorna?

Är det det systematiska arbetsmiljöarbetet? Jag tycker att det låter fyrkantigt. Jag tror att man måste ha ett mycket vidare perspektiv, speciellt när vi vet att det är vi politiker som är arbetsgivare i den offentliga sektorn.

Jag skulle vilja höra Anders Wiklund utveckla detta litet mer.

Anf. 145 ANDERS WIKLUND (v) replik:

Fru talman! Jag har aldrig påstått att all ohälsa är arbetsrelaterad och har arbetsrelaterade orsaker. Det vore mig helt främmande.

Vi påverkas naturligtvis av många olika faktorer både i arbetslivet och i samhällsutvecklingen. Det har att göra med hur vi har det hemma och hur vi får ihop vårt livspussel, som du uttrycker det. Självklart är det så.

Vi kommer inte ifrån – framför allt inte när vi diskuterar ett betänkande som har rubriken Arbetsmiljöfrågor – de faktorer i arbetslivet som orsakar ohälsa. Det är trots allt så att all seriös forskning på det här området säger att åtminstone 50 % av den ohälsa vi registrerar i dag har sin orsak i arbetsplatsförhållanden.

Arbetsplatsen är central också i ett annat avseende, nämligen den att människor alltid sjukskrivs från en arbetsplats och ska bli friskförklarade tillbaka till en arbetsplats. Arbetsplatsen är central i ett vidare perspektiv.

Därför är det befogat att prata om arbetslivet och arbetslivets villkor när vi pratar ohälsa.

Men jag är den förste att instämma i att det inte är hela förklaringen.

När det gäller kvinnor i offentlig sektor kan vi konstatera att sjuktalet är högre. Men de är inte så mycket högre som statistiken säger oss. Det som kännetecknar offentlig sektor är nämligen att den genomsnittliga åldern bland de anställda är betydligt högre än i den privata sektorn. Med stigande ålder finns ett samband med ohälsfaktorer. Därmed finns det en förklaring till att vi har högre sjuktal i offentlig sektor – människor är äldre.

Den främsta anledning till att sjuktalet avviker tror jag är det faktum att de som har att syssla med att ta hand om andra människors omsorgsbehov har lidit mycket svårt under åren med nedskärningar och personalminskning i offentlig sektor. De har fått slita hårt. Det är konsekvenserna av den utvecklingen vi ser i dag i form av högre sjuktal.

Anf. 146 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till reservation 2 under punkt 1. Jag står givetvis bakom övriga centerreservationer också, men nöjer mig med att yrka bifall till denna.

Verkligheten börjar komma ifatt regeringen, men fortfarande fattas det tydligen en bit. Vi har fortfarande inte fått någon proposition som tar fasta på åtgärder mot den skenande ohälsan i arbetslivet. Man har haft utredningar och trepartssamtal, oppositionen har kommit med förslag men regeringen sitter tyst och still. Det enda man har åstadkommit är ett förslag att låta arbetsgivarna betala ännu mer för sjukskrivningarna.

Varför Anders Wiklund, Berit Högman och Ulf Holm kommer det inte litet mer konkreta förslag?

I betänkandet 2002/03:AU5 finns det många förslag från oppositionen på hur man ska komma till rätta med problem på arbetsmiljöområdet. Mycket finns redan lagstiftat men dels kan besluten efterlevas på ett bättre sätt, dels finns det en hel del fel som går att rätta till.

Fru talman! För att komma till rätta med sjukskrivningarna men framför allt för att se till att stoppa inflödet av nya krävs förbättringar av företagshälsovården. Den behöver kvalitetssäkras och göras tillgänglig för alla arbetstagare. Arbetsgivarna behöver få bättre insikt om vilken resurs som finns i en bra företagshälsovård och att den rätt utnyttjad kan spara stora pengar åt företaget om man på det sättet får medarbetare som mår bra och som inte behöver bli sjukskrivna.

Att göra företagshälsovården tillgänglig för alla som finns på arbetsmarknaden måste vara en viktig åtgärd som regeringen skulle kunna sätta in snabbt. Det är inte nödvändigt att ha fler utredningar. Mycket finns redan färdigt.

Centerpartiet anser att företagshälsovården är en av för många, särskilt mindre, företag förbisedd resurs som behöver tas till vara på ett mycket bättre sätt.

I dagens arbetsliv med korta och osäkra anställningsförhållanden riskerar de som har de här anställningsförhållandena att drabbas av flera av varandra oberoende påfrestningar i arbetet. Dels innebär anställningsformen en form av otrygghet som kan vara stressande, dels kan frånvaron av lämplig skyddsutrustning eller bristfällig information om hur den ska användas leda till skador och överansträngning för den enskilde.

Centerpartiet kräver därför att det ska göras ännu tydligare för arbetsgivarna att de har ansvaret att se till att alla som finns på arbetsplatsen har de rätta förutsättningarna för att göra sitt jobb på ett säkert och bra sätt.

Fru talman! En fråga som också diskuterats i olika sammanhang är hur olika andningsskydd och annan skyddsutrustning testas. Det naturliga för min del är att utrustningen testas i den miljö och under de övriga belastningar de kommer att utsättas för när de tas i bruk. Så har inte alltid varit fallet och det finns risk för att arbetstagare tror att de har ett bättre skydd än vad de har i verkligheten.

De här frågorna bör regeringen uppmärksamma och berörda myndigheter bör ta ansvar för att de snarast blir åtgärdade.

Mobbning kan man förledas tro är något som bara förekommer bland barn i skolan. Det är förfärligt att det förekommer där, men tyvärr finns mobbning även bland vuxna. Bland elever i skolan försöker man i dag att rätta till de här problemen. Man har inrättat mobbningsteam och kamratstödare, mobbningsplaner och samtalsgrupper. Det är bra, och en del av problemen har man kommit till rätta med.

Tyvärr förekommer samma problem – och ibland ännu värre – bland vuxna. Kränkningar både av arbetskamrater och chefer är tyvärr inte helt ovanligt. Enligt mitt eget fackförbund HTF blir 6 % av medlemmarna varje vecka utsatta för kränkande särbehandling av sina arbetskamrater. Enligt HTF är kvinnorna värst utsatta – ofta beroende på hög arbetsbelastning och mycket stress på arbetsplatsen.

Arbetstagarna känner inte heller att man kan påverka sin situation, och det leder till olika former av negativa beteenden.

Olika grupper av funktionshindrade människor har också behov av särskilda insatser på arbetsplatsen.

En grupp som kan ha svårt att hävda sig är de hörselskadade. Det saknas kunskap om hur ljudmiljön ska vara utformad för att förebygga skadorna men också om hur man ska göra det möjligt för den som redan är hörselskadad att fungera så bra som möjligt i jobbet.

För det mesta är det också så att det som är bra för människor med funktionshinder även är bra för den som ännu inte har några besvär.

Anf. 147 ULF HOLM (mp):

Fru talman! En av de viktigaste punkterna i det här betänkandet är frågan om företagshälsovården. En aktiv och offensiv företagshälsovård är viktig som en komponent bland många för att åstadkomma en bra arbetsmiljö. En del av den ökande ohälsan i samhället går att direkt relatera till arbetslivet, dock inte alla delar. Detta förhållande har diskuterats många gånger här i kammaren, men det är nog bra att än en gång upprepa Miljöpartiets uppfattning här.

Vår uppfattning är den att det ökande tempot i samhället är en av de stora orsakerna till den ökande ohälsan. Det är stressen och pressen genom hela livscykeln som gör att ohälsan har ökat så katastrofalt mycket. Det är också därför som Miljöpartiet har lagt fram förslaget om att vi ska ha ett friår, att man ska kunna ta en paus i sitt yrkesliv för att kunna komma ned i tempo och göra något helt annat. Detta sker nu som ett försök i tolv kommuner och ska enligt en uppgörelse mellan Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet genomföras i full skala i hela landet från och med den 1 januari 2005.

En annan fråga som Miljöpartiet driver är en daglig arbetstidsförkortning. Också det är ett sätt att minska stressen och pressen i livet.

När det gäller ohälsan i arbetslivet är enligt min mening de långsiktigt viktigaste frågorna rehabilitering och förebyggande åtgärder. Arbetet med att ta fram långsiktiga strategier pågår, och som en grund kan nämnas slutrapporten från trepartssamtalen mellan regeringen och arbetsmarknadens parter, *Ett arbetsliv för alla*. Vi håller givetvis inte med om alla slutsatserna i den, men det är viktigt att inse att det är ett långsiktigt arbete som nu håller på att processas.

Det kommer också allteftersom förslag just från Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet i arbetet för att få ned ohälsan. Det är inget enkelt arbete. En del vill att vi ska spotta fram hundratals förslag om dagen. Så enkelt är det givetvis inte utan vi måste hitta långsiktiga lösningar som är bra. För ett par veckor sedan lade vi fram en samarbetsproposition för riksdagen som i ett första steg tog ställning till sjukskrivningsprocesserna, som är en av komponenterna i arbetet på att få ned ohälsotalen.

När det gäller företagshälsovården vill jag också påminna om att Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet i årets statsbudget satsat medel inom just detta område. Till exempel har det lagts in 15 miljoner kronor till Arbetslivsinstitutet för att förstärka utbildningen av personalen i företagshälsovården. I uppgörelsen omfattande 121 punkter mellan s, v och mp har vi också fastställt som mål för denna mandatperiod att alla anställda ska ha rätt till företagshälsovård av hög kvalitet. Detta arbete har påbörjats, och jag antar att vi återkommer i frågan längre fram.

Fru talman! Det finns dock två frågor som jag och Miljöpartiet vill lyfta fram i detta arbete och där vi anser att utskottsmajoriteten inte gör tillräckligt. Den första frågan gäller gränsvärden för buller i fabriksmiljö. Dessa gränsvärden fastställdes på 50- och 60-talen och är i dag alldeles för generösa. Gränsen vid 85 decibel i fabriksmiljö medför på lång sikt en 15–20 % ökad risk för att få hörselskador. Den rimliga nivån bör vara 70 decibel, vilket bland andra bullerexperten professor Tor Kihlman vid Chalmers tekniska högskola fört fram med stor tyngd. Han säger också att gränsen i urbana miljöer borde gå vid ca 40 decibel i stället för dagens 55 decibel.

Dagens samhälle är ju så förorenat med alltmer buller och fler och fler människor mår så dåligt på grund av bullret att gränsvärdena måste omvärderas och att en hårdare bedömning behövs.

I betänkandet förs nu fram att det finns ett nytt EU-direktiv angående buller. Där anges dock kravet ligga på en högre nivå än den som är rekommenderad i Sverige. Tack och lov är detta direktiv ett så kallat minimidirektiv, vilket innebär att enskilda länder i EU kan gå före och införa strängare regler än de som EU nu fastställt. Från Miljöpartiets sida vill vi alltså att dagens nivå vid 80 decibel sänks till 70 vad gäller buller i fabriksmiljö.

Det är därför med stor besvikelse jag kan konstatera att bara Miljöpartiet ställer sig bakom en lägre nivå för buller i fabriksmiljö. Framför allt med adress till samarbetspartierna Socialdemokraterna och Vänsterpartiet vill jag säga att man inte tar denna fråga på allvar utan väljer att gömma sig bakom EU-regler.

Den andra viktiga fråga, fru talman, som jag vill lyfta fram gäller gränsvärdena för elektromagnetiska fält. Två av de yrkesgrupper som i dag utsätts för hälsorisker av att arbeta i elektromagnetiska fält är spårvagnsförare och lokförare. Givetvis finns det många fler sådana yrkesgrupper. Den stående frågan är då om elektromagnetiska fält är skadliga för människan. Detta råder det delade meningar om. En hel del forskning har under årens lopp utförts bland annat av Arbetslivsinstitutet. Docenten Kjell Hansson Mild har undersökt personalen bland annat vid Malmabanan och där funnit starka indikationer på kromosomskador och cancerrisker på grund av elektromagnetisk strålning.

Därför måste försiktighetsprincipen råda. Forskningen på dessa fält bör ökas, och fler studier bör göras, så att inga yrkeskategorier blir utsatta för så stora risker som nu verkar vara för handen. Sverige har inga gränsvärden för detta. Italien är det första land som har en lag som förbjuder för hög strålning från elektromagnetiska fält. I USA har helt nyligen skadestånd utbetalats för sjukdom orsakad av elektromagnetisk strålning.

Som jag nämnde tidigare är spårvagnsförare en grupp som utsätts för mycket stark strålning från elektromagnetiska fält. Förhållandena är likartade för tågförare och tågpersonal. Jämför man värdena för dessa yrkesgrupper med avseende på elektromagnetisk strålning med rekommenderade värden för byggnader som skolor, daghem och lekplatser finner man att skillnaden är väsentlig. I de sistnämnda fallen är policyn att de högsta värdena ska vara betydligt lägre.

Frågan är då: Varför görs det en skillnad mellan olika yrkesgrupper när det gäller elektromagnetiska fält? Miljöpartiet tycker att försiktighetsprincipen bör råda på detta område, att gränsvärden tas fram för alla yrkesgrupper och att forskning om hälsoeffekter från starka elektromagnetiska fält måste öka.

Mot bakgrund av detta yrkar jag bifall till reservationerna 4 och 6.

Anf. 148 BERIT HÖGMAN (s):

Fru talman! Vi debatterar nu betänkande AU5 om motioner väckta under allmänna motionstiden vilka rör arbetsmiljön.

All tillgänglig statistik visar att arbetsmiljön måste vara en prioriterad fråga framöver. Statistik från LO som i sin tur bygger på Arbetsmiljöverkets underlag visar att sjukdomar med sociala och organisatoriska orsaker har ökat med över 300 % sedan mitten av 90-talet. De utgör 24 % av kvinnors anmälda arbetssjukdomar. Nära två tredjedelar av dessa är relaterade till stress och hög arbetsbelastning.

Arbetsskadorna är fortfarande fyra gånger så stora inom LO-området som inom tjänstemannaområdet. Kvinnorna är kraftigt överrepresenterade bland de långtidssjukskrivna och stod under perioden 1991–2001 för 64 % av de långa sjukfallen.

Ohälsa är alltså i stor utsträckning en köns- och klassfråga, som vi som vill se ett jämställt och rättvist samhälle med kraft och engagemang måste jobba med.

Att ohälsoproblematiken enbart skulle vara ett problem för den offentliga sektorn, vilket ofta slarvigt sagts i debatten, stämmer inte. Bland de långvarigt sjukskrivna i Stockholm är 54 % privatanställda, och i Skåne är 50 % privatanställda. De offentligt anställda är dock överrepresenterade bland de sjukskrivna i landet som helhet, något som delvis kan förklaras av den demografiska strukturen i den här sektorn, vilket också Anders Wiklund uppehöll sig vid.

Men oavsett var vi bor i landet och oavsett vilken arbetsgivare och vilket yrke vi har måste rätten till en god arbetsmiljö vara en självklarhet. Varje frånvaro från arbete och produktion är, förutom en mänsklig förlust, en förlust för samhället i stort. Det är genom människor i arbete vi kan bedriva välfärdspolitik, det är genom människor i arbete vi kan nå fler av våra jämställdhetsmål, och det är genom ett rikt och stimulerande arbetsliv som varje individ kan utvecklas.

Visst finns det orsaker till den ökade ohälsan som kan sökas utanför arbetslivet. Men den kraftiga ökning som vi sett och de stora skillnaderna mellan arbetsplatser och geografiska regioner kan inte förklaras i orsaker utanför arbetslivet. Dessutom är det så att hur vi har det på jobbet påverkar oss i väldigt stor utsträckning i livet i övrigt.

Sedan kammaren debatterade arbetsmiljöfrågor senast har en hel del hänt. Regeringens satsning på projekt för ökad hälsa inom offentlig verksamhet har fortsatt, och vid en stor nationell konferens den 24 april kommer vi att få ta del av en del av de resultaten. Projekten ska också utvärderas av Vinnova. Sammanlagt handlar det om 70 miljoner kronor som har satsats på 19 olika projekt över hela landet.

30 miljoner för utbildning av skyddsombud har lett till att det arbetet har kommit i gång, liksom rekryteringen av nya skyddsombud ute på arbetsplatserna.

En tredje satsning är den informationskampanj på vilken regeringen satsat 20 miljoner under förutsättning att parterna också drar sitt strå till stacken.

En fjärde åtgärd är 15 miljoner till utbildning av personal inom företagshälsovården.

En proposition är nyligen framlagd om förbättrad sjukskrivningsprocess. De i den propositionen föreslagna uppföljningssamtalen borde ha stor betydelse för lärandet om vad som är dåliga arbetsmiljöer och vad som skapar ohälsa.

Riksförsäkringsverkets och Arbetsmarknadsverkets gemensamma projekt om arbetslivsinriktad rehabilitering fortskrider. Ute på försäkringskassorna anställs fler försäkringsläkare, och utbildning i försäkringsmedicin startas.

Många åtgärder är igångsatta, men flera återstår. Dit hör regeringens aviserade översyn av företagshälsovården som en oerhört viktig resurs. Då är det angeläget att vi ser företagshälsovårdens specifika roll och hur den kan utvecklas såväl kvalitativt som kvantitativt.

Regeringen kommer att beta av, ett efter ett, de förslag som lagts fram från trepartssamtalen i rapporten *Ett arbetsliv för alla*. Vi ser fram emot samarbetet med Vänsterpartiet och Miljöpartiet i detta arbete.

Fru talman! Två viktiga förutsättningar för att arbetsmiljöarbetet ska komma i fokus och ge resultat är:

För det första: Insikten måste finnas om att alla har ett ansvar. Vi politiker har ett ansvar som lagstiftare och anslagsgivare, och inte minst i kommuner och landsting som arbetsgivare. Arbetsgivaren har ett klart lagstadgat ansvar för arbetsmiljön som förpliktigar.

De fackliga organisationerna har ett stort ansvar och stora möjligheter att göra problem kända och tydliga, att sprida kunskap om orsak och verkan och inte minst att stimulera det förebyggande arbete som är så viktigt, som flera talare tagit upp tidigare. Som Annelie Enochson sade: Som arbetskamrater blir vi varandras arbetsmiljö.

För det andra: Alla parter måste ta till sig ny kunskap om de nya osynliga arbetsmiljöriskerna. Det är lättare att se om en maskin saknar bra skydd än att se att en människa saknar arbetskamrater eller arbetsuppgifter. Det är lättare att se att belysningen är dålig än att se att på den här arbetsplatsen är såväl organisation som kommunikation bristfällig. Som människa vet vi också hur mycket lättare det är att möta förståelse för en värkande kropp än för en värkande själ. Vad säger man till doktorn om man inte själv kan sätta ord på det man upplever och känner i form av värk eller malande oro som övergår i ångest? Till den osynliga kunskapen hör också kunskapen om mäns och kvinnors olika sätt att kommunicera, tänka och organisera sin vardag och sitt arbete.

Dessa nya kunskaper som inte syns men som finns ändå, som vi sjunger i visan, måste finnas hos skyddsombuden, hos chefer i linjen och hos oss politiker på alla nivåer. Då har vi goda förutsättningar för att lyckas med det som vi faktiskt måste klara: ett mänskligare arbetsliv för alla.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i arbetsmarknadsutskottets betänkande AU5 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 149 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Vi tycks vara väldigt överens om att företagshälsovården är en av de viktigare faktorerna för att människor ska få bättre hälsa och kunna fungera bättre i arbetslivet.

Jag vill ställa en konkret fråga till Berit Högman här. Kvinnor har ju statistiskt något sämre tillgång till företagshälsovård än män. Har regeringen några konkreta planer på att rätta till detta i ett första skede? Sedan måste det komma många fler åtgärder, som jag ser det.

Anf. 150 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Fru talman! Vad jag känner till är den konkreta planen just översynen av företagshälsovården med sikte på att vi ska ha en företagshälsovård som är tillgänglig för alla. Det problem som du tar upp befarar jag beror på att företagshälsovården brister inom offentlig sektor, och det har vi ju stor möjlighet att åtgärda både du och jag och våra partikamrater, eftersom det är vi som styr och ställer i kommuner och landsting.

Anf. 151 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag hoppas att vi kan rätta till detta. Jag återkommer till att företagshälsovården är grundläggande.

Det finns också skillnader i kvalitet. Hur ser Berit Högman på de frågorna? Viss företagshälsovård innebär egentligen bara att man går in och gör en hörselkontroll, får blodtrycket provat och några smågrejer. Andra gör ganska stora insatser. Finns det några tankar på att också göra någon form av kvalitetssäkring av företagshälsovården?

Anf. 152 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Fru talman! Den diskussionen ingår i den översyn som regeringen tänker göra, men redan i dag, vilket också regeringen har påtalat, finns möjligheten att följa den så kallade Värmlandsmodellen, det vill säga att man skriver avtal mellan företagshälsovårdarna och den offentliga hälso- och sjukvården, vilket gör att det automatiskt skapas ett mervärde. Man använder företagshälsovårdens kompetens och kunskap, och man använder också vårdcentralernas kompetens och kunskap, utan att patienten, den behövande, behöver sitta emellan, utan slussas till rätt instans. Har företagshälsovården bättre tillgång på kuratorer eller sjukgymnaster så är det en fördel där, och har vårdcentralen bättre tillgång till doktorer är det en lämplig väg att gå. Just den modellen har regeringen lyft fram som ett gott exempel som mycket väl kan implementeras över landet i morgon dag.

Anf. 153 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Berit Högman sade att hur vi har det på arbetsplatserna påverkar oss i övriga livet. Man kan också vända på det och säga att hur vi har det i övriga livet påverkar oss på arbetsplatsen. Med det menar jag att just vi kvinnor inte orkar längre om vi känner att tiden inte räcker till, ekorrhjulet snurrar fortare och fortare och vi inte har möjlighet att själva reglera och organisera vår vardag.

Som jag sade tidigare är det enda man kan sjukskriva sig från inte hemmet utan arbetsplatsen, och jag undrade vad Socialdemokraterna gör för att se detta samband. Jag har ställt frågan i kammaren ett antal gånger: Varför kan ni inte vara mer positiva till exempelvis hushållsnära tjänster eller se till att reglerna i barnomsorgen blir flexibla? Det skulle göra att man fick livspusslet att fungera och därigenom fungerade bättre på arbetsplatsen?

Anf. 154 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Fru talman! Jag har hört Annelie Enochson tala om den frågan många gånger från denna talarstol och önskat att jag haft tillfälle att svara.

Jag skulle uppskatta om du någon gång använde din kraft och ditt engagemang i frågan till att påstå att jämställdheten är ett ansvar också för männen. Även mäns liv berikas av att se barnen i vaket tillstånd. På så sätt blir såväl arbetslivet som hemmalivet berikat för både män och kvinnor.

Med ditt engagemang vänder du det hela till att vi i stället ska ropa på hembiträden och barnflickor och därigenom återigen få större grupper av lågavlönade kvinnor. Det kan väl ändå inte vara din avsikt?

Anf. 155 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Jag måste säga att det där är en väldigt låg retorik. Det är inte alls fråga om det. Hemmet är allas vårt ansvar, och om man fick möjlighet till hushållsnära tjänster skulle både mannen och kvinnan må bra. Det är helt klart.

Som verkligheten är i dag har bara de högavlönade denna möjlighet. Det förekommer också en omfattande svart verksamhet, Berit Högman, och de kvinnorna har inte ens tillgång till det sociala rättssystemet eller socialförsäkringssystemet. Det är verkligheten i dag.

Frågan är alltså inte om man ska ha dessa tjänster eller inte för de finns i dag. Därför är det lika bra att göra dem vita och se till att även vanliga löntagare har möjlighet att få tillgång till dem. Det frågan handlar om är just att vi ska orka med vår tillvaro, orka med att få ett fungerande arbete och kunna vara en resurs i samhället. Det är vi inte i dag. Vi får inte livspusslet att gå ihop.

Anf. 156 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Fru talman! Vi har kommit en bit från frågan om arbetsmiljön. Jag kan dock konstatera att i en sak är vi inte överens och det är att ditt resonemang fortfarande bygger på att kvinnorna ska och måste ta huvudansvaret för hemmet. När hon sedan går ut och arbetar blir det ett problem för kvinnor, inte för barnens far också. Genom exempelvis maxtaxan i barnomsorgen, möjligheten till sex timmars arbetsdag och möjligheten att dela på både jobb och privatliv vill vi få livspusslet att gå ihop.

Jag läste i dag att var fjärde långtidssjukskriven man i en värmäländsk undersökning hade en bisyssla. Det är klart att om det inte räcker med det vanliga jobbet, utan man dessutom har en bisyssla och kanske familj, då kan det bli tungt. Det måste vi åtgärda. Vi ska få livspusslet att gå ihop utan att för den skull skapa nya lågavlönade kvinnoyrken.

Prot. 2002/03:84

3 april

Arbetsmiljö

Anf. 157 ANDERS WIKLUND (v) replik:

Fru talman! Jag vill ta upp två saker. Arbetsmiljöinspektionens kapacitet är i dag lägre än för drygt tio år sedan. Det är lite bekymmersamt för under den tioårsperioden har det hänt mycket i näringslivet.

Det har skett strukturella förändringar som gjort att vi fått en större andel små och mindre företag. Det har också skett förändringar som innebär att man inom handel, service och tjänstenärings ökat verksamheternas öppettider. Vi förlänger öppettiderna på kvällarna, har öppet på lördagar och söndagar och till och med på nätterna.

Detta innebär att behovet av tillsyn från Arbetsmiljöinspektionen för att få ett fungerande arbetsmiljöarbete under de nya förutsättningarna egentligen har ökat. Samtidigt är resurserna mindre i dag än för tio år sedan. Jag vet att det har tillförts resurser på 30 miljoner i år, om jag inte minns fel. Min förhoppning är att vi fortsätter att satsa resurser på Arbetsmiljöinspektionen och dess tillsynsverksamhet också under kommande år eftersom de verkligen är nödvändiga.

Det andra jag vill ta upp handlar om isocyanater och forskningen om dem. Frågan var uppe under höstens budgetförhandlingar. Forskningen var då hotad, men vi lyckades rädda den, inte minst med Vänsterpartiets benägna bistånd. Det var viktigt för oss att få fram de 6,7 miljonerna så att vi kunde rädda forskningen. Jag hoppas därför att vi också i fortsättningen ska hitta medel för att kunna bibehålla forskningen som ju är oerhört viktig. Det handlar om arbetsmiljöer och riskfaktorer, om den arbetsmiljö som inte syns, som någon var inne på tidigare.

Anf. 158 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Fru talman! Jag tänker inte stå i denna sena timme och ha något slags budgetförhandling. Det har jag varken mandat eller lust till. Däremot är det så, precis som Anders sade, att vi är överens om att vi måste förbättra hälsan och få ned sjukskrivningarna.

Vi har tydliga mål vad vi ska nå, och vi är överens om att vi ska jobba tillsammans med de frågorna. Dit hör de bågge spörsmål som du tar upp. Precis som du själv säger har Arbetsmiljöverket fått ökade resurser. De har också gjort punktinsatser i de arbetsmiljöer som du beskrev. Det handlar alltså både om en kraftigare prioritering och ett mycket målmedvetet arbete. Jag utgår därför från att du och jag i utskottet och i andra sammanhang får möjlighet att diskutera detta vidare.

Anf. 159 TINA ACKETOFT (fp):

Fru talman! Det var oerhört frustrerande att vara sist på talarlistan och på detta hårda sätt lära sig att man inte får replikera. Ekorrhjulsdebatten skulle ha varit spännande att fortsätta, men som betänkandet anger handlar det om arbetsmiljö. Det handlar bland annat om företagshälsovård, skyddsombudsverksamhet, gränsvärden, personlig skyddsutrustning, våld, hot, mobbning, alltså allt från blodtrycksmanschetten till hur vi ska

skydda ensamma nattarbetare, gränsvärden, skyddsutrustningar och inspektioner.

Dessa är naturligtvis viktiga byggstenar för en god arbetsmiljö och ska bidra till att vi alla har en trygg och säker arbetsplats så att vi kan trivas och arbeta längre. De är alltså viktiga hörnstenar i vår gemensamma välfärd.

Jag är till stor del stolt över arbetsmiljön i Sverige. Där har våra föregångare, fackförbunden och arbetsgivarna gjort ett bra arbete.

I mitt tidigare liv fick jag möjlighet att besöka många olika företag inom alla möjliga områden i en stor del av världen. Jag kunde ganska snabbt konstatera att vi i Sverige har en relativt sett mycket bra arbetsmiljö – om man pratar om tekniska hjälpmedel.

Ändå har vi den sjukaste arbetskraften i världen. Utan att vara alltför begåvad bör man snabbt kunna konstatera att våra problem på arbetsmiljöområdet till stor del inte ligger i hårdvaran utan i mjukvaran. Jag är övertygad om att många av de problem vi har helt enkelt beror på känslan av maktlöshet.

Två av våra största sysselsättningsområden, som dessutom till absoluta majoriteten är delar av det offentliga, är också de arbetsmiljöer där folk mår sämst, nämligen skolan och vården. Visst har decibel och tunga lyft sin del i problematiken, men den största skulden måste nog ändå läggas på andra orsaker. En del landsting och kommuner verkar rent ut sagt vara urusla arbetsgivare.

Vad kan vi då göra åt detta? Vi kan knappast lagstifta om att barn och ungdomar ska vara lugnare eller att de måste ha mer kompetenta ledningsgrupper, även om det hade varit en höjdare. Däremot kan vi ge utökade möjligheter till valfrihet och till kompetensutveckling. Vi kan ge människor mer makt över den egna arbetstiden.

Människor i skolan och vården borde ha tillgång till mer än en arbetsplats och fler arbetsgivare att välja mellan. De som har möjlighet att påverka sina arbetsmiljöer i vardagen är sjukskrivna i betydligt mindre utsträckning. Vi behöver alltså en mer småskalig, mindre hierarkisk arbetsorganisation som ger mer inflytande i den egna arbetssituationen. Små enheter fungerar oftast bättre än stora. De har mindre personalomsättning och lägre sjukfrånvaro. Oftast kännetecknas de privata alternativen av detta; de är mindre och har kortare beslutsvägar. Där finns också betydligt oftare ett tydligare ledarskap.

Med detta kommer jag säkert att få höra de gamla vanliga argumenten, som vi har varit inne på tidigare, mot större frihet i arbetslivet från Vänstern och Socialdemokraterna. Men jag säger inte att all verksamhet ska bedrivas i privat regi. Hör nu! Jag säger inte det. Jag säger bara att det är viktigt med små enheter med stort personalinflytande ur arbetsmiljösynpunkt.

Skolan är Sveriges största arbetsplats. I internationella undersökningar återfinns Sverige ofta bland de sämsta vad gäller arbetsro och studiedisciplin. Trots att skolan faktiskt omfattas av arbetsmiljölagen har miljön så stora brister både vad gäller den psykosociala och vad gäller den fysiska arbetsmiljön att vi inte skulle acceptera det någon annanstans. Vi har trånga, bullriga miljöer och olycksdrabbade skolgårdar. Det är bara några exempel. Än mer skrämmande är att så många elever är utsatta för

våld, mobbning och sexuella trakasserier i skolan. Det skulle aldrig accepteras på någon annan arbetsplats.

Folkpartiet liberalerna anser att elevhälsovården måste förstärkas. Eleverna måste ju äldre de blir ges mer inflytande och ansvar över sina arbetsplatser. De disciplinära befogenheterna i skolan – jag är inte folktopartist för inte – bör också användas och utökas i vissa fall för att komma till rätta med problemen.

Fru talman! Vi brukar varje år väcka en separat motion där vi pekar på vikten av förebyggande insatser och snabbare vård för dem som riskerar att bli sjuka av sin arbetsplats och för dem som redan drabbats. Jag vill speciellt peka på vikten av att återinföra företagshälsovården, som flera har tagit upp tidigare i dag. Det var inget lysande drag att avveckla det offentliga engagemanget. Det kan vi alla se i eftertankens kränka blekhet. En samordning mellan försäkringskassa och vård och en rehabiliteringsgaranti är ytterligare två folktopartiförslag som lyfts fram i våra motioner. Jag är övertygad om att de förslagen kan bidra till en bättre arbetsmiljö för alla.

Som avslutning vill jag slänga ut en fråga i *orbit* eftersom jag inte fick lov att ställa frågor tidigare.

Jag håller faktiskt med Bosse Ringholms summering av uppgörelsen av vårbudgeten som lades fram i går. Han säger nämligen att sjukfrånvaron kommer att minska till följd av åtgärderna i vårbudgeten. Jag håller med. Men var det verkligen vårt mål? Var det inte ohälsotalen som skulle halveras, eller var det bara sjukfrånvaron som skulle minskas?

Anf. 160 ANDERS WIKLUND (v):

Fru talman! Jag har blivit lite fundersam. Tina Acketoft hade en lång utläggning om problemen i arbetslivet, att människor blir sjuka och mår dåligt. Sedan landade du i din analys av orsaker och vad som behöver göras i en känsla av maktlöshet och Folktopartiets vårdgaranti.

Tror inte Folktopartiet att det finns något som helst samband mellan de stora, mycket omfattande personalminskningar som har skett inte bara i offentlig sektor utan i hela det svenska näringslivet? Vi talar om 600 000 jobb som försvann på mycket kort tid, varav 200 000 i kommuner och landsting, en stor del inom vården och omsorgen, samtidigt som arbetsuppgifterna ökade både för människor i industrin, i privat näringsliv och för dem som ska ta hand om gamla och sjuka. Tror inte Folktopartiet att det finns något som helst samband mellan de obalanser som har uppstått i arbetslivet, mellan krav och resurser, som kan förklara en del av ökningarna i sjuktalet? Handlar det bara om en känsla av maktlöshet? Är det hela analysen från Folktopartiets sida? Är lösningen vårdgarantin?

Anf. 161 TINA ACKETOFT (fp):

Fru talman! Jag ska göra Anders Wiklund lite besviken eftersom jag inte tänker säga emot. Jag tror naturligtvis att det ligger mycket i det du säger.

Jag vet att utredningar haglar omkring oss. Det är inte bara en utredning som har tillsatts, jag tror dessutom att det är ett utredningsinstitut som har tillsatts för att utreda just var orsakerna ligger till arbetsohälsan. Jag ska med spänning se vad man kommer fram till.

Jag tror naturligtvis att det ligger en hel del i att det finns för få människor. Jag vill inte säga som Socialdemokraterna att det är för få händer i vården eller för få händer i skolan. Jag tror inte att händerna gör någon nytta utan jag tror att vi behöver utbildad arbetskraft. Naturligtvis är detta en del i problemet. Men det handlar inte bara om att det behövs fler människor i vården, det är också ett organisationsproblem.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 april.)

15 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

2002/03:U10 av Maud Olofsson m.fl. (c) EU:s utrikes- och säkerhetspolitik (väckt enligt 3 kap. 15 § RO med anledning av händelse av större vikt)

med anledning av prop. 2002/03:63 Avgifter vid Riksrevisionen
2002/03:Fi11 av Per Rosengren och Mats Einarsson (v)

med anledning av prop. 2002/03:71 Registrering av hyresförmedlare
2002/03:L15 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m)
2002/03:L16 av Jan Ertsborn m.fl. (fp)

med anledning av prop. 2002/03:77 Mervärdesskatteregler för elektronisk handel samt för radio- och TV-sändningar
2002/03:Sk5 av Lars Gustafsson m.fl. (kd)

med anledning av skr. 2002/03:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen
2002/03:K6 av Gunnar Hökmark m.fl. (m)
2002/03:K7 av Helena Bargholtz m.fl. (fp)

med anledning av skr. 2002/03:90 Nordiskt samarbete 2002
2002/03:U9 av Mona Jönsson (mp)

16 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 3 april

2002/03:264 av *Yvonne Andersson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Universitetssjukhusens specialistkompetens

2002/03:265 av *Yvonne Andersson* (kd) till statsrådet Morgan Johansson
Själv mordstalen

2002/03:266 av *Håkan Larsson* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Inlandsbanan
2002/03:267 av *Yvonne Andersson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Osteoporos
2002/03:268 av *Ulla Löfgren* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Brottsskadelagen
2002/03:269 av *Rigmor Stenmark* (c) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Statens bostadsnämnd
2002/03:270 av *Lars Leijonborg* (fp) till statsminister Göran Persson
Politikens anseende
2002/03:271 av *Anne Ludvigsson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Post- och telestyrelsens befogenheter på postområdet
2002/03:272 av förste vice talman *Per Westerberg* (m) till försvarsminister Leni Björklund
Destruktion av icke användbar ammunition
2002/03:273 av *Lars Ångström* (mp) till statsrådet Lena Hallengren
Folkbildning och integration
2002/03:274 av *Yvonne Andersson* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros
Resurser till läromedel
2002/03:275 av *Chatrine Pålsson* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Lag om cykelhjälm

Prot. 2002/03:84
3 april

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 april.

17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 2 april

2002/03:745 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Jan O Karlsson
Kvinnojourer i andra länder
2002/03:746 av *Rosita Runegrund* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Kristdemokratiska kubaner i arrest
2002/03:747 av *Gunnar Nordmark* (fp) till statsrådet Jan O Karlsson
Dublinkonventionen
2002/03:748 av *Lena Ek* (c) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Odling av biobränsle

den 3 april

2002/03:749 av *Lars Ångström* (mp) till statsrådet Jan O Karlsson
Minröjning i Irak

2002/03:750 av *Per-Olof Svensson* (s) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Villkoren för småskalig livsmedelsproduktion

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 april.

18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 2 april

2002/03:730 av *Tina Ackeoft* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Ansvar för människohandelns offer

2002/03:731 av *Tina Ackeoft* (fp) till vice statsminister Margareta Winberg
Ansvar för människohandelns offer

2002/03:732 av *Tina Ackeoft* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Ansvar för människohandelns offer

2002/03:733 av *Tina Ackeoft* (fp) till statsrådet Jan O Karlsson
Ansvar för människohandelns offer

den 3 april

2002/03:740 av *Elina Linna* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Funktionshindrade kvinnors utsatthet

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 april.

19 § Kammaren åtskildes kl. 18.25.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 13.50,
av talmannen därefter till och med 11 § anf. 114 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.57 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelanden om ändringar i kammarens sammanträdesplan.....	1
3 § Anmälan om återkallande av faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen.....	1
4 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	1
5 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
6 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 2 april.....	2
NU6 Lag om elcertifikat, m.m.....	2
LU9 Konsumentfrågor.....	4
LU10 Barn och föräldrar, m.m.	6
SoU9 Äldrepolitiken – Uppföljning av den nationella handlingsplanen och förslag angående kommunernas äldreomsorg	8
UbU9 Förskolan	10
UbU10 Vuxenutbildning	10
7 § Statens personalpolitik	12
Finansutskottets betänkande 2002/03:FiU13	12
Anf. 1 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	12
Anf. 2 CECILIA WIDEGREN (m)	13
Anf. 3 GUNNAR NORDMARK (fp).....	14
Anf. 4 SIV HOLMA (v)	15
Anf. 5 CECILIA WIDEGREN (m) replik	17
Anf. 6 SIV HOLMA (v) replik	17
Anf. 7 CECILIA WIDEGREN (m) replik	18
Anf. 8 SIV HOLMA (v) replik	18
Anf. 9 GUNNAR NORDMARK (fp) replik	19
Anf. 10 SIV HOLMA (v) replik	19
Anf. 11 GUNNAR NORDMARK (fp) replik	20
Anf. 12 SIV HOLMA (v) replik	20
Anf. 13 LENA EK (c)	21
Anf. 14 SIV HOLMA (v) replik	22
Anf. 15 LENA EK (c) replik	23
Anf. 16 SIV HOLMA (v) replik	23
Anf. 17 LENA EK (c) replik	23
Anf. 18 HANS HOFF (s).....	24
Anf. 19 CECILIA WIDEGREN (m)	25
Anf. 20 HANS HOFF (s) replik	26
Anf. 21 CECILIA WIDEGREN (m) replik	26
Anf. 22 HANS HOFF (s) replik	26
Anf. 23 LENA EK (c)	27
Anf. 24 HANS HOFF (s).....	27
Anf. 25 LENA EK (c)	27
Anf. 26 HANS HOFF (s).....	28

(Beslut fattades under 12 §.)	28
Ajournering	28
Återupptagna förhandlingar	29
8 § Frågestund	29
Anf. 27 TALMANNEN	29
<i>Värnplikt för kvinnor</i>	29
Anf. 28 EVA FLYBORG (fp).....	29
Anf. 29 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)	29
Anf. 30 EVA FLYBORG (fp).....	29
Anf. 31 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)	30
<i>Sprutbytesprojektet</i>	30
Anf. 32 LENA ADELSON LILJEROTH (m).....	30
Anf. 33 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	31
Anf. 34 LENA ADELSON LILJEROTH (m).....	31
Anf. 35 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	31
<i>Sjuklön</i>	32
Anf. 36 STEFAN ATTEFALL (kd).....	32
Anf. 37 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)	32
Anf. 38 STEFAN ATTEFALL (kd).....	32
Anf. 39 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)	33
<i>Partibidrag från fackligt anslutna</i>	33
Anf. 40 CARL B HAMILTON (fp)	33
Anf. 41 Statsrådet PÄR NUDER (s)	33
Anf. 42 CARL B HAMILTON (fp)	33
Anf. 43 Statsrådet PÄR NUDER (s)	33
Anf. 44 CARL B HAMILTON (fp)	34
Anf. 45 Statsrådet PÄR NUDER (s)	34
<i>Svenska elevers språkkunskaper</i>	34
Anf. 46 LARS-IVAR ERICSON (c).....	34
Anf. 47 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	35
Anf. 48 LARS-IVAR ERICSON (c).....	35
Anf. 49 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	35
<i>Abortlagstiftningen</i>	35
Anf. 50 CATHERINE PERSSON (s)	35
Anf. 51 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)	36
Anf. 52 CATHERINE PERSSON (s)	36
Anf. 53 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)	36
<i>Alkohol- och droganvändningen</i>	37
Anf. 54 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	37
Anf. 55 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	37
Anf. 56 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	37
Anf. 57 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s).....	37
<i>Riktade statsbidrag för personalförstärkningar</i>	38
Anf. 58 ANNA IBRISAGIC (m)	38
Anf. 59 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	38
Anf. 60 ANNA IBRISAGIC (m)	39
Anf. 61 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	39
<i>Christiania i Köpenhamn</i>	39

Anf. 62 GÖRAN NORLANDER (s).....	39
Anf. 63 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	39
Anf. 64 GÖRAN NORLANDER (s).....	40
Anf. 65 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	40
<i>Integrationen i Öresundsregionen</i>	40
Anf. 66 MARIE WAHLGREN (fp)	40
Anf. 67 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	40
Anf. 68 MARIE WAHLGREN (fp)	40
Anf. 69 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	41
<i>Mäns våld mot kvinnor</i>	41
Anf. 70 INA JÄRLESJÖ (kd).....	41
Anf. 71 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)	41
Anf. 72 INA JÄRLESJÖ (kd).....	42
Anf. 73 Vice statsminister MARGARETA WINBERG (s)	42
<i>Carlbeckkommittén</i>	42
Anf. 74 LENNART GUSTAVSSON (v)	42
Anf. 75 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	42
Anf. 76 LENNART GUSTAVSSON (v)	43
Anf. 77 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	43
<i>Tobaksförsäljning till minderåriga</i>	44
Anf. 78 HILLEVI LARSSON (s).....	44
Anf. 79 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	44
Anf. 80 HILLEVI LARSSON (s).....	44
Anf. 81 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	45
<i>Fastighetsskatt för danskar bosatta i Skåne</i>	45
Anf. 82 CARL-AXEL ROSLUND (m).....	45
Anf. 83 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	45
Anf. 84 CARL-AXEL ROSLUND (m).....	46
<i>Barn till missbrukare</i>	46
Anf. 85 MARITA ARONSON (fp)	46
Anf. 86 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	46
Anf. 87 MARITA ARONSON (fp)	46
Anf. 88 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	47
<i>Behandlingsmöjligheter för spelberoende</i>	47
Anf. 89 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	47
Anf. 90 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	47
Anf. 91 TALMANNEN.....	47
9 § Styrning av försvarets fastigheter och anläggningar	48
Finansutskottets betänkande 2002/03:FiU14.....	48
Anf. 92 CARIN LUNDBERG (s).....	48
Anf. 93 TOMAS HÖGSTRÖM (m).....	48
Anf. 94 GUNNAR NORDMARK (fp).....	49
Anf. 95 LARS BÄCKSTRÖM (v)	50
Anf. 96 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	51
Anf. 97 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	52
Anf. 98 TOMAS HÖGSTRÖM (m).....	54
Anf. 99 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	54
Anf. 100 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik.....	54
Anf. 101 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	55

Anf. 102 LARS BÄCKSTRÖM (v).....	55
Anf. 103 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik.....	56
Anf. 104 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik.....	56
Anf. 105 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik.....	57
Anf. 106 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	57
Anf. 107 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik.....	58
Anf. 108 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik	58
Anf. 109 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik.....	58
Anf. 110 GUNNAR NORDMARK (fp)	59
Anf. 111 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	59
Anf. 112 GUNNAR NORDMARK (fp)	59
(Beslut fattades under 12 §.)	59
10 § Förlängning av Sveriges deltagande i IMF:s Nya	
lånearrangemang, NAB.....	60
Finansutskottets betänkande 2002/03:FiU17	60
(Beslut fattades under 12 §.)	60
11 § Radio- och TV-frågor.....	60
Kulturutskottets betänkande 2002/03:KrU6.....	60
Anf. 113 LARS WEGENDAL (s).....	60
Anf. 114 LENNART KOLLMATS (fp)	61
Anf. 115 KENT OLSSON (m).....	63
Anf. 116 LENNART KOLLMATS (fp) replik	65
Anf. 117 KENT OLSSON (m) replik	65
Anf. 118 LENNART KOLLMATS (fp) replik	65
Anf. 119 KENT OLSSON (m) replik	66
Anf. 120 DAN KIHLESTRÖM (kd)	66
Anf. 121 BIRGITTA SELLÉN (c).....	68
Anf. 122 ANNIKA NILSSON (s).....	69
Anf. 123 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	71
Anf. 124 ANNIKA NILSSON (s) replik.....	72
Anf. 125 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	72
Anf. 126 ANNIKA NILSSON (s) replik.....	72
Anf. 127 LENNART KOLLMATS (fp) replik	73
Anf. 128 ANNIKA NILSSON (s) replik.....	73
Anf. 129 LENNART KOLLMATS (fp) replik	74
Anf. 130 ANNIKA NILSSON (s) replik.....	74
Anf. 131 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik.....	74
Anf. 132 ANNIKA NILSSON (s) replik.....	75
Anf. 133 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik.....	75
Anf. 134 ANNIKA NILSSON (s) replik.....	75
Anf. 135 KENT OLSSON (m) replik	75
Anf. 136 ANNIKA NILSSON (s) replik.....	76
Anf. 137 KENT OLSSON (m) replik	76
Anf. 138 ANNIKA NILSSON (s) replik.....	77
(forts. 13 §).....	77
Ajournering.....	77
Återupptagna förhandlingar	77
12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
sammanträde.....	77

FiU13 Statens personalpolitik	77	Prot. 2002/03:84
FiU14 Styrning av försvarets fastigheter och anläggningar	79	3 april
FiU17 Förlängning av Sveriges deltagande i IMF:s Nya lånearrangemang, NAB	79	
13 § (forts. från 11 §) Radio- och TV-frågor (forts. KrU6).....	79	
Anf. 139 ROSSANA DINAMARCA (v)	79	
Anf. 140 LARS-IVAR ERICSON (c)	80	
(Beslut skulle fattas den 9 april.)	81	
14 § Arbetsmiljö.....	81	
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2002/03:AU5	81	
Anf. 141 HENRIK WESTMAN (m)	81	
Anf. 142 ANNELIE ENOCHSON (kd)	83	
Anf. 143 ANDERS WIKLUND (v)	84	
Anf. 144 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik	87	
Anf. 145 ANDERS WIKLUND (v) replik	87	
Anf. 146 MARGARETA ANDERSSON (c)	87	
Anf. 147 ULF HOLM (mp)	89	
Anf. 148 BERIT HÖGMAN (s)	91	
Anf. 149 MARGARETA ANDERSSON (c) replik	93	
Anf. 150 BERIT HÖGMAN (s) replik	93	
Anf. 151 MARGARETA ANDERSSON (c) replik	93	
Anf. 152 BERIT HÖGMAN (s) replik	93	
Anf. 153 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik	94	
Anf. 154 BERIT HÖGMAN (s) replik	94	
Anf. 155 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik	94	
Anf. 156 BERIT HÖGMAN (s) replik	94	
Anf. 157 ANDERS WIKLUND (v) replik	95	
Anf. 158 BERIT HÖGMAN (s) replik	95	
Anf. 159 TINA ACKETOFT (fp).....	95	
Anf. 160 ANDERS WIKLUND (v)	97	
Anf. 161 TINA ACKETOFT (fp).....	97	
(Beslut skulle fattas den 9 april.)	98	
15 § Bordläggning.....	98	
16 § Anmälan om interpellationer.....	98	
17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	99	
18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	100	
19 § Kammaren åtskildes kl. 18.25.....	100	

Prot. 2002/03:84
3 april

Elanders Gotab, Stockholm 2003